

Förord

Denna bok är första delen i en helhet som bär namnet ”Historiens Gud”. Som det nu verkar, kommer den att omfatta tre delar.

Den första, som du håller i din hand, handlar om lidandets problem på det personliga planet. Den andra delen skall handla om den politiska maktens historia sedd ur Bibelns perspektiv. Den börjar med Nimrod, som var den förste som upprättade ett välde på jorden, och den slutar med Antikrist. Det skall inte bli en historiebok varken framåt eller bakåt utan mer ett försök att teckna, hur Gud möter mänsklighetens upproriska maktsträvan inom historiens ram. Frågan om krig och fred blir här en viktig punkt att studera.

Den tredje delen skall behandla judarnas plats i Guds frälsningsplan och Jesus som judarnas konung. Tyvärr finns det många missuppfattningar i den kristna undervisningen om judarna, fastän vi hellre brukar vilja tala om judarnas felaktiga tankar om den kristna tron.

Låt oss begrunda två bibelord:

”Kungars hjärtan är i Herrens hand som vattenbäckar: han leder dem varthelst han vill.” (Ords. 21:1)

”O vilket djup av rikedom och vishet och kunskap hos Gud! Hur outgrundliga är inte hans domar och hur outrannsaktiga hans vägar! Vem har lärt känna Herrens tankar? Vem har fått bli hans rådgivare?” (Rom. 11:33-34)

Gud är historiens Gud. Inför ondskan och lidandet är han varken vanmäktig eller ointresserad. Ingen av oss har helt fått lära känna hans tankar och vägar. Men lite kan vi förstå med Bibelns hjälp. Och redan det är stort nog.

Citat från Nya Testamentet är tagna från Bo Giertz' översättning om inget annat anges.

Kap. 1

Den svåra frågan

Det brukar heta, att när Djävulen blir gammal, så blir han religiös. Det kan bero på att rädslan för döden tar ut sin rätt. Man blir till sist troende för säkerhets skull, när man inte kan rumla och fiffla längre. Först har man bara tänkt på sig själv inför denna världens goda. Sedan fortsätter man att bara tänka på sig själv inför en eventuell nästa värld också. ”Alla tänker på sig. Det är bara jag som tänker på mig.”

Men om uttrycket alls är sant, kan förklaringen naturligtvis vara av ett helt annat slag. Det kan ju hända, att ett livsmönster, som från början var svårt att se, kan växa fram med åren. Tanken på att det skulle finnas en Gud kanske vinner i längden. Det vore väl ganska förfärligt om kristen tro snarast vore en ungdomsförvillelse som brukar gå över med tiden, något som man växer ifrån.

Om nu trons livsmönster är något som det tar tid att upptäcka, så kanske det inte är givet, att det är de snälla och skötsamma som ser det först. Det är ingen orimlig tanke, att de som tydligast bryter mot Guds vilja plågsammare men möjligen snabbare upptäcker vad livet INTE handlar om – ifall man är villig att lära av sina misstag.

Vad skymmer sikten?

Det finns människor som vill fiffla och rumla och leva gott på andras bekostnad utan att lära av sina misstag eller andras lidanden. Att man i det läget inte frågar så mycket efter om det finns en rättfärdig Gud kanske är ganska naturligt. Men det finns människor som söker och som ändå har svårt att se trons livsmönster. De brukar fastna på frågan: ”Hur kan Gud vara god och allsmäktig, när det ser ut som det gör i världen?”

Professorer i teologi myser igenkännande. Detta är ett urgammalt problem. Frågan har t o m fått ett eget namn. Den kallas för teodicéproblemet. Ordet kommer av de grekiska orden *theos* = Gud och *dike* = rättvisa. Namnet antyder, att Guds rättvisa är svår att förstå.

Frågor som kan besvaras enkelt och klart får sällan ett eget namn. Det räcker ju med svaret. Att denna fråga fått sitt egna namn är alltså lite av en hopplöshetsförklaring. Här står nu många vanliga kristna rådvilla tillsammans med stora skaror av sökare. För åtskilliga kristna är troende trots att de inte förstår Guds rättvisa. Och många sökare vägrar att ta steget in i Guds rike. De tycker, att alltför mycket talar mot tanken att detta rike skulle kunna existera.

I den situationen är det gott att höra Jesus säga, att vi skall älska Gud av allt vårt förstånd. Det är alltså inte tänkt, att vi skall älska honom mot bättre vetande. Men i så fall måste det ju finnas ett svar. Låt oss inte ge upp. Läget kan inte vara alldeles hopplöst.

Fördolt för de visa

När man tar del av vissa filosofiska utläggningar som tänkts och skrivits i denna fråga, blir man lätt omtumlad. Och det skall man på ett sätt inte behöva bli. Jesus säger:

”Jag prisar dig Fader, du himmelens och jordens Herre, för att du har dolt detta för de visa och kloka, men uppenbarat det för de små och olärda. Ja, Fader, så var ju din goda vilja.” (Matt. 11:25)

De enkla och olärda har alltså lättare att se Guds goda vilja än de smarta och klyftiga. Detta beror på att Gud har dolt svaret, så att bara enkla människor skall kunna se det. När vi söker vårt svar, måste vi söka det efter Guds spelregler.

Kanske skall vi inte för den skull vänta oss ett svar som förklarar allt. Än mindre kan det kanske ske på fyra rader. Guds rättvisa och godhet måste rimligen vara ett omfattande ämne även för den som är enkel och okomplicerad. Och all vår kunskap är ju ett styckverk. Det är ju ändå Gud själv det handlar om.

Kap. 2

Svag eller likgiltig?

Det som lätt gör att man kör fast inför frågan om Guds godhet och allmakt är att man ser – och kanske upplever – lidandet i världen. Sedan tänker man, att om Gud verkligen vore god, så skulle han avskaffa all ondska och allt lidande. Eftersom så inte tycks ske, måste han antingen vara alltför ointresserad av frågan, eller också kan han inte.

När vi har svårt att se spåren av en fullkomlig Gud, så börjar vi brottas med frågan om han är svag eller likgiltig. Antingen kan han inte, eller också vill han inte. Det är svårt att komma på något tredje alternativ.

Hit kommer de flesta och kör sedan fast. Om man sedan alls har kvar sin kristna tro, så vandrar man ofta vidare med tvivel, som antingen rör Guds godhet eller hans förmåga. Ibland tvivlar man på bådadera. Som god kristen har man kanske för sig att man inte ”får” tvivla. Då blir situationen ännu krångligare. Då kan man inte ens längre kännas vid sina egna tankar och känslor. För säkerhets skull säger man sig då, att ”det är säkert något fel på mig”.

Djävulens roll

Många ser nu saken på ett annat sätt. Man säger: ”Gud svarar för det goda och Djävulen svarar för det onda. Och självklart skall vi inte lasta Gud för det som Djävulen hittar på. I stället skall vi engagera oss i Guds kamp emot Djävulen.” Men detta löser knappast problemet. Om Gud är allsmäktig och god, varför hindrar han då inte Djävulen? Kan han inte eller vill han inte?

Det är dessutom svårt att inte fråga sig var Djävulen kommer ifrån. Om Gud har skapat allt i himmel och på jord, så måste han ju också ha skapat Djävulen. Det finns människor som tolkar de något dunkla texterna i Jes. 14:12-15 och Hes. 28:11-19 så, att Djävulen från början skulle ha varit vara en ängel som stod högt i ära och makt. Men sedan ville han bli som Gud själv och föll därmed i synd.

Det kan gott hända, att denna tolkning är riktig. Men den kan knappast förklara ondskans existens i närvaron av en god och allsmäktig Gud. För problemet blir då genast detta: Varför kunde inte Gud förutse denna olycka? Då hade han väl antingen låtit bli att skapa någon Djävul alls eller kanske skapat honom lite annorlunda, så att skadan inte hade behövt ske.

Åter tycks vår tanke stå inför ett omöjligt val: antingen kunde inte Gud, eller också ville han inte.

Om Gud blev överraskad av att ärkeängeln föll i synd, så blir hans allmakt oklar. Ändå är detta den tolkning som de flesta kristna till sist stannar för. Det tar emot att tänka sig att Gud med vett och vilja låter ärkeängeln bli till för att sedan tillåta honom att falla i synd. Hellre ser vi honom som välmenande men lite svag. Ofta maskerar vi den svagheten genom att tala om Gud som en kämpande Gud. Vi kanske t.o.m. citerar Mose ord om att Herren är en stridsman (2 Mos. 15:3).

Men om Gud måste kämpa mot Djävulen – i Gamla Testamentet om inte annat – så är han inte allsmäktig.

Gud blev inte överraskad

En sak tycks i alla fall vara klar. Adams syndafall kom inte som någon överraskning för Gud. Paulus skriver:

”I honom utvalde han oss, innan världens grund var lagd, till att vara heliga och utan fläck i hans ögon. I sin kärlek förutbestämde han oss till att upptas som hans barn, enligt sin viljas goda behag, genom Jesus Kristus, för att härligheten i hans nåd skulle bli prisad, den som han skänkte oss i den älskade.” (Ef. 1:4-6)

Innan världen skapades visste Gud, att det skulle komma att behövas en frälsare. Det var också helt klart vem som skulle frälsa och vilka som skulle bli frälsta. Gud blir inte så lätt överraskad, som vi ibland befarar.

Synden och lidandet började med att Adam åt av Kunskapens träd. Och då måste vi ställa frågan: Var kom det trädet ifrån? Den frågan är åtminstone lätt att besvara. Gud ställde dit det. Och han måste alltså ha gjort det i fullt medvetande om vad som skulle komma att ske. Kan man tänka sig någon rimlig förklaring?

Kärleken måste vara frivillig

Adam var skapad till att leva av Guds villkorlösa kärlek. Den symboliseras av Livets träd. Men då borde det väl ha räckt med det trädet? Nej, så kan verklig kärlek aldrig handla. Äkta kärlek kan aldrig tvinga sig på.

Om Gud nu ville att förhållandet mellan Adam och honom skulle bero av Adams frivilliga underordning i kärlek, så betyder redan frivilligheten, att det måste finnas ett alternativ. Tänk dig, att Gud hade gjort skapelsen sådan, att Adam i praktiken var tvungen att älska Gud av brist på valmöjligheter. Det hade ju aldrig kunnat bli verklig kärlek, för då hade Gud faktiskt tvingat sin kärlek på Adam. Och Adam hade blivit tvungen att älska tillbaka.

Hur mycket du än älskar din hustru, så har du ingen rätt att låsa in henne för att hon aldrig skall se på andra män. Om du försöker, så bör du vara beredd på tråkigheter i äktenskapet.

Verklig kärlek finns inlagd i ordet ”utvald”. Du finner det ordet i texten ur Ef. 1 som vi läste nyss. Det betyder märkligt nog inte att Gud skulle ha sina favoriter, för Bibeln talar mycket om att han inte gör skillnad på folk (se t.ex. Rom 2:11). Men sådan är kärleken till sin natur. Den måste få bygga på ett frivilligt val, annars är den meningslös.

En överbeskyddad Adam

Ibland talar vi om överbeskyddade barn. Älskande föräldrar kanske är så angelägna om att skydda sina barn från att lida skada eller göra misstag, att det blir en sorts kärlekens totala frihetsberövande. I sådana fall blir barnen inte tacksamma, och de mognar inte heller. Kärleken blir ett tvång och mister därmed sin karaktär av kärlek.

Trots att kärleksförhållandet till Gud är Adams rättfärdighet, så måste faktiskt Gud möjliggöra syndens alternativ, för att Adam skulle kunna välja Gud framför något annat. För om Adam inte kunde välja, så kunde han heller inte älska. Det betyder inte att Gud frestade Adam. Men han kunde inte konstruera skapelsen så, att frestelsen och därmed fallet vore omöjliga. Då skulle Adam blivit överbeskyddad.

Märkligt nog är det så, att när vi en gång kommer till paradiset, så har alla vi som samlas där valt Gud framför syndens alternativ. Ingen av oss kunde göra mer än att uttrycka en önskan om att välja Gud. Den mänskliga viljan är ju inte så fri, att vi också kan genomföra ett sådant beslut. Det måste Gud hjälpa oss med. Viljans frihet når inte längre i den fallna människan, än att hon kan uttrycka sin önskan. Frälsningen består sedan i att Gud förvandlar vår önskan till verklighet.

Båda måste välja

Vi stöter nu på en av de dunklaste punkterna i hela frälsningsdramat: samspelet mellan Guds utväljande och vårt utväljande. Jesus säger till lärjungarna:

”Ni har inte utvalt mig, utan jag har utvalt er, och jag har bestämt om er att ni skall gå ut i världen och bära frukt, en frukt som skall bestå.” (Joh. 15:16)

Samtidigt heter det i Joh 1:12:

”Men alla som tog emot honom, dem gav han makt att bli Guds barn, dem som tror på hans namn.”

Alltså tycks både Gud och vi ha valt varandra. Och så måste väl kärleken fungera. Det som är svårt att förstå är att Gud som älskar alla ändå måste utvälja den älskade. Det betyder inte att han valt någon på någon annans bekostnad. Det betyder bara att kärleken till sin natur är utväljande. Och det kan den märkligt nog inte vara, om det inte finns alternativ. Är man tvungen att välja, så är viljan inte fri, och då blir det i praktiken knappast verklig kärlek.

Hur Gud kan älska alla och ändå välja i sin kärlek får väl tills vidare förbli hans hemlighet. Det kan ju ändå vara ganska skönt att veta, att han inte älskar dig bara för att han inte kan låta bli. Han gör det visserligen inte för att han hittat några speciella förtjänster hos dig. Men han gör det inte heller för att han inte skulle kunna låta bli. Han har valt att älska dig. Han är inte tvungen.

En gång när jag skulle undervisa om äktenskapet, frågade jag min hustru vad hon mest uppskattade i vårt äktenskap. Hon svarade: ”Det är nog detta att du valde mig frivilligt. Mina föräldrar fick hålla till godo med mig, och det fick jag också göra. Men du valde mig frivilligt.”

Vi är lite oense min hustru och jag om vem av oss som egentligen friade. Men det betyder ju bara, att vi båda valt, så att kärleken för oss bägge varit och är helt frivillig. Och det är väl egentligen det enda som fungerar.

Kap. 3

Trolöshetens ande

Profeten Hosea levde på 700-talet f. Kr. Han var verksam i det norra av de två rikena, som hade uppstått när Salomos välde föll sönder efter hans död på 900-talet. Landet kallades Israel, och dess huvudstad hette Samaria.

Under Hoseas tid rådde stort ekonomiskt välstånd. Detta berodde på att de förut så mäktiga grannländerna gick igenom en svaghetsperiod, som gynnade Israel. Som vanligt var det de redan rika, som blev rikast genom denna högkonjunktur. Klyftorna mellan olika samhällsskikt var enorma. Denna Bibelns bild av Hoseas samtid bekräftas av arkeologiska utgrävningar i Samaria.

I denna situation gick det med människorna som det brukar. Man dyrkade inte längre sina faders Gud, utan man dyrkade rikedom och offrade hellre till rikedomsgudar, vilka i praktiken var onda andemakter. Det viktigaste offret, som ansågs bana väg för störst rikedom, gjorde man genom att döda späda barn till dessa gudars ära. Offergudstjänsterna präglades av sexuella orgier och hämningslöst supande. I avgudatemplerna fanns något som i vår bibelöversättning kallas för tempeltärnor. De var rätt och slätt prostituerade kvinnor.

För rikedomens skull svek man Gud. För orgiernas, njutningarnas och pengarnas skull svek man varandra – däribland mest sina egna barn. Även om tiderna förändras, så tycks människan och de problem som omger henne vara ganska tidlösa. I det rika, moderna västerlandet har vi inte svårt att känna igen oss.

Det är naturligt att Hosea, som fick kallelsen att vara profet, skulle ha en hel del att säga sin samtid.

Hoseas kallelse

Profeten fick inte bara i uppdrag att tala. Han sändes också ut för att med sitt liv illustrera folkets förhållande till Gud:

”När Herren först började tala genom Hosea, sade Herren till honom: 'Gå och skaffa dig en trolös hustru och barn av en trolös moder, ty i trolös avfällighet löper landet bort från Herren.'”
(Hos. 1:2)

Hosea fick alltså tillsägelse att gifta sig med en otrogen kvinna – kanske just en ”tempeltärna” – för att folket skulle se hur han, Gud, hade det. Herrens ”hustru”, hans eget folk som var utvalt till att älska honom gav sin kärlek till allt utom till honom.

Lite senare säger Gud genom samme profet:

”De vinnlägger sig inte om att vända tillbaka till sin Gud, ty en trolöshetens ande bor i deras

bröst, och Herren känner de inte.” (Hos. 5:4)

Gud hade utvalt Israel, men Israel valde inte Gud.

Ett triangeldrama

Hoseas uppdrag ger oss en konkret och tydlig bild av ondskans och lidandets problem. Gud liknas vid en trofast och god make vars hustru älskar andra män i stället för honom. Frälsningshistoriens mål är att den trofaste maken vill vinna tillbaka sin förlupna hustrus frivilliga kärlek.

Nu har vi fått se problemet från Guds utsiktspunkt. Och plötsligt förstår vi, att även om Gud är allsmäktig, så är detta ett problem, som inte kan lösas riktigt hur som helst.

För det första står det klart, att det är inte hustruns olika älskare som är problemet. En man med en otrogen hustru får inte tillbaka hennes kärlek, bara för att han skjuter alla hennes älskare. Möjligen kan han få henne att välja honom i brist på alternativ. Men vi har ju redan kommit överens om att det inte är något tecken på äkta kärlek.

Alltså måste vi förstå, att det är inte Djävulen som är det stora problemet för Gud. Det är vår kärlek till Djävulens frestelser, som är den verkliga knuten.

För det andra inser vi också, att om den övergivne maken släpar hem sin hustru med våld och låser in henne, så får han aldrig tillbaka hennes kärlek. Henne själv kan han måhända få på det sättet. Hennes kärlek har han däremot gjort omöjlig, kanske för alltid.

Godhet och allmakt

Människan frågar gärna hur Gud kan vara god och allsmäktig, fastän det ser ut som det gör i världen. Men hon har ytterst sällan tänkt sig in i vad det vill säga att vara både god och allsmäktig på en gång. Maktutövning och godhet är ju ofta ganska motstridiga ting som ger olika sorters frukt. Eftersom det handlar om att vinna människans frivilligt valda kärlek, så kan Gud inte använda en massa medel, som vi kanske tycker skulle vara naturliga i kampen mot ondskan och dess frukt – lidandet.

Guds mål är nämligen inte enbart att inrätta ett samhällssystem som ”fungerar”. Hans mål är att vinna vår kärlek. Och på ett vis är detta samma sak. Om vi inte älskar honom som ensam är god, så finns det inga samhällssystem som fungerar. Onda människor kan inte bygga goda samhällen. Och människor kan inte göras goda annat än om de genom kärlek låter sig påverkas av honom som är god.

Syndens natur

Synden består alltså i att den kärlek som vi var skapade till att rikta mot Gud, den riktar vi mot något annat. Paulus uttrycker saken så här:

”De hade ju bytt ut Guds sanning mot lögn och tillbad och dyrkade det skapade i stället för Skaparen, han som är högtlovad i evighet.” (Rom. 1:25)

Problemet är alltså, att vi så gärna älskar det skapade i stället för Skaparen. Eller att vi älskar

gåvorna och inte givaren.

Den förvända kärlek som det här är fråga om kallas med några olika namn: begärelse, vinningslystnad eller girighet. Det är den kraft i människan, som driver henne till onda gärningar. Bibeln säger, att den kraften ÄR avgudadyrkan – inte bara att den leder till avgudadyrkan. Vi kan lyssna till Paulus igen:

”Döda därför de lemmar, som hör jorden till, otukt, orenhet, lusta, ond begärelse – och girigheten, som är rena avgudadyrkan.” (Kol. 3:5)

Jesus talar på liknande sätt om att det bara finns två sorters liv. Det ena formas av att man älskar Gud över allting. Det andra uppstår när man älskar – och därmed bekymrar sig för – det skapade. Låt oss lyssna till några ord ur bergspredikan:

”Samla er inte skatter på jorden, där mal och rost förstör och där tjuvar bryter sig in och stjälar. Utan samla er skatter i himmelen, där varken mal eller rost förstör och där inga tjuvar bryter sig in och stjälar. Där din skatt är, där kommer också ditt hjärta att vara.” (Matt. 6:19-21)

”Ingen kan tjäna två herrar. Antingen kommer han att hata den ene och älska den andre, eller också kommer han att hålla sig till den ene och försumma den andre. Ni kan inte tjäna både Gud och Mamon.

Därför säger jag er: Gör er inte bekymmer för ert liv, vad ni skall äta eller dricka, inte heller för er kropp, vad ni skall kläda er med. Är inte livet mer än maten och kroppen mer än kläderna?” (Matt. 6:24-25)

Materialism ger trolöshet

När människan älskar gåvorna i stället för givaren bär hon sig helt bakvänt åt. Givaren gav ju gåvan för att göra mottagaren glad och så väcka hennes kärlek. Om vi nu åter ser på lidandets fråga ur Guds synvinkel, så fann vi förut, att han inte kan lösa situationen med makt. Nu ser vi också, att han inte kan göra det med gåvor.

Gåvorna kommer inte att väcka människans kärlek till givaren utan åstadkommer faktiskt rakt motsatt resultat. Gud, som är god och allsmäktig, kan alltså inte använda sin makt utan att människans motstånd ökar. Och han kan inte heller låta godheten regera till generös givmildhet utan att väcka girigheten än mer till liv och därmed också upproret. Människan älskar ju inte givaren utan bara gåvorna.

Människan har blivit materialist, och som sådan är hon trolös. Hon sviker Gud, men på samma sätt sviker hon också både sina medmänniskor och ytterst även sig själv.

Nu blir vi nyfikna på allvar. Finns det överhuvudtaget någon lösning på detta problem? Klarar ens Gud av att ro frälsningsprojektet i hamn?

För Gud är allting möjligt

I evangelierna berättas om en rik man som sökte upp Jesus och frågade, vad han skulle göra för att få evigt liv. Han hade hållit lagen sedan sin ungdom. Vi läser i Luk. 18: 22-27:

”När Jesus hörde det, sade han: Ett fattas dig ännu. Sälj allt vad du har och dela ut åt de fattiga. Då skall du få en skatt i himmelen. Kom sen och följ mig. Men när mannen hörde detta blev han djupt olycklig. Han var nämligen mycket rik. Jesus märkte det och sade: Hur svårt är det inte för dem som har pengar att komma in i Guds rike! Det är lättare för en kamel att gå genom ett nålsöga, än för en rik att komma in i Guds rike. Då sade de som hörde på: Vem kan då bli frälst? Han svarade: Vad som är omöjligt för människor är möjligt för Gud.”

När människan anklagar Gud för att det ser ut som det gör, så har hon aldrig förstått hur svårt problemet med ondskan och lidandet är. När vi skall lösa det, är det som att baxa en kamel genom ett nålsöga, en total omöjlighet. Ändå tröstar han oss med att det som är omöjligt för oss är möjligt för Gud.

Vi kanske får tänka oss att acceptera hans sätt att sköta problemet trots allt.

Hur ofta har du förresten träffat människor som frågat: ”Hur kan det komma sig att det finns så mycket gott i världen, när vi är så onda som vi är?” Det är väl lustigt att man hör den frågan så sällan!

Kap. 4

Herren är nu konung

Efter sin uppståndelse mötte Jesus sina lärjungar på ett berg i Galiléen. Vi läser i Matt. 28:18-20:

”Då trädde Jesus fram och talade till dem och sade: Mig är given all makt i himmelen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar, i det ni döper dem i Faderns och Sonens och den Helige Andes namn och lär dem att hålla allt vad jag har befallt er. Och se, jag är med er alla dagar intill tidens ände.”

Vi kallar detta för missionsbefallningen, givetvis med rätta. Men den innehåller inte bara ett uppdrag. Vi missar ofta, att det finns ett viktigt ”därför” i Jesu befallning. Vi läser, att vi skall bedriva mission, men vi ser inte alltid motiveringen till varför vi skall göra det.

Förbryllande nog säger Jesus, att hans allmakt är det verkliga motivet för vår mission. Som vi redan förut har konstaterat, så tycker nog ofta vi, att om det syntes lite mer av den allmakten, så skulle missionen gå mycket lättare. Här måste finnas något som vi inte förstått.

Maktens problem

Man behöver inte leva länge på jorden för att upptäcka, att det är något särskilt med begreppet makt. Få ting har förmågan att fördärva människor och mänskliga sammanhang så som just makt. Ge en människa makt, och hon löper en extrem risk att bli omänsklig. Även den maktlösa människan blir lätt omänsklig, när hon avundas andras makt och söker få del av den.

Det finns inga politiska system som garanterar godhet och rättvisa. Det minst dåliga är ändå demokratin, eftersom den sprider ut makten på många händer. Detta kan leda till käbbel och handlingsförlamning, men det är ändå sällsynt att krig påbörjats genom ett äkta demokratiskt beslut.

Många längtar efter makt. Men få – om ens någon – undgår att ta skada när de får den. Många menar, att ”om bara jag fick makten, så skulle allt bli bra”. Så låter de flesta politiska partiers program. Så säger alla presidentkandidater. Men makt leder så ofta till maktmissbruk. Varför? Ljuger alla partier och presidentkandidater? Är det bara makten de är ute efter? Nej, de vill nog oftast väl. Men de flesta överskattar sin förmåga att bära makt.

Jesus säger nu, att han fått all makt i himmel och på jord. Tydligen har han fått den av Fadern, som redan förut hade all makt. Men detta verkar konstigt, tycker vi. På jorden finns det många som har makt. Och de flesta kan dessvärre inte sköta den. Vad vill det då säga, att Jesus har all makt? Vad är det för en makt som tyranner och presidenter har på jorden, om Jesus redan har all makt??

Ett annat rike

Låt oss läsa om mötet mellan två härskare – Jesus och Pilatus.

”Då gick Pilatus in i pretoriet igen och kallade till sig Jesus och frågade honom: Är du judarnas konung? Jesus svarade honom: Kommer den frågan från dig själv, eller är det andra som påstått något om mig? Pilatus svarade: Jag är väl ingen jude! Ditt eget folk och överstepräster har utlämnat dig till mig. Vad har du gjort? Jesus svarade: Mitt rike är inte av denna världen. Vore mitt rike av denna världen, hade väl mina män kämpat för att jag inte skulle falla i judarnas händer. Men nu är mitt rike inte något jordiskt rike. Då sade Pilatus till honom: Så är du i alla fall en konung? Jesus svarade: Du säger det själv. En konung är jag.” (Joh. 18:33-37)

Vad vill det säga, att Jesu rike inte är av denna världen? Han svarar själv genom att säga, att det är ett rike som inte utbreddes med maktmedel. Det rike som Pilatus representerade hade utvidgats genom att man dödat människor i angränsande riken. Guds rike utbreddes, när någon som tillhörde det riket i kärlek ger av sitt liv för någon som inte tillhör det.

Vi kan uttrycka skillnaden så här: Guds rike och jordiska riken har olika styrmedel. I jordiska riken har härskaren makt över undersåtarna, och genom den makten kommer härskarens beslut att utföras. Makten betyder, att härskaren kan beröva en olydig undersåte ägodelar, frihet eller liv. Av fruktan för det hotet blir härskarens eller statens vilja genomförd.

Jesu konungslighet bygger inte på maktens styrmedel. Jesus regerar genom nåd. Och nåd betyder här inte bara den nåd, som förklarar, att en skyldig blir fri från straff. Det betyder också en överflödande välvilja. Den underordnar man sig inte främst av rädsla utan av tacksamhet och förtroende. Därför heter det i Ps.145:16:

”Du öppnar din hand och mättar allt levande med nåd.”

Världens riken bygger i sista hand alltid på makt. Nådens styrmedel har nämligen en inneboende svaghet: alla som låter sig styras måste underordna sig genom ett frivilligt förtroende. Där det förtroendet saknas, upphör gudsriket att fungera.

Människan är till sin egen natur så trolös, att makten i praktiken är det enda styrmedel som fungerar i dag. Alla härskare försöker så gott det går att utlösa entusiasm hos de underlydande. Då behöver man nämligen inte visa sin makt så mycket. Men det är makten som är den yttersta garanten för att det hela skall fungera.

Kunskap är makt

I förra kapitlet stötte vi på vinningslystnaden och rikedomerna som en frestelse. Nu möter vi den politiska makten. Berättelsen om syndafallet talar på motsvarande vis om kunskap. Alla dessa är delar i en större helhet. Vi kan säga att alla tillsammans bildar ett slags övergripande makt. Den makt det här är fråga om är en gudomlig egenskap. Det var den Adam sträckte sig efter på ormens inrådan. Han ville bli som Gud.

Med Jesus är det så, att han har all makt, men han föredrar att regera genom nåd och inte genom makt. Eftersom människans maktutövning är en så viktig del i det ondas problem, så säger Bibeln, att det skall komma en dag, då samme Jesus gör slut på all mänsklig makt. Vi kallar den

händelsen för yttersta domen.

Jesaja skriver om den dagen (Jes. 2:12 + 17-18):

”Ty en dag har Herren Sebaot bestämt, som skall komma över allt stolt och övermodigt och över allt som är upphöjt, och det skall bli ödmjukat.. Och människornas högmod skall bli nedböjt och männens övermod nedbrutet, och Herren ensam skall vara hög på den dagen. Men avgudarna skall alldeles förgås.” (Jes. 2:12 + 17-18)

Makt måste mötas med makt

Jesus har uppstigit till himlen. Innan han lämnar jorden säger han till lärjungarna, att han nu fått all makt som en gåva. Detta betyder inte, att han omedelbart börjar att använda sin makt. Man kan ha makt utan att bruka den.

I stället skickar han ut lärjungarna – och oss – att berätta för alla, att Jesus har all makt, och att det skall komma en dag, då han återvänder hit. Då skall han komma att använda den makten och därmed göra slut på alla jordiska maktstrukturer. Han skall inte göra det för att sedan själv härska i makt. Han tänker i stället skilja ut dem som frivilligt valt att låta sig regeras av hans nåd. De har redan nu uttryckt en önskan att lägga ned all längtan efter makt. Vid Jesu återkomst skall två riken uppstå: ett nådens rike där han själv regerar och ett som kallas helvete där det bara finns makt och ingen nåd.

Jesu allmakt kommer i princip att utövas vid ett enda tillfälle. Han kommer då att låta var och en få leva i det han har valt: makt eller nåd. Med nådens medel går inte detta att genomföra. Det behövs makt för att skilja maktens och nådens människor åt och därmed göra slut på makten. Så länge Jesus väntar med att använda sin makt, så råder ännu valfrihet. Men då är makten inte heller något som syns till fullo. Den är något vi får tro på.

Därför säger Jesus att missionsuppdraget måste nå till alla folk innan han kan komma tillbaka:

”Och detta evangelium om riket skall bli predikat i hela världen till ett vittnesbörd för alla folk, och sedan skall slutet komma.” (Matt. 24:11)

Vi grubblar mycket över hur det skall gå för dem som levde innan evangeliet kom till deras land. På den frågan svarar inte Bibeln. I stället sägs, att det är viktigt att alla folk har nåtts av budskapet innan Jesus kommer och använder sin makt.

Jesus kan döma

I modern tid har vi sett många ”befrielseörelser” ledda av någon ”stark” person. Han har avsatt den förre tyrannen och hans välde. Sedan har den starke gerillaledaren blivit en ännu värre tyrann än sin föregångare. Vad garanterar att inte Jesus råkar ut för samma öde, när han med makt skall göra slut på all mänsklig makt? Kan han göra slut på alla maktmissbrukare utan att själv bli en?

Johannes får i sin uppenbarelse se in i himlen (Upp. 5) när domen skall börja. Det bärs fram en bokrulle med sju sigill. När sigillen bryts kommer processen i gång. Men vem är värdig att starta den? Jo, det finns en. Han ser ut som ett lamm som varit slaktat. Det är Jesus. Om honom heter det, att han är värdig att öppna bokrullen, ty han har varit slaktad.

Här är det nämligen viktigt att se hur Jesus fick all makt i himmel och på jord. Han har inte tagit makten, utan han har fått den genom att själv avstå från all makt. Paulus beskriver hur Jesus lade av sin jämlikhet med Fadern för att totalt utblotta sig på makt, när han lät sig födas som människa:

”Var så till sinnes som Kristus Jesus var, han som var till i gudsskepnad men inte såg på sin jämlikhet med Gud som en rövad skatt, utan utblottade sig själv och antog tjänareskepnad, när han blev lik oss människor. Till det yttre var han som en människa och ödmjukade sig och blev lydig intill döden – ja, intill döden på korset. Därför har också Gud upphöjt honom över allting och givit honom namnet över alla namn, för att i Jesu namn alla knän skall böja sig, alla deras som är i himmelen och på jorden och under jorden, och alla tungor bekänna att Jesus Kristus är Herre, Gud Fadern till ära.” (Fil. 2:5-11)

Även här finns ett viktigt ”därför”. Jesus har fått makten att döma, just för att han hade all makt men av kärlek avstod från att bruka den. Han är trovärdig. Han blev ideligen frestad att utföra sitt uppdrag genom att ta makt. Men han avstod. Han har varit ”frestad i allt, på samma sätt som vi, men utan synd”, säger oss Hebr. 4:15.

I samma brev heter också om Jesu makt:

”Alltså lade han (=Fadern) allting under honom, och ingenting blev undantaget. Ännu ser vi dock inte att allt är honom underlagt.” (Hebr. 2:8)

Jesus har låtit sig födas för att genom sin totala utblottelse bli värdig kallelsen att med makt utplåna all mänsklig makt. Men han har också fått förmågan att befria dem som vill leva under nådens villkor och inte under maktens. Nu går budskapet ut om den dag som skall komma, då allt detta skall ske i sin slutliga fullkomning. Ännu ser vi det inte.

Så länge valfriheten består, måste Jesus vänta med att använda sin makt. Men när maktens dag är inne, är också valfriheten slut. De som då frivilligt valt Guds rike skall få leva i det riket. De kommer att tycka att de hamnat i paradiset, därför att de redan kastat maktens liv ifrån sig som en förorening.

Men de, som inte vill släppa sin längtan efter makt, kommer kanske att kika in i paradiset och med en grimas undra hur någon kan kalla det där för ett paradiset. Var och en kommer att få det han innerst inne önskar. Sedan är det en annan sak, att när de som vet vad nåd är har försvunnit, så blir maktens livsplats ett verkligt helvete.

Kap. 5

Lots hustru

När Jesus undervisar om sin återkomst säger han bl.a. i Luk. 17:28-33:

”Det blir som det var på Lots tid. De åt och drack, de köpte och sålde, de planterade och byggde. Men den dagen då Lot gick ut ur Sodom regnade det eld och svavel från himmelen och gjorde slut på dem alla. På samma sätt kommer det att gå på den dagen då Människosonen uppenbaras. Den som den dagen är uppe på taket och har sina saker inne i huset, han får inte gå ner för att hämta dem, och den som är ute på åkern får inte vända tillbaka. Minns vad som hände med Lots hustru! Den som försöker bevara sitt liv kommer att mista det, och den som mister det kommer att få leva.”

Vad gjorde Lots hustru? Hon såg sig tillbaka, sedan hon hade blivit räddad. Varför gjorde hon det? Hon längtade tillbaka till Sodom. Hon hade ingen större glädje vid tanken på den plats, dit ängeln skulle föra henne och hennes familj. Hon hade inte blivit räddad från en ond miljö. Hon hade blivit förd bort från den enda plats där hon trivdes.

Jesus säger, att det skall komma att bli på samma sätt, när han kommer tillbaka. Somliga kommer att vara så bundna av sin kärlek till ägodelarna och makten, att de försöker hinna in i huset för att rädda vad som räddas kan. På olika sätt kommer många att försöka bevara så mycket som möjligt av det man ägde här och gladde sig åt på denna sidan.

Den, som på det sättet vill bevara sitt gamla liv, kommer att mista det nya. Lots hustru blev en saltstod. Hon blev ohjälpligt bunden av det förgångna.

Se dig inte tillbaka

Samma tanke dyker upp i ett annat sammanhang, där en man ville få följa Jesus:

”Ännu en annan sade: Jag skall följa dig Herre. Tillåt mig bara att först ta avsked av dem därhemma. Men Jesus svarade honom: Ingen som ser sig tillbaka sen han satt handen till plogen passar för Guds rike.” (Luk. 9:61-62)

Betyder Jesu svar, att man skall bryta kontakten tvärt med alla anhöriga, när man blivit kristen? Naturligtvis inte. Det Jesus vill säga oss är, att det är viktigt, att man är färdig med det gamla livet, innan man går in i det nya. Först när det gamla har mist sin tjusning, kan det nya bli meningsfullt.

Tänk dig två maktlystna människor, som båda kommer till himlen! Låt oss för ögonblicket se bort ifrån spelreglerna för hur man kommer dit. Låt oss anta, att de blir insläppta på försök.

Den förste hade haft stor framgång i början av sitt jordeliv men fick till sist lida mycket för sin maktlystnad. Hans närmaste övergav honom, därför att de inte stod ut. Gamla beundrare vände sig mot honom. Han råkade ut för stora besvikelser i de företag han gav sig in i. Nedtyngd av misräkning och skuld är han utled på maktlivet och faktiskt även på makten själv. När han kommer till himlen, kommer han att fröjda sig över möjligheten att leva ett helt annorlunda liv. Han har kommit till paradiset.

Den andre dog i en trafikolycka en vecka efter att han utsågs till VD för ett världsomspännande företag. I ett anfall av kejsarvansinne gjorde han sin sista omkörning i ett backkrön. Han hade inte ens nått toppen av sin karriär. Själv säger han, att han ännu hade haft mycket att ge. Fast det betyder egentligen bara, att han ännu hade haft mycket att få. Eftersom himlen saknar alla möjligheter till karriär, tycker han, att han hamnat på den uslaste plats som gick att leta upp. Han var inte färdig med det gamla livet. Han ser sig tillbaka och blir som en saltstod. Han kan varken leva i det gamla eller det nya. Han om någon är död.

Var är ditt hjärta?

Vi har redan läst Jesu ord om att där din skatt är, där skall också ditt hjärta vara (Matt. 6:21). Detta handlar mycket om var du är rotad redan i detta livet. Du kan ha din glädje i det du äger nu. Men du kan också leva i en så glädjefylld förväntan på det du skall få vid Jesu återkomst, att du gärna delar med dig av det du har här. Du är ju ändå så rik i himlen!

Det är antagligen omöjligt att nå fram till denna frigjordhet från makt, ägande och vinningslystnad utan att man får lida. Ingen av oss kan ju ta sig förmågan att sluta glädjas åt det nuvarande, så att vi på rätt sätt kan glädjas åt det kommande. Hur skall vi då kunna sluta att ägas av denna tidens lockelser, om vi inte får lida oss trötta på dem?

Den rike ynglingen hade inte tröttnat på att vara rik. Han kom och ville få något utöver rikedom. Jesus ville ge honom något ”i stället för”. Det hade han inte väntat sig. Han blev lovad en skatt i himlen, men han förstod inte vad det betydde. Och Jesus förklarade inte heller. Det går på ett sätt inte att göra det för den som jagar skatter på jorden. Han gick bedrövad bort, vilket inte betyder att hans fall var hopplöst. Det var kanske ännu inte dags.

Sådd och skörd

Vi påminner oss nu Hoseas kallelse – att gifta sig med en trolös kvinna. När vi älskar det skapade i stället för Skaparen, så blir vi trolösa mot Gud. Då börjar vi också att svika varandra. Våra två karriärister, som hamnade i himlen, var under sin livstid inställda på att svika andra, om det bara såg ut att löna sig. Båda hade säkert skapat mycket lidande för sin omgivning genom detta sätt att leva. Men bara den förste hade fått lida själv.

Därför var han den ende som verkligen kunde förstå, att detta var en ond livsstil. Han kunde tacksamt ta emot himlens sätt att leva. Den andre kunde bara längta tillbaka. Visst kunde han hålla med om att maktlystnad är något ont, men han var ju inte maktlysten. Han var ju bara initiativrik. Han hade visioner. Och nu satt han i paradiset och hade tråkigt.

Om den förlupna hustrun skall kunna glädja sig åt sin trofaste makes trofasthet, så måste hon först tröttna på alla de älskare hon förut tyckte var så underbara. Det är ingen större idé, att hon biter ihop tänderna och går hem till sin man. Om hon ändå längtar efter de andra, blir det ingen

glädje i hennes äktenskap. Och längtan efter de andra kan inte upphöra, om hon inte under smärta får tröttna på dem. Smärtan blir en förutsättning för den kommande glädjen.

Kärleken till det onda dunstar inte bort ur våra liv. Vi kan inte heller bara besluta oss för att inte ge den utrymme. Den kan bara fås att gå över när vi får upptäcka, att det vi älskade var något ont t o m för oss själva. Själva upptäckten är smärtsam, och ibland måste den föregås av mycket lidande, innan man är beredd att se verkligheten som den är. Men om vi inte gör den upptäckten på denna sidan, blir paradiset ett fängelse.

Därför skriver Paulus i Gal. 6:7-8:

”Låt inte lura er. Gud kan man inte förakta. Vad man sår, får man också skörda. Sår man i köttets åker, så får man skörda fördärv av köttet. Sår man i Andens åker, så får man av Anden skörda evigt liv.”

Gud måste låta fördärvets skörd finnas, för att vi skall kunna upptäcka vad som är ont och bli lösta från längtan efter det onda. Här räcker det inte med information och ansträngning.

Den förlorade sonen

Detta är en av många poänger med liknelsen om den förlorade sonen (Luk. 15:11-32). Den son, som gav sig av hemifrån, och som vi kallar ”den förlorade”, upptäckte till sist var paradiset fanns, nämligen hemma. Hans bror, som stannat kvar hemma, vantrivdes. Han hade säkert önskat göra som lillebror men ville eller vågade inte. Den förlorade sonen fick lida mycket, men han blev fri från sin längtan efter det onda. Han blev märkligt nog mycket mera tacksam än storebror, som var hemma och slapp både synder och lidanden.

Längtan efter synden går inte att informera bort. Det betyder inte, att fostran eller förmaning skulle vara meningslösa. Det betyder bara, att de inte räcker.

Givetvis önskar vi, att Gud skall använda sin allmakt för att göra slut på ondskans och lidandets inflytande i dag. Men eftersom vi inte blir fria, om vi inte får kasta det onda ifrån oss frivilligt, så skulle vi bara bli som Lots hustru eller hemmasonen, om Gud gjorde detta i förtid. Därför måste till en tid både ondskan och lidandet finnas, tills de har fyllt sin uppgift.

Kap. 6

Krig eller samarbete?

Matteus berättar, att när Jesus hade blivit döpt i Jordan, blev han av Anden förd ut i öknen för att frestas av Djävulen (Matt. 4:1).

Många kristna tar sig för pannan och skyndar sig att läsa något annat. För detta påstående stämmer dåligt med vår bild av förhållandena i den andliga världen. Det låter ju nästan som om Gud och Djävulen samarbetade.

Bibeln ger oss liknelser

Det mesta av Bibelns undervisning om den andliga världen ges oss inte i klartext utan i liknelser. Matteus kommenterar detta förhållande på följande vis:

”Allt detta talade Jesus i liknelser till folket, och utan liknelser talade han ingenting till dem. Så skulle det uppfyllas som blev sagt genom profeten: Till liknelser skall jag upplåta min mun. Jag skall förkunna vad som hållits dolt sen världens grund blev lagd.” (Matt. 13:34-35)

När Gud låter Hosea gifta sig med en trolös kvinna, så får den stackars profeten i uppdrag att med en praktisk liknelse visa folket hur Herren har det. Det bör strykas under, att denna undervisning är en liknelse. Det är en mycket fyndig sådan, men det är en liknelse. Därför får man inte dra hur stora växlar som helst på den. Varje liknelse kan tolkas långt över gränsen för vad som är dess egentliga budskap.

I nutida kristendom är dock risken mycket liten för att vi skulle pressa äktenskapsliknelsen för långt. Om vi alls tar Bibeln på så pass allvar, att vi ens tror att Djävulen finns, så använder vi hellre en helt annan bild för att beskriva kampen mellan gott och ont – bilden av ett pågående krig.

Gud och Djävulen utmålas då som två fältherrar, som har sina arméer av änglar och människor. Och på något sätt tycks det som om det var ett ställningskrig, där frontlinjen böljar lite fram och tillbaka. Den ene fältherren påstås vara besegrad av den andre, men ändå tar kriget inte slut.

Inled oss icke i frestelse

När vi läser, att Anden för Jesus ut i öknen för att han skall frestas av Djävulen, så stämmer detta naturligtvis inte ett dugg med tanken på ett krig mellan Gud och Djävulen. Det är därför vi skyndsamt läser vidare. Vi kommer inte så långt, förrän samma tanke hinner upp oss på nytt:

”Och låt oss inte komma i frestelse, utan fräls oss från allt ont.” (Matt. 6:13)

Den gamla översättningens uttryck är mest ordagrant: Inled oss icke i frestelse. I grekiskan står ett ord som betyder bära in eller föra in. Jesus uppmanar oss, att vi skall be Gud om att han inte skall bära oss in i frestelser. Det r här är lite svårt att förstå, om vi anser att Gud desperat kämpar för att minska Djävulens inflytande. Då skall väl sådana böner inte behövas?

Men om vi i stället använder äktenskapsbilden, så blir hela situationen mycket mer begriplig. Tänk dig en hustru som vill vara sin man trogen. Men hon vet, att vissa av hans bekanta utgör en frestelse för hennes svaga natur. För att kunna vara trogen vill hon slippa att träffa dessa. Hon ber sin man, att han skall hjälpa henne att undvika dem.

Krigsliknelsen är obiblisk

Om vi beskriver konflikten mellan Gud och Djävulen som ett krig, så har vi därmed också underförstått, att det man ytterst kämpar om är makten. För så är det i alla krig.

Men det blir då lite svårt att förstå, hur Gud kan vara allsmäktig och ändå kämpa för att vinna i en maktkamp. Vidare blir det nästan omöjligt att förstå, hur den avgörande segern i en sådan maktkamp skulle kunna se ut som Jesu seger på Golgata.

När Bibeln beskriver konflikten som ett äktenskapligt triangeldrama, så framgår det klart, att kampen inte gäller Guds makt utan vår kärlek. Gud kan då ha en kamp att utkämpa, fastän han har all makt. Vår roll i kampen blir också mycket klarare.

Använder vi krigsmodellen, så blir vår insats i kampen liktydig med att vi hjälper Gud i hans krig. Det kan visserligen vara sant, att det var för vår skull som kriget kom igång. Men när vi nu går in i Guds armé, så är det ändå för att hjälpa honom i hans krig. Vi kanske t.o.m. menar, att vi människor inte engagerat oss tillräckligt på Guds sida i hans kamp mot Djävulen, och att det är därför som kriget ännu inte är slut.

Om vi däremot ser kampen som en äktenskapskonflikt, så har Gud vunnit när han får lov att besegra vår trolöshet. Då har vi inte hjälpt Gud. Vi har bara tillåtit honom att segra. Och på köpet har vi också förstått varför hans seger har med vår tro (=trohet) att göra.

Han segrar inte genom att vi tror fram någon makt över Djävulen. Seger innebär, att vi återförs till trohet genom att hans kärlek segrar över oss. (Tänk gärna igenom skillnaden ordentligt! Den är mycket viktig.)

Gud är en

När vi liknar kampen mellan ont och gott vid ett krig, så får Djävulen en upphöjdhet som han inte har varken i Gamla Testamentet eller Nya – och därför inte i verkligheten heller. Låt oss lyssna på aposteln Jakob:

”Du tror att det finns en enda Gud? Det gör du rätt i – men det tror också de onda andarna, och de darrar.” (Jak. 2:19)

Här sägs det tydligt ifrån, att Djävulen inte har någon makt alls. Vi kan ha gett honom ett större eller mindre mått av vår kärlek genom att älska det skapade. Men inför Gud har han ingen som helst makt. Hade han makt, skulle han på något sätt ha gudomlig status. Men han har varken det

ena eller det andra.

Paulus förtydligar denna undervisning med följande ord:

”Ty i honom – i hans kropp! – bor hela gudomens fullhet, och i honom äger ni den fullheten, i honom som är huvudet för alla furstar och väldigheter.” (Kol. 2:9-10)

Jesus är huvudet för alla furstar och väldigheter. Själva uttrycket ”furstar och väldigheter” används på andra håll (t.ex. Ef. 6:12) för att beteckna den onda andevärlden. Vi blir överraskade, men det beror bara på att vi aldrig riktigt har trott Jesus, när han säger, att han har fått all makt i himmel och på jord. För säkerhets skull kan vi ju lyssna lite till på Paulus' undervisning:

”...samma oemotståndliga kraft, som verkade så mäktigt i Kristus, när han uppväckte honom från de döda och satte honom på sin högra sida, i den himmelska världen, över alla dess furstar och väldigheter och makter och härskare, över allting som kan nämnas inte bara i denna tidsålder utan också i den tillkommande.” (Ef. 1:19-21)

Paulus poängterar klart, att Djävulen inte har någon makt, som kan hävdas mot Jesu allmakt. Men det är heller inte hans eventuella makt som är problemet utan vår trolöshet. Det är därför kampen ännu inte är slut.

Gamla Testamentets bild

Ibland hör man påståendet, att förhållandet mellan Gud och Djävulen skulle beskrivas på olika sätt i Gamla och Nya Testamentet. Två tänkesätt kan därvid urskiljas.

Somliga säger, att före Jesu seger var maktförhållandena annorlunda. Djävulen skulle då haft en verklig makt över skapelsen. De som menar så får svårt att förklara, hur Jesus kunde driva ut andar redan innan han vunnit segern på Golgata.

Andra fäster sig vid sådana texter som exempelvis Jes. 45:5-7:

”Jag är Herren och för övrigt ingen, utom mig finns ingen Gud. Innan du kände mig, omgjordade jag dig, för att man skulle förstå både i öster och i väster att alls ingen finns förutom mig, att jag är Herren och eljest ingen, jag som danar ljuset och skapar mörkret, jag som ger lyckan och skapar olyckan. Jag, Herren, är den som gör allt detta.”

Det man särskilt betonar i en sådan här text är tanken att Gud sänder både lyckan och olyckan. Detta, menar man, är en typiskt gammaltestamentlig uppfattning. På den tiden räknade man bara med en Gud.

Sedan menar de som tänker så här, att Israel fick lite svårt att begripa det ondas problem, om Gud stod för både lycka och olycka. Då lånade man tanken på Djävulens existens från grannfolkens religioner, och så uppstod det man menar vara Nya Testamentets syn på saken – Gud ger oss lycka, men Djävulen ger oss lidande. Därmed skulle man i praktiken inte längre ha en Gud utan två gudar.

Sanningen är naturligtvis, att både Gamla och Nya Testamentet beskriver Guds allmakt. Gamla Testamentet är inte främmande för Djävulens eller demonernas existens. De fanns ju överallt i

avgudarnas skepnad. Ormen i lustgården talar väl också för att Djävulen inte är någon sentida importprodukt. Och lustigt nog är det så, att det ord i hebreiskan, som vi översätter med ordet ”avgud”, egentligen betyder ”intighet” eller ”tomhet”.

Man har hela tiden vetat om de onda andarnas existens. Men man har också hela tiden vetat, att de inte har någon makt vid sidan av Gud. Och det har de heller aldrig haft. Gud är den ende och har varit det hela tiden. Israels profeter upphörde aldrig att förundra sig över att folket så ofta valde att rikta sin kärlek till gudar som inte var några gudar, när det hade honom som ensam är Gud.

Det skenbara samarbetet

Nu skall vi gå tillbaka till kapitlets början. Anden förde Jesus ut i öknen, för att han skulle frestas av Djävulen. Var det ett samarbete? Nej visst inte!

Gud är intresserad av att vi skall välja honom frivilligt och medvetet. Naturligtvis kan vi inte göra det om vi inte får utsättas för hans motpart. Gud vill att vi fullt ut skall se vad han själv står för, och vad Djävulen står för. Sedan vill han, att vi skall välja honom fast vi kunde gjort det motsatta.

Det grekiska ord, som översätts med ”frestelse”, betyder också ”prövning”. Genom att Jesus frestades av Djävulen skulle det också prövas, om han var inställd på att välja Fadern framför att välja den jordiska makten, äran och vinningslystnaden. Anden förde Jesus ut i öknen, för att han skulle välja, precis som Gud ställde Kunskapens träd i Lustgården, för att Adam skulle välja.

Men där Adam valde fel, valde Jesus rätt. Han har varit frestad i allt, precis som vi, men utan att synda.

Kap. 7

Nytt lås i ytterdörren

Låt oss fortsätta att studera äktenskapsliknelsen för att se, om den kan öka vår förståelse för ondskans och lidandets problem. Det är ju inte bara hos Hosea, som vi möter tanken på att församlingen är bruden och Kristus brudgummen.

Vad kan en god äkta man göra för att vinna tillbaka sin förlupna hustrus kärlek? Vad kan Gud göra? Vi har redan sett, att han inte kan lösa problemet med makt. På det sättet väcker man ingen kärlek. Vi såg också, att det var svårt att nå målet genom att ge gåvor. Människans otrohet består ju i att hon älskar det skapade i stället för Skaparen och gåvorna i stället för givaren. Med gåvor dödar man ofta inte girigheten. Man väcker den snarare till liv. Det blir som att försöka släcka en eldsvåda med bensin.

Om Gud skulle försöka vinna oss tillbaka med hjälp av gåvor, så skulle det nästan bli någon sorts köpenskap. Med pengar kan man inte köpa kärlek. Men vad gör man då?

Onda älskare

När människan älskar det skapade, löper hon efter älskare. Nu hör det till pjäsen, att den äkta mannen är god och alla älskarna onda. Maken vill henne väl. Älskarna är bara ute efter att utnyttja henne.

Det hustrun vill i en sådan situation är att kunna gå till sina älskare så ofta det känns lockande. Dessemellan är det skönt att få komma hem och vila sig, duscha och ha det bra. Det kan vara behagligt att mellan varven få njuta hemma hos den som vill en väl. Sedan kan man känna sig i form för nya eskapader.

Och det vill nästan till att hon har den möjligheten, för älskarna är alla illasinnade. En sol-och-vårare kan ju vara mycket charmig att träffa någon gång ibland. En helt annan sak är det att leva med honom för jämnan. Det som gör honom så trevlig är ju alla lögnerna, och dem genomskådar man inte, när man bara träffas enstaka gånger. Men att leva sitt liv ihop med en lögnare är outhärdligt. Så glädjen bygger på att förbindelsen förblir tillfällig.

En hustruplågare är ju på samma sätt ofta ganska artig mot främmande kvinnor, som han inte är säker på. Men det garanterar inte, att bemötandet blir det samma sedan man gift sig med honom. Då varken kan eller vill han längre dölja sitt rätta jag. Då märker man, om inte förr, vem man gett sin kärlek.

En karriärst kan vara mycket imponerande och flott som tillfällig bekantskap. Att vara gift med honom är nästan alltid ett helvete. Man blir ju knappast mer än en del av det utsökta men tråkiga

möblemanget i hans statusvilla.

En äkta Don Juan uppvaktar en kvinna lidelsefullt, tills han får som han vill. Då går han omedelbart till nästa, och slänger den förra erövringen på sophögen. Det var ju inte henne han ville ha. Han önskade sig bara makten över henne. När han fick den, blev hon värdelös och ointressant i hans ögon.

Illasinnade älskare är alltid trevliga så länge de inte har fått kvinnan helt på kroken. Men när det har skett, visar det sig, att det som såg så bra ut, var ont och inte gott. Då börjar lidandets och förnedringens tid för kvinnan.

Detta är Guds chans

Gud vill att hustrun skall välja. Men han vill inte att hon skall vara okunnig om älskarnas verkliga natur. Det kommer hon att vara så länge hon bara har dem på halvtid. Därför ser Gud till att hon får dem på heltid, när hon väl börjar löpa efter dem.

En vacker dag, när hon kommer hem, så sitter det ett nytt lås i ytterdörren. I sin godhet har maken utlämnat henne till att leva tillsammans med sina älskare för att det skall bli något slut på trafiken. Han provocerar henne till att göra ett slutgiltigt val – ett som bygger på erfarenheter och inte på ljuvliga drömmar om att tuvan utanför staketet skulle vara så mycket grönare.

Han har inte kastat ut henne för att aldrig mer kännas vid henne. Han har låst henne ute för att tvinga fram ett val. Om hon väljer att gå tillbaka, sedan hon upptäckt vilka monster hon sprang efter, så är hon mer än välkommen. Detta är vad maken hela tiden hoppas på och längtar efter.

Är detta en biblisk bild?

Vi får nu se efter om bilden stämmer med Bibeln och med livserfarenheten.

Vi påminner oss först hur Gud visade människorna ut ur Lustgården efter syndafallet. Och vi kan tänka på fadern i liknelsen om den förlorade sonen. När sonen kom och bad att få ut sitt arv, gjorde pappan inga svårigheter eller övertalningsförsök. Han längtade efter att få tillbaka sonen, men han hjälpte ändå till att få iväg honom, när han längtade ut.

Särskilt tydligt målas den stängda ytterdörren upp av Paulus i Rom. 1, när den fallna människans situation skall beskrivas:

"De bytte ut den oförgänglige Gudens härlighet mot beläten som föreställde förgängliga människor och fåglar och fyrfotadjur och ormar. Därför gav gud dem orenheten i våld och lät dem följa sina hjärtans onda lustar, så att de förnedrade sina kroppar med varandra" (vers 23-24).

"Därför lät Gud dem bli offer för sina vanhedrande laster. Kvinnorna bytte bort det naturliga umgänget mot ett onaturligt. På samma sätt gjorde männen. De övergav det naturliga umgänget med kvinnorna och upptändes av begär till varandra. Män bedrev skamligheter med män, och fick så på sig själva uppbära den lön, som deras avfall förtjänade" (vers 26-27)

"Eftersom de inte hade ansett det värt att ha gemenskap med Gud och känna honom rätt, gav

Gud dem till pris åt ett ovärdigt sinnelag, så att de gjorde vad som var otillbörligt och blev uppfyllda av all slags orättfärdighet, ondska, girighet, illvilja” (vers 28-29).

Döden dö

Före syndafallet varnades Adam av Gud med orden:

”Av alla andra träd i lustgården må du fritt äta, men av kunskapens träd på gott och ont skall du inte äta, ty när du äter av det skall du döden dö” (1 Mos.2:16-17).

Adam åt i alla fall. Men vi blir lite förvånade över att det verkar, som om Adam överlevde. Detta har man försökt förklara genom att säga att Adam dog andligen. Så står det ingenstans i Skriften. Det står att han dog. Vi får bara ha klart för oss, att det hebreiska ordet för ”död” inte i första hand betyder ”utplåning” utan ”skilsmässa”. Gud varnade Adam, att om han åt av trädet, så skulle han bli skild ifrån Gud. När han åt, miste han gemenskapen med Gud, inte bara i sin ande utan lika mycket till sin kropp. Gud ”bytte lås i ytterdörren”.

En kämpande Gud

Gud beskrivs på många ställen i Skriften som en kämpande Gud. Ytligt sett verkar det som om Gud kämpade mot de onda andemakterna, som ständigt hotar att förstöra hans skapelse. Men det är inte de, som är det verkliga problemet. Gud har redan förberett nya himlar och en ny jord. Han är inte inställd på att till varje pris spara den gamla skapelsen. Gud har heller aldrig tänkt sig att frälsa någon enda av demonerna. De står redan under en orygglig dom. Han kunde svepa bort dem alla på ett ögonblick, om han ville.

Det är tydligen därför det blev panik bland andemakterna när Jesus vandrade omkring på jorden. Markus berättar följande:

”Och strax var där i deras synagoga en man, som var besatt av en oren ande. Han skrek med hög röst: Vad har du med oss att göra, Jesus från Nasaret? Jag vet vem du är, du Guds helige! Men Jesus avbröt honom barskt och sade: Tig och far ut ur honom! Och den orene anden slet i honom och skriade högt och for ut ur honom.” (Mark. 1:23-27)

Nu skall man inte tro så värst mycket på vad demoner har att säga. Djävulen är inte lögnens fader för ingenting. Men att Jesus inte upplevde demonen som en jämbördig fiende är ändå helt klart. Så det kan till omväxling ha varit sant, det som anden ropade.

Gud själv är inte sen att understryka det faktum, att det inte finns någon jämförelse mellan honom och avgudarna eller demonerna. Jesaja förmedlar dessa ord från Herren:

”Vid vem vill ni då likna Gud, och vad finns honom likt att ställa vid hans sida? Männe en avgudabild?” (Jes. 40:18-19)

”Vid vem vill ni då likna mig så att jag skulle vara som han? säger den Helige. Lyft upp era ögon mot höjden och se: vem har skapat allt detta? Det har han som för härskaran däruppe fram i räknade hopar, han nämner dem alla vid namn. Så stor är hans makt, så väldig hans kraft, att inte en enda uteblir. Hur kan du då säga sådant, du Jakob, och tala så, du Israel: 'Min väg är fördold för Herren, och min rätt är försvunnen för min Gud.'” (Jes. 40:25-27)

Avgudarna och deras bilder är inget problem för Gud. Men hans folks trolöshet och bortvändhet går inte att lösa i en handvändning.

Gud använder andemakterna

Gud kämpar för att vinna människornas kärlek tillbaka till sig. I den kampen är Gud fördomsfri nog att använda sig av andemakterna i stället för att snabbt göra slut på dem. Det är detta som Gud gör, när han för människorna ut ur paradiset. Det är detta Paulus menar, när han beskriver hur Gud prygade människorna till den orenhet de själva sökte. Detta är att ”byta lås i ytterdörren”.

Det betyder inte ett ögonblick, att Gud samarbetar med andemakterna. De är lika mycket hans fiender som de älskare är, hos vilka hustrun i liknelsen söker omväxling. Men onda älskare skall inte bara röjas ur vägen. De skall först få chansen att visa sitt elaka sinnelag, så att hustrun förstår vem som vill henne väl. Sedan kan Gud visa bort de onda älskarna och hustrun som då gjort sitt val får antingen slippa dem eller följa med dem.

Detta tycks vara förklaringen till många texter som är svåra att förstå. Vi kan läsa om kung Saul sedan han upprepade gånger trotsat Guds uttalade vilja, även uppmaningen att abdikera från tronen:

”Men sedan Herrens Ande hade vikit ifrån Saul, plågades han av en ond ande från Herren. ” (1 Sam. 16:14)

Gud kämpade inte förtvivlat för att Saul skulle slippa den onda anden. Gud hade tvärtom utlämnat Saul till den ande han så ihärdigt hade sökt.

Vad var det för en ande? Av det senare händelseförloppet att döma tycks det ha varit en ande av maktlystnad och misstänksamhet, som skapade människofruktan och depression. Saul hade upprepade gånger fallit för frestelsen att handla egenmäktigt. Nu blev han bunden i detta livsmönster. Förut kändes det bara fint. Nu blev livet en pina. Saul tycks ha hört till dem som inte omvände sig, fastän han fick lida av bundenheten till sin begärelse.

Nimrod och Antikrist

Vi kan finna ett par liknande situationer i början och slutet av den mänskliga maktlystnadens historia.

Det berättas om Nimrod, att han var den förste som upprättade ett välde på jorden. Hans rike låg i Babel och där bodde alla då levande människor i stor enhet och med ett enda språk (1 Mos. 10:8-10, 11:1-9). Människorna försökte använda sin enhet till att bygga upp andlig makt. De byggde sig ett torn, d v s ett satanstempel för att ”göra sig ett namn” (=skaffa makt).

Vad gjorde Gud, när han såg, att människorna höll på att lyckas, så att de aldrig mer skulle komma att behöva honom? Han utlämnade människorna till de maktlystnadens demoner, som de själva sökte. Det i sin tur ledde till fiendskap, språkskillnader och politisk splittring. Människorna hade fått vad de sökte. Gud gjorde inget orättfärdigt. Han bara ”bytte lås i ytterdörren”. Hustrun, som ville ha älskarna på halvtid, fick dem på heltid.

Det andra exemplet finner vi i en av de texter, som talar om Nimrods motsvarighet i slutet av världshistorien – Laglöshetens människa eller Antikrist. Han blir ju den förste efter Nimrod, som regerar över alla samtida människor på jorden. Paulus skriver i 2 Tess. 2:9-12:

”Den Laglöse kommer i Satans ärende med alla slags kraftgärningar, med lögnens tecken och under och med ondskans hela makt att förföra dem som går förlorade därför att de inte lät kärleken till sanningen få makt över sig så att de kunde räddas. Därför låter Gud villfarelsen komma över dem med all sin makt, så att de sätter tro till lögnen. Så blir alla de dömda, som inte satte tro till sanningen utan hade sin glädje i ondskan.”

Grundtextens ord lyder: ”Och på grund av detta skall Gud sända villfarelses kraft över dem” (Studiebibeln). Om man är alltför uppfylld av krigsmodellen för kampen mellan ont och gott, kan man allvarligt undra om Gud skall desertera från sin egen armé under slutkampen. Äktenskapsliknelsen ger här en fullgod förklaring, medan krigstanken blir orimlig.

Ytterligare exempel

När David stod på höjden av sin makt, ville han ha en siffra på sin härlighet genom att göra en folkräkning. I 1 Krön. 21:1 står det, att Satan eggade upp David till denna högmodshandling. I 2 Sam 24:1 läser vi, att Herren eggade upp David. När vi läser dessa två texter, undrar vi allvarligt hur tillförlitlig Bibeln egentligen kan vara. Vi tycker att de två ståndpunkterna är oförenliga. Men det kan vara så, att Satan eggade och Gud lät det ske.

Det hela ledde till pest i Israel. Gud förelade David att välja mellan tre alternativ, och han valde pest. Då kom en ängel, som kallas folkets fördärvare lös. David bad och offrade till Herren och Herren lät hemsökelsen upphöra. Genom sin maktlystnad hade David utsatt hela folket för demonisk påverkan.

På samma sätt heter det i berättelsen om den första påsken:

”Ty Herren skall gå fram för att hemsöka Egypten. Men när han ser blodet på det övre dörrträet och på de två dörrposterna, skall Herren gå förbi dörren och inte tillåta Fördärvaren att komma in i era hus och hemsöka er.” (2 Mos. 12:23)

Gud går ut för att döma Djävulens anhängare. Och Djävulen har inte mer makt inför Gud, än att han själv måste göra jobbet. Faraos hade sökt makt och förhärdat sig inför vittnesbördet om vem som verkligen var Gud. Nu blir han lämnad åt de makter han hade valt.

Naturligtvis är detta grundtanken också i det vi kallar den yttersta domen. Var och en skall då i fullt mått få den Herre han har valt.

Jorden och fåglarna

Låt oss till sist lyssna till Jesu liknelse om de fyra sädesåkrarna (Mark. 4:1-20). Där heter det bl.a.:

”När han sådde, föll somligt vid vägkanten, och fåglarna kom och åt upp det.” (vers 4)

”Den som sår, han sår ordet. Den sortens människor, hos vilka ordet föll vid vägkanten, det är de

*som knappt har hört det, förrän Satan kommer och plockar bort det ord, som såddes i dem.”
(vers 14-15)*

Det kan tyckas, som om det var fåglarna som var problemet. Men det är det inte. Där jorden är mjuk har fåglarna inte en chans. Problemet skall inte lösas med en fågelskrämma utan med en spade.

Kap. 8

En nitälskande Gud

När Gud gav de tio budorden till Mose, lät han oss också förstå ett viktigt drag i hans egen personlighet. Vi läser det första budet med tillhörande bildförbud och förklaring:

”Du skall inga andra gudar ha vid sidan av mig. Du skall inte göra dig något beläte eller någon bild, vare sig av det som är uppe i himmelen eller av det som är nere på jorden eller av det som är i vattnet under jorden. Du skall inte tillbe sådana, ej heller tjäna dem.

Ty jag, Herren, din Gud, är en nitälskande Gud, som hemsöker fädernas missgärning på barn och efterkommande i tredje och fjärde led, när man hatar mig, men som gör nåd med tusenden, när man älskar mig och håller mina bud.” (2 Mos. 20:3-6)

Ett obegripligt ord

Går du runt bland gamla trogna bibelläsare och frågar dem, vad det vill säga, att Gud är nitälskande, så kommer du att få många svävande svar. Ändå har ordet en klar betydelse. Det utsäger nämligen, att Gud är svartsjuk.

Man får anta, att de som gjorde 1917 års bibelöversättning tyckte, att Gud kom i en konstig dager, när han beskrev sig själv som svartsjuk. Kanske gick deras tankar till dueller, slagsmål och dansbanegräl. Ordet ”nitälskande” är naturligtvis mycket friare från sådana ovidkommande associationer. Men är de så ovidkommande?

Vad vill Gud säga oss, när han presenterar sig som en svartsjuk Gud? Jo, han vill varna oss för att missbruka hans kärlek. Han är ingen Gud som kan ta en sådan förnedring med ett upphöjt småleende. Han känner sig kränkt och blir arg. Och det är väl just den sidan av hans väsen, som vi gärna vill måla över, när vi hellre skriver ”nitälskande” än ”svartsjuk”.

För visst tycker vi, att det är något löjligt med den, som är svartsjuk. Som själavårdare har jag träffat många, som sökt hjälp för svartsjuka. De har brukat känna skam för sina känslor och har oftast sökt att förkväva dem.

Guds vrede

Gud skäms inte för sin svartsjuka. I stället talar han öppet om den, för att vi skall kunna förstå den stora orsaken till hans vrede, som det står så mycket om i Bibeln. Ty det går som en röd tråd genom hela Bibeln, att Guds vrede är det samma som hans försmådda kärlek.

När vi känner till hans kärlek och ändå inte frågar efter den mer än att vi tillåter synden, så kommer vi i ett mycket sämre läge än de gör, som gör samma synder utan att känna Gud. Detta

säger oss både Skriften och erfarenheten. Om vi skall se Ordets vittnesbörd först kan vi läsa i Luk. 12: 47-48:

”Den tjänaren, som visste sin herres vilja men inte redde till och gjorde som han befallt, han skall tuktas med många slag. Och den som inte visste, men gjorde det som förtjänade straff, han skall tuktas med få. Den som fått mycket, av honom skall mycket begäras, och den åt vilken mycket blev anförtrott, av honom skall det krävas dess mera.”

Om vi i stället skall se på erfarenheten, så kan vi se på följande exempel. Många missionärer, som kommer hem till Sverige från fattiga och okristna länder, berättar om alla de under och tecken, som där åtföljer evangeliet. Lama och handikappade får full rörelseförmåga, blinda får sin syn och onda andar far ut, ibland under höga rop – precis så som vi läser, att det gick till på apostlarnas tid.

Här hemma vill missionären kanske hålla helandemöten av samma slag som han blivit van vid. Men det brukar inte gå lika bra i Sverige som i u-land. Visst blir somliga friska, och det tackar vi Gud för. Men något större lager av överblivna rullstolar brukar inte uppstå. Sannolikheten är mycket stor, att de som kom i rullstol åker hem i rullstol.

Naturligtvis läggs då pannor i djupa veck, och man söker en förklaring. Gud är ju densamme, säger man, både i u-land och hos oss. Förebedjaren är också densamme. Därför kan det ju inte bero på någon av dem, när det inte fungerar i Sverige. Skillnaden måste ligga hos de sjuka själva, tänker man då.

Vad menar man i så fall, att det är för fel på de sjuka i Sverige? Svaret blir oftast, att de skulle ha för dålig tro. De har inte hört tillräckligt mycket om helande och har inte ”matat sin ande” med trosord om helande, sägs det.

Men det typiska i u-länder är, att folk inte behöver sitta av långa rader av möten för att bli helade. Många blir det i första mötet. Så felet här hemma kan inte vara att de sjuka inte gått halvårsvis i helandeskola.

En kollektiv vrede

Den enda logiska slutsatsen blir i stället, att Guds kraft flödar mycket starkare i många missionsländer än den gör i Sverige. Här tycks Gud hålla sin kraft tillbaka. Vi ser den, men den verkar inte alls med samma genomslagsförmåga som i många andra länder, där evangeliet är nytt för människorna.

När Gud talar om att han är en svartsjuk Gud, så nämner han också, att synden har kollektiva konsekvenser. Gud kan låta fädernas avgudadyrkan påverka barnens liv tre eller fyra generationer framåt. Det omvända gäller också, kanske t.o.m. i ännu högre grad. Gud gör nåd med tusenden, när man håller hans bud av kärlek.

Därför ligger det säkert mer än man tror i Jesajas spontana utrop, när han får se Herren i templet:

”Ve mig, jag förgås! Ty jag har orena läppar, och jag bor bland ett folk som har orena läppar, och mina ögon har sett Konungen, Herren Sebaot.” (Jes. 6:5)

Jesaja såg sig själv som en del av ett folk med en stor skuld inför Gud, en skuld som han inte kunde undandra sig.

Större svartsjuka

Därför kan vi tänka oss, att när evangeliet når till ett verkligt missionsland, så möter missionärerna ett folk, som inte kunnat medvetet svika Guds trofasta kärlek. Man har ju inte känt till, att den fanns. Gud vill nu visa människorna, att han finns och är god. Därför låter han kraften flöda. Under och tecken sker i häpnadsväckande grad. Då kommer människor till tro.

Men när man gjort det, upphör okunnigheten. När man nu syndar, gör man det inte längre för att man är oinformerad. Nu gör man det tvärtom mot bättre vetande. Och vad mera är: när man syndar, gör man det inte heller, för att man saknar kraft att stå emot synden. För kraften flödar inte bara till helande av sjuka kroppar. Den flödar lika mycket till helgelse. I detta läge finns det risk, att Guds svartsjuka får anledning att vakna.

Det är skillnad på att synda av okunnighet och att synda på nåden. När ett folk syndar på nåden, så drar Gud tillbaka en del av sin kraft. Då börjar allt i församlingen att kärva. Jesus har en gång för alla sagt, att ”utan mig förmår ni ingenting” (Joh. 15:5), och det märker man tydligt, när Gud håller igen på sin kraft. För då börjar lovsången att alltmer övergå i församlingsång. Helandet försvinner mer och mer. Budskapet mister sin smittsamhet, och församlingen drabbas av trötthet, missmod och apati.

Ananias och Saffira

Ju större möjlighet vi har att avstå från synden, desto värre kan konsekvenserna bli, om vi ändå väljer att synda. För ju mer av sin kärlek Gud har gett oss, desto mer väcker vi hans svartsjuka, om vi ändå väljer att älska det skapade i stället för Skaparen.

Berättelsen om Ananias och Saffira (Apg. 5: 1-11) är ett tydligt exempel på detta. De levde i den första församlingen i Jerusalem medan kraften flödade som bäst från himlen. Det skedde stora under och tecken. Märkligast av allt var den stora inbördes kärleken och gemenskapen. I det läget valde de att ljuga för församlingen, därför att det verkade att löna sig. Det slutade dock tragiskt genom att båda dog.

Många moderna kristna blir lite ängsliga, när de läser detta. Vem har inte kört med osanning eller åtminstone använt lite falskt fromma fasader? Tänk om man skulle gå samma öde till mötes! Så småningom lugnar man ner sig. Man märker snart, att dödligheten till följd av lögner inte är lika hög i vår tid, för då skulle många redan ha avlidit. Orsaken torde vara enkel – kraften från Gud är mycket svagare hos oss. Våra möjligheter att avstå från synden blir därför mindre. Men konsekvensen av den enskildes synd tycks också minska.

Väckelser dör

Väckelse uppstår när stora delar av ett folk omvänder sig under förkrosselse. Man ångrar det liv man levat och de föremål man haft för sin kärlek. Då benådar Gud och låter kraften flöda. Man löses från de trångmål, som synden dragit med sig.

När så allt ”fungerar” igen, kommer frestelserna på nytt. I regel börjar det inte med sexuella

frestelser utan med makt. Varje väckelse får sina exploatörer, som försöker ta över väckelsen och göra den till sin egen rörelse eller sitt eget samfund. Därför ser man inte sällan olika former av maktkamp, som kan leda till att nya ledare träder till. Ytligt sett är de mer effektiva. De brukar bygga nya kyrkor och starta nya verksamheter. Men genom att de knyter väckelsen till sig själva, börjar Guds svartsjuka att vakna, och kraften börjar steg för steg att torka in.

Minskande kraft leder till att alla tappar förmågan att stå emot frestelser. En utförlavin startar, där den enes synd leder till den andres svaghet, som i sin tur även leder till hans synd. Varje gång som kraften hade räckt för att undvika synden, tycks valet av synd på ett särskilt sätt väcka Guds svartsjuka vrede, så att han då drar sin kraft än mer tillbaka för hela gemenskapen.

Akans synd

Berättelsen om Ananias och Saffira visar oss hur Guds vrede vaknar på ett särskilt sätt, när synden inte på något sätt beror på kraflöshet. Men den visar inte, hur syndens konsekvens kan drabba andra. De båda lögnarna drabbades själva, ingen annan.

Låt oss därför gå till Josua kap. 7. Vi möter där Israels folk efter erövringen av Jeriko. Innan staden föll hade Gud sagt, att inga rikedomar fick plundras. Allt skulle brännas upp eller förstöras på annat sätt. Alla lydde denna befallning utom en person – Akan – som i hemlighet plockade åt sig lite guld och silver samt en mantel. Detta grävde han ner för framtida bruk.

Men efter detta vände krigslyckan. Nästa stad som skulle erövrats hette Ai. Den var mycket mindre än Jeriko och sämre befäst. Man skickade iväg en liten styrka för att ta staden. Det gick emellertid inte alls. Truppen blev besegrad och många blev dödade.

Nu utbröt panik i Israels läger. Josua rev sönder sina kläder och började klaga inför Gud. Hans klagan blev en inlindad anklagelse efter den gamla principen: Varför ledde du oss hit, när du sedan sviker oss? Men Josua får svar på tal från Gud själv:

”Stig upp! Varför ligger du så på ditt ansikte? Israel har syndat, de har överträtt det förbund som jag stadgade för dem. De har tagit av det tillspillogivna, de har stulit, de har ljugit, de har gömt det bland sitt eget gods. Därför kan Israels barn inte stå emot sina fiender, utan de måste ta till flykten för sina fiender, ty de är nu själva hemfallna åt tillspillogivning. Jag vill inte mer vara med er, om ni inte helt skaffar bort från er det tillspillogivna. Stig nu upp och helga folket och säg: Helga er till i morgon. Ty så säger Herren, Israels Gud: Något tillspillogivet finns hos dig, Israel. Du skall inte kunna stå emot dina fiender, förrän ni skiljer det tillspillogivna från er.”
(Jos. 7:10-13)

Lägg nu märke till att en enda människa i hemlighet hade brutit mot Guds vilja. Gud säger att Israel har syndat. Synden var personlig, men konsekvensen blev kollektiv. Akan blev till sist avslöjad och dödad. Men många andra hade dessförinnan dött i de misslyckade striderna.

Var Gud orättvis i detta? Var och en som syndar avsiktligt när han har kraften att låta bli måste veta att detta blir följden. Om inte kärleken till de andra kan avhålla oss, har vi då rätt att anklaga Gud?

Graden av svartsjuka hänger inte ihop med gärningen som sådan utan med graden av svek. Akan svek både Gud och de övriga i Israel. När vi senare i denna bok skall ta upp Jobs öde, skall vi återkomma till frågan om syndens kollektiva konsekvenser.

Här tror jag, att vi möter den stora orsaken till att många sjuka inte blir helade. Helande kan hindras av personlig synd. Det är därför, som Jakob skriver, att vi skall bekänna våra synder för att vi skall bli helade – om vi har syndat (Jak 5: 15-16). Men ofta kan det vara så, att Johansson är sjuk, medan hans helande förhindras av Nilssons, Andersons och Petterssons hemliga synder. Sedan kanske Nilsson och de andra frågar Johansson vad det är för fel på hans tro, eftersom han inte blir helad!

Guds svartsjuka vrede

När Gud beskriver sig själv som svartsjuk, tycker vi kanske, att tanken alltför lätt glider i väg till slagsmål bakom dansbanan och gräl i äktenskapet. Vad vill Gud säga oss? I första hand vill han kanske tala om, att hans kärlek till oss är så personlig, att vår trolöshet inte är något, som han kan ta med upphöjd likgiltighet.

All kärlek gör, att den som älskar blir åtkomlig för förnedring och lidande. Man blir beroende av den man älskar både på gott och ont. Så tycks det vara även för Gud. Vi hade nog tänkt oss, att hans gudomlighet skulle frita honom från kärlekens risk för förnedring. Men om man kan ta sveket med en axelryckning, vad är då ens kärleksförklaring värd?

Om Guds vrede har med svartsjuka att göra, så ser vi, att också vreden är ett utslag av hans kärlek. Det finns så många andra sorters vrede. Somliga människor upptäcker ganska snart, att om de bara exploderar i rätt ögonblick, så kan de alltid få omgivningen att vika sig. Detta är inte Guds modell. Skriften betonar på många ställen hans långmodighet.

Hos andra är vreden mest ett uttryck för sårbar prestige. Men så är det inte hos Gud. Job öste sin besvikelse över Gud. När Gud till sist uppenbarade sig för Job, så hade han många synpunkter men ingen sårad prestige. Job fick ta tillbaka därför att han hade fel, inte för att Gud hade tagit illa vid sig och var arg.

Det är mycket vanligt att kristna tror, att Guds vrede skulle hänga ihop med dåliga prestationer från den kristnes sida. Om man t ex vittnar dåligt om sin kristna tro, så blir Gud säkert vred, tror de. Ja, om det är ljumhet som ligger bakom, så kan det vara sant. Men då handlar Guds vrede inte om det dåliga vittnandet utan om orsaken till ljumheten. Det finns å andra sidan människor, som lider av blyghet. De kan finna det svårt att vittna, fastän de älskar Gud. Över dem vilar ingen vrede. De kanske i stället har andra uppgifter än det traditionella vittnandet.

Bildförbudet

Vi började detta kapitel genom att läsa om bildförbudet. Vi skall inte göra oss bilder, eftersom Gud är en svartsjuk Gud. Vad är det för fel på bilder? Får man inte lov att ha en kamera? Hur är det med TV:n? Måste den kastas ut? Och vad sägs om målningarna i våra kyrkor?

Visst kan vi ta detta bud på ett lagiskt sätt, så att vi t o m upphör att se, vad Gud egentligen är ute efter. Han vill ha vår kärlek, och han vet hur viktigt det är med bilder, om man skall locka fram människornas kärlek till det skapade. Fråga sådana som sysslar med massmedia! När såg du t ex en annons utan en bild? Det har blivit en hel vetenskap att arrangera bilder, så att de skall ha maximalt lockande och säljande effekt.

Och tänk på alla dessa bilder på förkunnare som så ofta skall finnas med i informationen om

kommande mötesserier och konferenser! Ibland försöker jag kämpa emot, ibland ger jag upp och skickar ett foto. Det senaste i den kristna evangelisationen är, att man skall övergå från ljudkassetter till video. På vad sätt blir budskapet bättre av det? Man blir bara mer fokuserad på den åsna, som Herren till äventyrs rider på, i stället för att se på Herren själv.

Bilden har en unik förmåga att locka fram en kärlek, som får oss att svika Gud. Är vi som kristna tillräckligt medvetna om detta?

Kap. 9

Lagen och nåden

Många kristna säger, att de sällan läser Gamla Testamentet, eftersom Gud verkar så sträng och vred i många av dess texter. Det man i så fall säger – kanske utan att inse det – är att Gamla Testamentet skulle ge oss en falsk bild av vem Gud är.

Den tanken har varit i säck innan den kom i påse. Många fackteologer, främst under tidigare epoker, har ansett det som självklart, att det skulle ha skett en sorts utveckling av gudsbilden under hela den bibliska historien. Enligt detta synsätt skall den första tidens gudsuppfattning ha varit ”primitiv”. Sedan skall den steg för steg ha förändrats och utvecklats till den ståndpunkt som vi finner i Nya Testamentet. Egentligen har man då utgått ifrån att gudsbilden uppkommit genom fantasier och inte genom uppenbarelse.

Vredens Gud skulle därmed ha tonat bort och ersatts av kärlekens Gud inte minst till följd av Jesu förkunnelse (”..men jag säger er..”). Detta får till följd, att många lekmän är obekanta med Gamla Testamentet och missar viktig information. Teologerna, i sin tur, löper risken att få två biblar, som de kan spela ut mot varandra.

Den motsättningen mellan Bibelns två delar är en sentida skrivbordsprodukt. Apostlarna gick glada ut med Gamla Testamentet i handen och förkunnade Nya Testamentets budskap. På deras tid var det de ortodoxa judarna som menade, att församlingen företrädde ett nytt budskap, men de gjorde det på andra grunder.

Poängen i apostlarnas förkunnelse var, att det som Skriften (=Gamla Testamentet) utlovade, det har nu Gud uppfyllt genom att Jesus föddes, dog och uppstod. Både Jesus och apostlarna menade, att den äkta judendomen hade kommit att fördunklas av alla mänskliga tillägg, typ ”De äldstes stadgar” (jfr. Matt. 15: 1-20). Det var dessa tillägg som Jesus gick emot med de kända orden ”jag säger er”. Denna lärokonflikt möter vi också på många ställen i Apostlagärningarna, t ex i 18:28 där det heter om Apollos:

”Inför allt folket vederlade han eftertryckligt judarna och bevisade med hjälp av skrifterna att Jesus var Messias.”

På många andra sätt är det dessutom klart, att det inte finns en ny gudsuppfattning i Nya Testamentet. Om det gjorde det, får inte i så fall Gud på nytt ett gammaltestamentligt ansikte i Uppenbarelsesboken? Om apostlarna hade företrätt en ny lära om Gud, vem skulle då fäst sig vid Johannes' uppenbarelse? Skulle han ens ha gjort det själv?

Jesus är Herren

Den första församlingens trosbekännelse löd: ”Jesus är herre” (jfr. Rom. 10: 9). Så säger vi också

gärna i dag. Vi menar då i regel, att Jesus är herre över våra liv, eftersom vi har överlåtit oss till honom.

I sin bok ”Namnet och närvaron” gör Tryggve Mettinger en analys av de olika gudsnamnen i Bibeln bl.a. det hebreiska JHWH. Redan tidigt i gammaltestamentlig tid kom det namnet att betraktas som så heligt, att man bytte ut det mot Adonai – Herren – för att slippa uttala det. Därför vet vi i dag inte med säkerhet, hur det skall uttalas.

Mettinger drar nu en lans för tanken, att urförsamlingens bekännelse snarare bör översättas: ”Jesus är Herren”, d v s ”Jesus är Adonai”. Det skulle betyda, att Gamla Testamentets JHWH är samma person som Nya Testamentets Jesus. Det var alltså Jesus som Jesaja såg uppenbarad i templet, när dörrtrösklarnas fästen darrade.

För urförsamlingen var det därför inte så, att Jesus var okänd före sin födelse i Betlehem. Han var konungen, som gång på gång hade uppenbarat sig för sitt folk och talat till det genom profeterna. Målet för de första kristna var inte att spela ut en ny gudsbild mot Gamla Testamentets. Man strävade efter att lära känna Kristus genom att få de båda att smälta samman till ett.

Man var nämligen så medveten om att när Jesus lät sig födas som människa, så hade han lagt av sig all himmelsk härlighet. Den hade folket sett, när han steg ner på Sinai. Den såg de tre lärjungarna på förklaringsberget. Den fick också Johannes se på sin ålderdom (Upp. 1). Den mäktige Guden lät sig födas som en människa som i stor utsträckning frivilligt delade vår vanmakt.

Därför såg man det som nödvändigt att lära känna Kristus såväl i hans jordiska uppenbarelse som i hans himmelska. Någon motsats mellan dessa fanns inte.

Denna punkt är så viktig och så grundligt belyst i Bibeln att vi skall ägna del 3 av denna bok åt att tränga in i den. Det vi nu skall ta fasta på är det faktum, att Bibeln ger oss en gudsbild och inte två.

Nu har vi sett i en rad gammaltestamentliga texter, att Gud är en svartsjuk Gud som liknar människans synd vid en äktenskaplig otrohet. Vi bör då inte ha för brått att rycka på axlarna och säga, att det är annorlunda i Nya Testamentet. Vi bör i stället fråga oss, hur vi skall finna samma verklighet i apostlarnas förkunnelse. När vi gör det, så hamnar vi bl.a. i de mest svårsmälta delarna av Paulus' undervisning. Dem hoppar vi ofta över, och då är det inte konstigt om man får två gudsbilder.

En svartsjuk Ande

Låt oss först konstatera, att Guds svartsjuka finns omnämnd i klartext på ett ställe i Nya Testamentet:

”Ni trolösa människor, vet ni då inte att vänskap med världen betyder fiendskap med Gud? Den som vill vara vän med världen, han blir Guds fiende. Eller tror ni att det är tomma ord, när det står skrivet: 'Med svartsjuk kärlek gör han anspråk på den ande som han låtit bo i oss?'” (Jak. 4:4-5)

Vi känner inte den text, som Jakob här citerar. Men vi kan känna igen bilden av trolöshet och svartsjuka. Många översättningar målar ut det som om Gud svartsjukt krävde sin egen Ande

tillbaka. Och det kan vara sant. Hans Ande kan vika bort, när vi tillåter sådan synd som vi inte ens faller för på grund av svaghet utan som vi väljer i en starkare form av uppsåtlighet.

Men ordagrant står det som Åkesson har skrivit i sin exakta översättning: ”Ända till avund åtrår Anden som bor i oss.” Svartsjukan gör inte bara anspråk på Anden, utan Anden i oss är svartsjuk på all vår kärlek som inte tillhör honom.

Lagens funktion

Nya testamentets motsvarighet till det ”nya låset i ytterdörren” är apostlarnas undervisning om lagen. Antagligen var det den undervisningen, som gjorde att Paulus blev utkastad ur varenda synagoga, förföljd, hotad till livet och misshandlad. Kanske hade Jesu person inte varit så omöjlig att acceptera, om inte Jesus själv ständigt hade brutit mot lagens sabbatsbud, och om inte apostlarna predikat, att hednakristna inte behövde omskäras.

Den dåtida judendomens syn på lagen var i huvudsak denna. Gud hade gett lagen för att instruera människorna till att leva rättfärdigt. Det var bara att lära sig lagen och sedan lyda den, så skulle allt bli bra. En del bud gick att begripa, andra inte. I vilket fall var det bara att lära in dem och lyda. Hade det inte gått dåligt för folket, när det tidigare i historien hade struntat i att ta buden på allvar?

Den judiska tolkningen utgick från att människan kan leva efter lagen, så att hon förmår att leva ett rättfärdigt liv om hon bara beslutar sig för det och blir informerad om hur det skall gå till. Den kristna grundsynen är att hur gärna människan än vill, så kan hon varken älska Gud över allting eller sin nästa som sig själv. Hon har helt enkelt inte den kärleken i sitt eget väsen, och hur man än informerar henne, så får hon inte mer kärlek för det, snarare tvärtom.

Det är enkelt att förstå varför Gud gav lagen, om man tror att människan kan leva efter den. Men vilken avsikt menade apostlarna att Gud hade med lagen? Varför skulle Gud ha gett en lag som det inte gick att leva efter?

I Rom. 7 förklarar Paulus att när Gud gav lagen, så menade han inte att undertrycka synden, utan han avsåg att den skulle blomma upp och bli starkare. Först när den gör det kan vi fatta vilken kraft den är och hur chanslösa vi är om vi inte får hjälp. Låt oss lyssna till några välkända ord av Paulus:

”Vad skall vi nu säga? Är lagen synd? På inget vis! Men synden hade jag inte lärt känna, om inte lagen hade varit. Jag skulle aldrig ha förstått, vad begärelse är om inte lagen hade sagt: ”Du skall icke ha begärelse.” Men synden fick sitt tillfälle genom budordet och väckte alla slags begärelser till liv inom mig. Ty utan lag är synden död. En gång var jag utan lag, och då hade jag liv. Men så kom budordet. Synden levde upp, och jag dog. Det visade sig att budordet som skulle ge mig liv, det blev mig till död.” (Rom. 7: 7-10)

”Dödens udd är synden, och syndens makt kommer av lagen.” (1 Kor 15: 56)

”Men innan tron kom, höll lagen oss inspärrade bakom lås och bom, i väntan på den tro, som skulle uppenbaras. Lagen har alltså blivit en övervakare, som skulle fostra oss till Kristus, för att vi skulle bli rättfärdiga genom tron.” (Gal. 3: 23-24)

Teologin är enkel, åtminstone i princip. Kunskapen om vad som är gott väcker inga goda impulser till liv. I stället vaknar synden, så att människan blir mera ond. Lagen leder till synden, och synden leder till döden. Paulus skriver, att han inte skulle vetat vad begärelse är, om inte lagen hade funnits. Då menar han, att han aldrig hade kunnat ana vilka djup av självsvald och opposition som fanns inom honom, om inte lagen hade kommit och sagt hur han borde vara.

När det absoluta goda krävs av människan blir hon så ondsint som det är möjligt.

I liknelsen med den äktenskapliga otroheten fann vi, att Gud kunde låsa hustrun ute för att hon skulle få sina älskare på heltid. Här beskriver Paulus hur lagen låser in människan i ett fängelse med synden som övervakare, för att människan skall tröttna på synden och söka helhjärtad befrielse. Det är samma liknelse fast uttryckt på annat sätt. När den äkta maken kräver, att hustrun skall vara hemma, så driver han henne i armarna på hennes älskare lika effektivt som om han ”bytte lås i ytterdörren”.

Vem är övervakaren?

Vem har Gud utsett till fångvaktare, när han sätter människan bakom lås och bom? Frågan besvaras i Gal. 4: 8-9. När vi läser de versarna skall vi minnas, att de kristna i Galatien hade förlorat sitt andliga liv och återvänt till sitt ursprungstillstånd.

”På den tiden, när ni inte kände Gud, trälade ni under gudar, som i verkligheten inte är några gudar. Men nu när ni har lärt känna Gud – eller riktigare sagt: när Gud har känts vid er – hur kan ni då vända tillbaka till dessa vanmäktiga och usla makter? Vill ni återigen börja träla under dem?” (Gal. 4:8-9)

Alltså: vem eller vilka är fångvaktare? Svar: demonerna. De är gudar utan att vara gudar. De har ingen egen makt. De är vanmäktiga och usla. De kan inte hjälpa någon. Det finns inget gott att vinna av deras umgänge. Att hamna under dem är som att förvisas från en god äkta man till ett liv ihop med hänsynslösa älskare.

Erfarenheter

Många olika former av inre bundenhet följer ett ganska enkelt mönster. Låt oss ta bundenheten i alkohol som ett exempel. Det börjar med att man vill förgylla tillvaron med en fylla då och då. Till en tid kan man bestämma hur och när man vill dricka. Om man fortsätter, så tappar man kontrollen och blir bunden.

På samma sätt kan det bli med TV-tittande eller med hobbyn att samla antikviteter. Man kan bli alldeles som besatt. Man blir det inte i ordets verkliga mening, men man kan komma in under ett tvång, som delvis har andliga förtecken.

Eller vi tar problemet med bitterhet. Tänk dig en människa som upplevt en eller flera besvikelser. Hon kanske en tid kan välja om hon vill odla sin bitterhet eller förlåta. Väljer hon det förra, så tar bitterheten makten. Hon övergår från att vara en människa som har en viss bitterhet till att bli en bitter människa. Bitterheten har blivit ett med henne själv. Valfriheten är borta. Det är antagligen därför som Paulus förmanar bl a med kung Davids ord:

”Vredgas, men synda inte.’ Låt inte solen gå ner över er vrede, och ge inte djävulen något tillfälle.” (Ef. 4:26-27)

Vrede är bättre än självömkan eller resignation, för vrede kan lättare ledas till förlåtelse. Men vreden är inget att spara på, för då får djävulen ett tillfälle.

Skall då bundenheter av detta slag lösas med andeutdrivning eller annan form av kristen auktoritet? I regel behövs inga sådana åtgärder om man bara omvänder sitt hjärta till Gud på allvar. Om man inte omvänder sig alls, så biter ingen kristen auktoritet i världen, eftersom bundenheten är bestämd av Gud till att leda fram till omvändelse.

Nu är detta ingen självvårdsbok om hur man blir löst från bundenhet. Det finns andra böcker som speciellt tar upp det ämnet, och dem får du läsa om du nu skulle känna igen dig. Anledningen till att jag snuddar vid problemet med bundenhet är, att det finns människor som predikar krigsmodellen för konflikten mellan ont och gott. Med stöd av den tenderar man att kalla all bundenhet för ”Satans attacker”. Då glider man förbi behovet av syndaånger och omvändelse och försöker ersätta dessa med auktoritativ befrielse. Det går ibland, där tydligen omvändelse ändå föreligger. Oftast går det inte. Finns inte omvändelse kämpar man mot Gud själv med sin befrielsejänst.

Överflödande nåd

Hela tiden måste vi hålla i minnet vem Gud är. Även när han låser hustrun ute, handlar han i kärlek. Han gör det för att få henne tillbaka. Därför är Gud inte lagens Gud – sträng, fordrande, straffande – utan han är nådens Gud. Låt oss lyssna hur Paulus utlägger det:

”Lagen blev tillagd efteråt för att fallet skulle bli så mycket större. Men där synden blev större, där flödade nåden över alla bräddar. Liksom synden hade kommit till makten genom döden, så skulle nu också nåden komma till makten genom rättfärdigheten, och skänka oss evigt liv genom Jesus Kristus vår Herre.” (Rom. 5:20-21)

Låt oss också komma ihåg, att vi inte bara lever i bundenhet på grund av egna synder. Vi är mer delaktiga i varandras liv än vi kanske förstår.

Kap. 10

Rättfärdighet

Människan måste få en annan personlighet om hon skall kunna leva ett liv i godhet och därmed sluta att skapa lidande för sig själv och andra. Men vad är det då i hennes personlighet som är fel, och hur skall det felet åtgärdas?

Även på denna punkt ger oss äktenskapsliknelsen förbluffande bra besked. Människan tar färg av den hon tillhör. Lever hon i ett kärleksförhållande till sin skapare blir hon lik honom. Om någon lockar hennes kärlek på villovägar, så att hon i stället älskar det skapade och därmed lever ihop med de skapade andemakterna (=älskarna), så tar hon intryck av dem och blir som de.

Den man älskar blir man lik. Rättfärdiggörelsen handlar om att få människan att frivilligt älska honom som är god, så att hon kan påverkas av honom till likhet med honom. Paulus utlägger dessa tankar i Romarbrevet. Låt oss läsa i början av kapitel 8 (vers 2-4):

”Ty livets Andes lag har i Kristus Jesus gjort mig fri från syndens och dödens lag. Det som var omöjligt för lagen, så som den försvagats genom köttet, det gjorde Gud: han sände sin Son i en gestalt lik vårt kött, det som synden bor i, för att sona synden, och dömde synden i köttet. Så skulle den rättfärdighet som lagen syftar till bli verklighet i oss, som inte drivs av köttet utan av Anden.”

Har du någon gång läst dessa verser och önskat, att Paulus hade kunnat uttrycka sig lite tydligare? Naturligtvis är de svåra att förstå – de handlar ju om livsavgörande ting. Men en orsak till att vi inte fattar vad Paulus menar ligger i att vi inte förstår vad orden betyder.

Två lagar

Här talas om livets Andes lag i motsats till syndens och dödens lag. På denna punkt spårar ofta vår tanke ur. Somliga tänker på lag i betydelsen regelsystem eller strafflag. Andra tänker på ”andliga naturlagar” av något dunkelt slag. I det första fallet gäller det att leva upp till någon sorts andliga föreskrifter. I det andra är livets Andes lag snarare någon sorts andlig naturlag, som man kan utnyttja för att ”vinna seger över synden”.

De lagar som Paulus talar om är varken strafflagar eller naturlagar. Det handlar i stället om två slags äktenskapsbalkar.

Om du råkar vara gift, vad är det som gör dig förenad med din partner? Svar: ditt lands äktenskapslagar. I vår tid med dess sambolagar har grunden för samlevnad på ett sätt lösts upp i vårt land. Numera kan man flytta ihop som man vill och gå sin väg när det passar. Det gick inte förr. Och i Guds räkenskaper går det fortfarande inte.

I det andliga finns det två äktenskapsbalkar. Den ena heter ”syndens och dödens lag”. Orsaken är enkel: genom den äktenskapslagen blir man bunden vid synden och döden. Den andra heter ”livets Andes lag”, för den binder oss vid honom som är livet och ger oss sin Ande.

Skilsmässa finns inte

Eftersom Gud har gjort de här två äktenskapsbalkarna, så har båda den egenheten, att det inte finns utrymme för någon skilsmässa. Enda möjligheten till omgifte går genom dödsfall.

Därför innebar syndafallet, att människan och mänskligheten dog bort från Gud till att leva tillsammans med synden och döden. Omvänt heter det också om den frälsta människan, att hon har dött bort från synden för att leva för Gud (Gal. 2:19-20). Syndafallet var ett dödsfall, men det är frälsningen också.

Eftersom syndens och dödens lag, som gavs på Sinai, binder människan vid synden och döden, så använder Paulus ibland uttrycket ”att dö bort från synden”. Lika gärna talar han i stället om att ”dö bort från lagen”. Detta skall vi hålla i minnet när vi läser inledningen till Rom. 7 (vers 1-6):

”Ni vet ju säkert, bröder – jag talar ju till dem som känner lagen – att lagen bara kan befälla över en människa så länge hon lever. En gift kvinna är ju enligt lag bunden vid maken om han lever. Men om mannen dör, blir hon löst från den lag som band henne vid hennes make. Om hon medan han lever överlämnar sig åt en annan, får hon heta äktenskapsbryterska. Men om mannen dör, är hon fri från lagen, så att hon inte är någon äktenskapsbryterska, om hon överlämnar sig åt en annan. På samma sätt med er, mina bröder: också ni har blivit dödade bort från lagen, genom att inlemmas i Kristi kropp, för att överlämnas åt en annan – åt honom som blev uppväckt från de döda. På det viset skulle vi bära frukt åt Gud. Ty så länge vi följde vår fördärvade natur, var de syndiga begär, som lagen väckte, verksamma i våra lemmar, så att vi bar frukt åt döden. Men nu har vi blivit lösta från lagen genom att dö bort från det som höll oss fångna, så att vi kan tjäna i Anden på ett alldeles nytt sätt, inte på det gamla viset enligt lagboken.”

En jordisk kvinna som tröttnat på sin jordiske man får vänta med att gifta om sig tills mannen har dött. Men i det andliga, där vi delvis rör oss med äktenskapsbilden som en liknelse, kan det ske genom att hon själv dör. Hon behöver inte vänta på mannens död. Den människa, som genom syndens och dödens lag är bunden till andemakterna, måste inte vänta på att dessa skall dö. Det kan ju dröja. Hon kan i stället själv dö från dem och uppstå till ett nytt liv med sin skapare.

Ändå är det inte en lättvindig skilsmässa som när hjälten i en TV-serie packar tandborsten och ett par skjortor och sticker ifrån ett samboförhållande. Det är en dödsprocess och upplevs verkligen som en sådan. (Skilsmässor från äktenskap eller sambooliv är i regel inte heller så bekväma som nutida myter utmålar dem. Men det är en annan sak.)

Ett omedvetet slaveri

Äktenskapet med synden och döden är oftast omedvetet. Man går i syndens ledband, när man är beredd att svika Gud och medmänniskor för att få göra som man själv vill. I Ef. 2: 1-3 beskriver Paulus detta förhållande:

”Också ni var en gång döda i era överträdelser och synder. Ni levde i dem dag för dag, så som denna världen har för sed och så som den Mäktige vill, han som råder över rymdens onda makter

och över den ande som i denna stund är verksam hos dem som trotsar Gud. Vi levde förut alla på det viset, i vårt köttets begärelser. Vi gjorde vad köttet och våra sinnen ville. Vi var vredens barn genom vår natur, vi som de andra.”

Vi gjorde vad köttet och våra sinnen ville, skriver Paulus. Och just därigenom följde vi den Mäktige som råder över rymdens onda makter. Människan trodde hon var fri, men det var hon så lagom!

Denna dubbelhet hos synden är viktig. I praktiken består den i att man sällan kallar synden vid dess rätta namn, åtminstone inte i sitt eget liv. Andra är snåla medan du själv är sparsam, inte sant? Om så alla andra är elaka, så är du möjligen sträng men rättvis. Snål och elak har du väl aldrig varit? Kanske du känner människor som är klädgalna. Själv är du modemedveten och har sinne för stil.

Andra kan vara prestigefyllda och stingsliga. För egen räkning kanske man hellre säger, att man är så känslig. Medan andra är ohederliga och opålitliga, säger man kanske snarare om sig själv, att ”man är inte sämre karl än man kan ändra sig”. Andra vänder kappan efter vinden, men själva är vi lite diplomatiska. Andra människor är härsklystna och dominanta. Du kanske i stället har ledaregenskaper.

Sanningen gör oss fria

Hur skall man göra för att hjälpa den snåle bort från kärleken till pengarna, så att han på nytt kan älska Gud över allting – och därmed sin nästa? Han är ju gift med snålheten, vilket betyder, att han inte bara lättvindigt kan säga upp bekantskapen med den. Han sitter lika fast i sin kärlek till pengarna som alkoholisten sitter fast i sin kärlek till spriten och ruset.

Den snåle måste dö bort från snålheten. Hur skall det gå till?

Första steget består i att han får upptäcka, att han är snål. Han är inte ett finansgeni. Han är inte de smarta klippens mästare. Han är inte placeringsexpert. Han är snål.

Naturligtvis är det en mycket smärtsam upptäckt. Den gör så ont, så det känns nästan som att dö. Men det betyder inte att han har dött. Han har bara upptäckt, att han inte alls var fri, utan att han var gift med synden. Det är emellertid nu som han kan välja att dö genom att be Gud om hjälp att bli fri från sin kärlek till pengarna.

Den rike ynglingen som kom till Jesus fick se sin kärlek till pengarna. Men han gick bedrövad bort. Han dog inte, åtminstone inte just då. Han kunde sagt till Jesus som det var – att han inte kunde ge bort det käraste han hade. Och han kunde bett om hjälp. Men han gjorde det inte.

Om han hade bett om hjälp, så hade han fått hjälp. Då skulle han ha dött bort från synden för att leva för Kristus. Hur hade det känts inuti honom? Jo, budet att ge bort hade inte längre varit ett plågsamt krav utan en underbar möjlighet. Han skulle fått en glädje i att ge, för Gud älskar en glad givare. Och det är saligare att ge än att ta. Det är inte lyckligare, men det är saligare.

Alkoholisten som dör bort från spriten får på samma sätt en glädje i att vara nykter, där han förut haft sin glädje i att vara full.

Lagen väcker synden hos den oomvända

När den snåle dött bort från kärleken till pengarna och i stället börjar älska Gud, så har livets Andes lag gjort honom fri från syndens och dödens lag. Budet om givande väckte förut två reaktioner. Han insåg att det var riktigt, men hans kärlek till pengarna var ändå så stor, att han absolut inte ville följa budet. Tvärtom. Såg han en chans att sko sig på andra, så tog han den.

Men när han gjorde det, så visste han på sätt och vis, att han gjorde fel. Därför behövdes många inre lögnar och undanflykter som försvar. Och det är i detta läget som syndens och dödens lag visar sig ha en effekt, som kanske är oväntad. När den förbjuder snålheten och påbjuder givande, så växer snålheten hos den snåle.

Det är därför det gör så ont, när den snåle inte längre kan kalla sig finansgeni. Han har så intensivt skyddat sig för sanningen, att snålheten kommit att växa mycket mer än den kanske skulle gjort, om han kallat den för snålhet från början.

Människor som försökt att krydda sina liv med en älskare har antytt för mig, att en stor del av nöjet ligger i att man gör något som är både hemligt och förbjudet. Man kunde tycka att allt ljugande i stort och smått skulle kännas väldigt sjaskigt, och det kanske det också gör. Men att ha en älskare helt öppet är för de flesta ohyggligt banalt. När hemligheten blir känd, är ofta det roliga slut.

Så för många kommer det ett ögonblick, då man verkligen får se vad man levat för – och vilket lidande man då skapat. Den som hade en älskare tänkte kanske att ”vi är väl fria och mogna människor, och förresten får min man inte veta något”. Men så får han det, och hustrun får se vad hon egentligen gjort. Eftersom hon levat i en lögnvärld av bortförklaringar, så kommer den stunden ofta som en kalldusch även för henne själv. Hon hade inte räknat med att hamna under en så hemsk skuld genom det hon gjorde.

Den snåle har på samma sätt så många fina förklaringar till det han gör. När han till sist får se det lidande han skapat genom sin snålhet, så kan därför överraskningen bli katastrofal. Kanske får han också lida genom att människor som blivit svikna av honom i sin tur överger honom eller sviker honom, tills hans liv bokstavligen går i konkurs.

Utan lidande blir inte många omvända

Paulus skriver att han inte hade vetat vad begärelse är, om inte lagen hade sagt: Du skall icke ha begärelse (Rom.7:7). Förbudet väckte begärelsen till liv. Det ledde till att han dog. Det var inte lagen som dödade honom. Han dog av synden. Lagen som talade om det goda upplevde han som ett krav eftersom han inte ville det goda. Kravet i sin tur stimulerade synden. När han dött bort från synden och fått Guds hjälp genom Anden till att vilja det goda, så blev lagen en uppmuntran i stället för att vara ett krav.

Tänk dig att du cyklar åt fel håll och har motvind. Men så vänder du cykeln och åker åt rätt håll. Då har motvinden förvandlats till medvind. Så länge vi inte har dött från synden, så upplever vi Gud som krävande. När vi har omvänt oss är samme Gud uppmuntrande, fastän han inte har ändrat sig.

Men Paulus själv kom inte dit utan lidande. Hans begärelse var religiös maktlystnad, och han

hann med att döda och fångsla människor innan han såg vad han egentligen sysslade med. Så han fick inte ens bara lida själv. Många andra fick kanske lida mer än han gjorde.

Men utan dessa människors lidanden hade antagligen inte Paulus blivit omvänd. Och om allt lidande avskaffades utan att synden försvann (om det gick att genomföra), så skulle ingen vilja ha med Gud att göra, annat än möjligen på sina egna förvridna villkor.

Detta betyder inte, att varje människa som lider är en speciell syndare. Många fick lida för Paulus' synd. Å andra sidan fick också många glädje av hans rättfärdighet, när han omvänt sig.

Eftersom omvändelsen är en dödsprocess, så är den också ett lidande. Vi spjärnar ju emot sanningen så mycket vi kan, tills den blir oss övermäktig, och vi inte kan fly längre.

Är det vanligt att man på en gång dör helt och hållet från synden? Nej, det är tvärtom ovanligt. När den snåle har dött från sin snålhet, så kanske han fortfarande inte har sett sin hänsynslöshet. Den kanske Herren drar fram i ljuset vid ett senare tillfälle. Ofta nog orkar vi inte ta allt på en gång, och Herren är barmhärtig.

I Kristus

Paulus använder ett speciellt uttryck för den person som dött från synden: han "är i Kristus". Alldeles innan han jublar över att livets Andes lag gjort oss fria från syndens och dödens lag, säger han så här:

"Alltså finns nu ingen fördömelse för dem som är i Kristus Jesus." (Rom. 8:1)

Detta betyder, att jag kan se min synd utan att behöva skämmas. Redan skammen gör ju, att jag försöker kalla hänsynslöshet för framåtanda eller initiativkraft.

Men uttrycket "i Kristus" kan också förstås så, att när Adam föll i synd så ville han inte vara något "i Kristus", utan han ville vara något "i sig själv". Från början var han "i Kristus":

"Ty i honom skapades allting i himmelen och på jorden, synligt som osynligt..." (Kol. 1:16)

Och när allt är över heter det, att Gud skall "sammanfatta allt i Kristus, allt som finns i himmelen och allt som finns på jorden" (Ef. 1:10).

Adam var något i Kristus, och om han blir frälst skall han bli det på nytt. Men när han föll i synd, så ville han i stället vara något "i sig själv". Han ville ju bli som Gud. Och eftersom han inte var skapad till att vara något i sig själv, så blev han bestört, när han såg, att han var naken.

Så länge han var något i Kristus, kunde inte skammen tynga ner honom. Då var han inte bekymrad över sin nakenhet, ty den som är i Kristus kan varken lyckas eller misslyckas. Kristus bär ju ansvaret och inte han själv. När Adam ville bli något i sig själv, blev han också själv fullt ansvarig för sina handlingar och kunde dömas. Den som är i Kristus är fri från ansvar. Han är ansvarsfri, fastän han inte är ansvarslös.

Att verkligen dö från synden är att dö från stoltheten, så att man kan bli fri från fördömsen. Så länge vi märker, att vi dömer andra eller oss själva, har vi inte dött färdigt från synden. Har du

tagit emot Kristus, är du Guds barn ändå, men befrielseverket kommer att fortsätta. Ofta säger vi, att Djävulen anklagar oss och skapar fördömmelse i vårt inre. Och det är möjligt att han hjälper till. Men i regel gör vi det så bra själva. När Gud har fått göra dig nöjd med att vara något i Kristus och inte något i dig själv, så har du slutat att anklaga dig själv. Då har du dött från synden. Du har då också slutat att uppleva Gud som krävande. Djävulen har då inte heller mycket för att han försöker viska fördömande ord i ditt öra. Vad tjänar det till att uttala en dödsdom över en som redan är död?

Kap. 11

Åklagaren

Djävulen har många namn i Skriften. Ett av dem är Satan. Det namnet betyder ”åklagaren”, och det leder oss in i en annan liknelse, som Bibeln använder för att beskriva förhållandet mellan ont och gott. Vi kan kalla den liknelsen för domstolsbilden.

När vi börjar att måla upp den bilden för oss, så måste vi minnas, att den är en komplettering till äktenskapsbilden. Vi gör klokt i att försöka se bortom båda dessa liknelser, så att bilderna flyter samman till en större helhet.

Djävulen är avväpnad

Ett av Paulus' många triumfrop inför Jesu frälsning uttrycker glädjen över att Djävulen förlorat sitt vapen mot oss:

”Också er som var döda genom era synder och genom ert oomskurna hjärtelag, också er väckte han till liv tillsammans med honom. Han har förlåtit oss alla våra överträdelser och utplånat det skuldebrev som punkt för punkt förklarade oss skyldiga. Det skaffade han undan genom att spika fast det på korset. Han avväpnade furstarna och väldigheterna och lät dem bli till skam inför alla, när han på korset triumferade över dem.” (Kol. 2:13-15)

Vår synd tycks bli Djävulens stora chans. Han är inte bara ute efter att vi skall synda. Tvärtom är det så, att det roliga – från hans synvinkel – tycks börja när vi har syndat, för då kan han anklaga oss. Och det är just anklagelsen som är hans bästa vapen. Det är den det hela går ut på.

Här skymtar därför en satanisk strategi: först kommer frestelsen. När den leder till synd, så kommer anklagelsen. Riktigt vad anklagelsen kan dra med sig ser vi ännu inte. Vi får leta efter fler upplysningar. Vad är det för anklagelse, som det talas om?

De flesta tror, att det handlar om att Satan kommer och anklagar oss när vi har syndat och talar om hur dåliga vi är. Och det är säkert sant. Många dignar under samvetsförebråelser, fastän de bett om förlåtelse och därför också fått förlåtelse. Som vi nyss konstaterade, så har de antagligen inte dött färdigt från Adams ursynd – att vilja vara något i sig själva. Kanske tror de t o m att Gud kräver, att de skall vara något i sig själva, om inte annat att de skall vara rättfärdiga i sig själva. De har inte förstått rättfärdigheten från Gud. Detta kan säkert Satan utnyttja.

Lustigt nog gör Bibeln ingen affär av att Djävulen skulle viska anklagelser i våra öron. I stället är det helt klart, att den stora poängen i anklagandet ligger i att Satan anklagar dig och mig inför Gud. Vi läser i Upp. 12: 10-12:

”Och jag hörde en mäktig röst i himmelen som sade. Nu har vår Gud vunnit seger. Kraften och

väldet är hans, och hans Smorde har makten. Ty nu är våra bröders åklagare nedstörtad, han som anklagade dem inför vår Gud både dag och natt. De övervann honom i kraft av Lammets blod och i kraft av sitt vittnesbörds ord. De älskade inte sitt liv så högt, att de drog sig undan döden. Så jubla då, ni himlar och ni som bor i dem, men ve dig, du jord och du hav: djävulen har stigit ned till er i stor vrede, väl vetande att hans tid är kort.”

Här ser vi hur det går till när vi verkligen skall anklagas. Det sker i himlen och inte i våra öron. Trots att vi har gjorts rättfärdiga i Lammets blod, så slutar inte anklagandet. Det är våra bröder, som verkligen blir anklagade i den himmelska domstolen. När Djävulen till sist blir utkastad ur himlen, så har en oerhörd seger vunnits.

Satan kan begära

När Satan anklagar oss i himlen, så är det för att få möjligheten att pröva oss. Låt oss höra vad Jesus säger till Petrus strax innan de går till Getsemane, där alla skall överge honom, och Petrus dessutom senare skall komma att förneka honom:

”Simon, Simon, se, Satan har begärt att få er i sitt våld för att kunna sålla er som vete. Men jag har bett för dig att din tro icke skall bli om intet. Och när du en gång har omvänt dig, så styrk dina bröder. Han svarade honom: Herre, jag är beredd att följa dig både i fängelse och i döden. Men han sade: Jag säger dig, Petrus, tuppen kommer inte att gala i natt förrän du tre gånger har förnekat mig och sagt att du inte känner mig.” (Luk. 22:31-34)

Av vem hade Satan begärt att få pröva lärjungarna? Svar: av Fadern. Varje annat alternativ är uteslutet. Och tydligen hade han fått vad han begärt. Varken Fadern eller Sonen sade till Satan att hålla fingrarna borta från lärjungarna. Jesus hade i stället bett till Fadern, att de skulle få stöd, så att inte Satans prövningar och frestelser skulle göra slut på deras tro.

Vad fanns det den gången att anklaga lärjungarna för i himlen? Det står inte så mycket om det, men om man får gissa, så handlade det främst om att man mitt under nattvardsmåltiden på nytt började diskutera vem av dem som var den störste. I det sammanhanget tycks Petrus ha hållit en slant på att Petrus var den störste. Som bekant gick detta över efter hans förnekelse. Jesus talade också om att Petrus skulle komma att verkligen omvända sig genom den prövning, som nu var i antågande.

Förhandscensur

Det Djävulen kunde utsätta lärjungarna för hade alltså varit uppe till behandling i den himmelska domstolen. Det var klart utsagt vad han fick och vad han inte fick göra. Och dessutom: det fanns inte bara en åklagare. Med sina förböner verkade Jesus som försvarsadvokat.

Paulus säger också rent ut att varje frestelse eller prövning (det är samma ord i grekiskan) har granskats i förväg av Gud. För han vill, att de inte skall bli oss övermäktiga eller göra oss chanslösa:

”Ingen frestelse har drabbat er, utöver vad andra människor får pröva på. Och Gud är trofast. Han skall inte tillåta att ni frestas över förmåga, utan han kommer att bereda er en utväg samtidigt med frestelsen, så att ni kan härda ut.” (1 Kor. 10:13)

Detta betyder, att Djävulen inte kan hitta på vad som helst. Kunde han det, skulle världen säkert se mycket annorlunda ut. Kanske är det så, att han, när han strax före slutet blir utkastad ur himlen, kommer att ha relativt stor handlingsfrihet. Ty det heter, att han då kommer i stor vrede och det uttalas ett verop över jorden och havet. Här ger oss Bibeln inget tydligt svar. Vi kan bara fråga.

Men nu granskar Gud varje prövning eller frestelse, så att den människa som prövas skall ha en rimlig chans att klara provet, d v s välja Guds väg och inte frestelsens eller svekets väg.

Men stämmer detta? Tanken går så lätt till tyska koncentrationsläger eller andra platser för tortyr och folkmord. Har inte människor här blivit prövade över sin förmåga? Ja, hur var det med Paulus själv? Han beskriver en diger lista av tortyr och strapatser (2 Kor. 11: 23-30). Då finns ännu inte hans martyrdöd med. Den kom ju senare.

Tydiligen menar Paulus, att när Satan får möjlighet att pröva oss, så har Gud berett en väg genom prövningen, frestelsen eller lidandet. Är vi villiga att söka den vägen, så skall vi komma igenom och få tillräcklig kraft för att härda ut, om så behövs. Men om vi under frestelsen eller prövningen vänder Gud ryggen, kanske i besvikelse och anklagelse över att han tillät prövningen, så är det inte säkert, att vi ser varken vägen eller kraften. Ändå hade vi chansen att välja att söka Guds stöd eller inte.

Å andra sidan: om det inte går att ordna en väg genom prövningen eller frestelsen, så får Djävulen inte lov att försöka. Gud är trofast.

Vinna seger

Nu verkar det lite bisarrt, att alla frestelser och prövningar bara skall vara en sorts test på om vi älskar Gud eller ej. Och detta är också bara en del av sanningen.

Vi såg förut, att när Satan en gång kastas ut ur himlen, så blir det en underbar seger. Det heter om våra bröder: ”De övervann honom i kraft av Lammets blod och i kraft av sitt vittnesbörds ord. De älskade inte sitt liv så högt att de drog sig undan döden.” Alltså skall det vinnas en seger genom att människor är villiga att offra sina liv.

Johannes berättar, att när de kristna martyrerna ger sina liv, så uppstår en strid i himlen mellan Mikael och hans änglar resp draken och hans änglar. Mikael kastar ut draken ur himlen. Detta händer inte bara för att Mikael och de andra änglarna tröttnat på att ha Djävulen i himlen, utan det sker därför att människor låter sig dödas på jorden. Dessa människor har blivit gjorda rättfärdiga genom Lammets blod. När de sedan blir dödade för sin rättfärdighets skull, genom att de vittnar, så faller en dom över de människor och de andemakter, som står bakom dådet.

Detta är det slag av seger, som Jesus vann på Golgata, och det är den seger som han också kallar oss att vinna. Bilden av Satan, som anklagar de kristna dag och natt, pekar på ett osläckligt hat mot dem som Gud har gjort rättfärdiga. Ty anklagelserna tycks leda till att Satan får vissa möjligheter att pröva de rättfärdiga. Varje gång som en sådan prövning leder till att den rättfärdige inte låter sig rubbas till att överge Gud, varken genom lockelser eller besvikelser, så har den rättfärdige segrat. En dom faller då över hans fiende, Djävulen. Satan tycks nu inte kunna låta bli att anklaga och pröva, trots att hela denna verksamhet till sist kommer att leda till att han kastas ut ur himlen.

Anklagelsen mot Job

För att vi skall kunna förstå denna den rättfärdiges kamp mot ondskans andemakter, måste vi läsa om hur Satan skaffade sig möjligheten att pröva den ostrafflige Job:

"Då sade Herren till Åklagaren: "Har du gett akt på min tjänare Job? Ty på jorden finns inte hans like i oförvitlighet och redlighet, ingen som så fruktar Gud och undviker det onda." Åklagaren svarade Herren och sade: "Är det då för ingenting som Job fruktar Gud? Du har ju på allt sätt beskyddat honom och hans hus och allt vad han äger, du har välsignat hans händers verk, och hans boskapshjordar har utbredd sig i landet. Men räck ut din hand och rör vid allt detta som han äger. Förvisso skall han då mitt i ansiktet tala kränkande ord mot dig." Herren sade till Åklagaren: "Nåväl, allt vad han äger må vara givet i din hand, endast mot honom själv må du inte räcka ut din hand." Så gick Åklagaren bort från Herrens ansikte." (Job 1:8-12)

Här ser vi ett exempel på hur Satan genom anklagelse inför Gud får vissa möjligheter att pröva Jobs trohet mot Gud. Fortsättningen av berättelsen visar också klart, att Satan inte kunde göra något annat mot Job, än det han fått möjlighet att göra.

Men den intressanta frågan är nu denna: Vad blev Job anklagad för? Han var ju så oförvitlig, att Gud t.o.m. skröt lite grann. Och Djävulen kunde inte peka ut något ont som Job hade gjort. Men han kunde insinuera, att om vissa förmåner byttes ut mot lidanden, så skulle det vara slut med Jobs rättfärdighet. Han anklagade alltså inte Job för något som Job hade gjort utan för något som han kunde tänkas komma att göra.

Det faktum att Job var ostrafflig, hindrade alltså inte Satan från att anklaga honom och därmed få chansen att pröva honom. Så tycks det vara även i det nya förbundet, eftersom Johannes talar om att Åklagaren anklagar våra bröder dag och natt inför Gud.

Men vad menar då Paulus när han utropar, att Satan blivit avväpnad genom att lagens anklagelseskraft spikades fast på korset? Vår första tanke skulle ju vara, att om det inte finns något att anklaga oss för, så skall vi inte heller råka ut för provningar. I stället skall vi leva fria från lidanden av alla slag. Men så är det inte ännu. Den tiden kommer, men först måste vi kämpa trons goda kamp.

Ännu är det så, att Satan kan anklaga både den orättfärdige för det han gjort och den rättfärdige för det han kan komma att göra. Men medan den orättfärdige lider vad hans gärningar är värda, så har den rättfärdige en unik chans att segra över Satan, när han inte låter vare sig frestelser eller provningar leda honom bort från Gud.

När det alltså visar sig att Satan haft fel i sina anklagelser om vad den rättfärdige skulle komma att göra, så försvagas hans ställning och den rättfärdige har vunnit en seger över sin fiende.

Hur den orättfärdige än lider, så kan han inte därigenom segra över Satan, för lidandet har kommit genom en rättmätig anklagelse. Men den rättfärdige kan segra genom sitt lidande. Han prövas inte mindre än den orättfärdige, men hans provning är meningsfull. Den kan leda till seger.

Vapenrustningen

Paulus sticker inte under stol med att den kristne har gått in i en kamp när han lämnade sitt liv åt Gud. I Ef. 6: 10-12 ger han en oerhörd bild av kampens dimensioner:

”Till sist: Hämta styrka i Herren och i hans väldiga kraft. Tag på er hela Guds rustning, så att ni kan hålla stånd mot djävulens lömska försåt. Det är ju inte mot kött och blod vi har att kämpa, utan mot furstar, mot väldigheter, mot världshärskare som råder här i mörkret, mot ondskans andemakter i den himmelska världen.”

Många läser dessa ord som ett bevis för det som vi tidigare kallat krigsmodellen i kampen mellan ljus och mörker. Nu förstår vi snarare, att det rör sig om en kamp i frestelser och prövningar, där den rättfärdige har chansen att segra över andemakterna, när han segrar över prövningarna och frestelserna.

I kampen har vi fått en rustning. Märkligt nog beskrivs det mesta av den rustningen som försvarsvapen: sanningens bälte, rättfärdighetens harnesk, beredvillighetens skor, trons sköld och frälsningens hjälm. Bara Andens svärd är ett anfallsvapen i vår mening. Men vi måste förstå, att segern inte är en seger i krig utan i kärlek. Djävulens lömska försåt går ut på att släcka vår kärlek till Gud. Lyckas han, så har han vunnit. Misslyckas han, så har vi vunnit. Det gäller att ”hålla stånd på den onda dagen”. Detta är grunden för seger.

Det som prövas både genom frestelser och lidanden är ju vår trohet mot Gud.

Stå emot Djävulen

På två ställen i Nya Testamentet uppmanas kristna att stå emot Djävulen (Jak. 4:7, 1 Petr. 5:9). Detta tolkas av krigsmodellens mest extrema förespråkare som en uppmaning att aldrig ta emot någon sjukdom eller något lidande från Satan. Han sägs komma där med sina förkylningar och cancertumörer, och vi skall som kristna bara stå emot och vägra att låta honom pracka på oss någondera. I stället skall vi ”ta auktoritet” över honom och kasta ut honom, säger man.

Detta är en klar förvanskning av texternas innehåll. I det första fallet menar Jakob, att församlingen har låtit sig frestas till rikedomdyrkan och han uppmanar de kristna att omvända sig. De skall stå emot frestelserna, annars får de Gud emot sig.

Petrus skriver till församlingar som lider förföljelse för sin tro och som riskerar att avfalla för lidandets skull. Här är det prövning på gång. Petrus uppmanar vännerna att härda ut i prövningen, så att inte förföljelserna får dem att överge troheten mot Gud.

Det handlar inte om att stå emot Djävulen genom att undgå hans påverkan när man vägrar ta emot sjukdom eller fattigdom. Det handlar i stället om att inte ta emot frestelsen till rikedomdyrkan och inte avfalla för lidandets skull.

Fullkomnad kraft

Poängen i Paulus' undervisning om Guds kraft är att den är korsets kraft (1 Kor. 1:18). Tydligast beskriver han detta när han talar om sin törntagga (2 Kor. 12: 7-10). Han har fått en Satans ängel som slår honom i ansiktet. Vi vet inte om det var svaghet, förföljelse, sjukdom eller något annat. Men Gud lät det ske för att detta är grunden för all seger över Satan. Ville inte Paulus segra i den

kampen, så fanns det inte någon annan seger heller. När Paulus med Guds hjälp kunde finna behag i att lida för sin rättfärdighets skull i stället för att bli besviken på Gud, så kunde Guds kraft fullkomnas. Då kunde det finnas helande kraft för andra eller kraft för de otroendes omvändelse.

Därför kan Paulus också utropa om sin troskamp:

”Visst lever vi i världen, men vi kämpar inte på världens vis. De vapen vi för i kampen är inte världsliga, utan i stånd att med Guds kraft bryta ner starka fästen.” (2 Kor. 10:3-4)

Vår kamp är ingen maktkamp. Vi kämpar en troskamp, där det handlar om att bevara troheten mot Gud i alla livets förhållanden. När vi gör det, så övervinnes Satan och hans makt minskar, så att Guds kraft kan flöda genom oss.

I 1917 års översättning står det, att våra vapen ”äro tvärtom så mäktiga inför Gud, att de kunna bryta ned fästen.” I grundtexten står det, att vapnen är mäktiga för Gud eller till Gud. De flesta översättare har antagligen tyckt att detta låtit konstigt. Det är ju inte Gud vi bekämpar med våra vapen. Nej, men vår trohet inför honom får effekten, att Gud uttalar en dom över de andemakter som ansatte oss.

När då Gud dömer de andemakter som utan orsak anklagade oss och hemsökte oss, så kan vi få auktoriteten att höja Andens svärd, om Gud inger oss att göra det. Vi kan genom Jesu namn få bjuda Satan att vika bort från människor och församlingar. Men vill vi inte vinna den första segern, blir det inte mycket bevänt med den andra heller.

Slaktfårens triumf

Hela denna kamp finns sammanfattad i några få versar i det innehållsrika åttonde kapitlet i Romarbrevet (v. 33-37):

”Vem kan anklaga Guds utvalda? Gud är den som rättfärdiggör. Vem kan döma oss skyldiga? Kristus Jesus är den som har dött, ja, än mer: den som har uppstått. Han sitter på Guds högra sida. Han manar också gott för oss. Vem kan skilja oss från Kristi kärlek? Kanske trångmål? Eller ångest eller förföljelse? Eller hunger eller nakenhet? Eller fara eller svärd? Som det står skrivet: För din skull dödar man oss dagen lång, vi blir räknade som slaktfår. Nej – i allt detta vinner vi en härlig seger, genom honom som har älskat oss.”

Från fiendens sida går kampen ut på att skilja oss från Guds kärlek. Taktiken bygger på anklagelse som ger utrymme för trångmål, ångest, förföljelse, hunger, nakenhet, fara eller svärd. Men när vi med Guds hjälp är trogna mot honom i allt detta, så vinner vi en härlig seger.

Paulus har fiendens taktik helt klar för sig. Han har också beslutat sig för att inte överge Gud. Därför talar han om en härlig seger. För ingen kan anklaga oss så inför Gud, att inte Gud vill hjälpa oss att på allt sätt bevara troheten mot honom. Det finns en försvarsadvokat. Och det finns en väg genom alla prövningar och svagheter. När vi vandrar på den, så fullkomnas Guds kraft i oss.

Kap. 12

Kämpande bön

Jesus Kristus sitter på Faderns högra sida och manar gott för oss. Vad betyder det? Han är ständigt verksam som försvarsadvokat i den himmelska domstolen. Johannes skriver om hans uppgift som försvarare:

”Mina barn, detta skriver jag till er för att ni inte skall synda. Men om någon syndar, har vi en som för vår talan inför Fadern: Jesus Kristus som är rättfärdig. Han är försoningen för våra synder, och inte bara för våra utan också för hela världens.” (1 Joh. 2:1-2)

Jesus är verksam som förebedjare och försvarsadvokat. Om honom heter det vidare att han regerar. Paulus skriver:

”Han måste nämligen regera, tills Gud lagt alla fiender under hans fötter. Den siste fienden som tillintetgörs är döden.” (1 Kor. 15:25-26)

När Jesus utövar förbön, lägger Fadern alla fiender under hans fötter. Detta kallas att regera, och vi får förstå, att när Jesus regerar, så utövar han nåd och inte makt.

Uthållig bön

Vad ber Jesus om när han regerar? Säkert det samma som han bad för innan han lämnade lärjungarna: de kristnas enhet. Vår första reaktion när vi läser det som kallas Jesu översteprästerliga förbön (Joh. 17) är att bönesvaret blev så dåligt, att vi antagligen måste försöka fixa enheten själva. Men var så säker – om bönesvaret dröjer, så betyder det inte, att det kommer att utebli. När Jesus ber om de kristnas enhet och inbördes kärlek, så lägger Fadern alla fiender (människor och andemakter) under hans fötter. När det är klart skall vi nog få se enhet!

För bön måste ibland vara uthållig, även om man ber om sådant som Fadern vill. Jesus betonar detta i en liknelse:

”Han kom med en liknelse för att visa dem att de alltid skulle bedja utan att tröttna. Han sade: I en stad fanns det en domare som inte fruktade Gud och inte hade försyn för någon människa. I samma stad fanns det en änka som ideligen kom till honom och sade: Låt mig få ut min rätt av min motpart. Längre ville han inte, men så sade han till sig själv: Låt vara att jag inte fruktar Gud och inte tar hänsyn till någon människa, men eftersom den här änkan är så besvärlig mot mig skall jag ändå ge henne rätt, så att hon inte en vacker dag kommer och slår mig rakt i ansiktet.

Och Herren sade: Hör nu vad den onde domaren säger! Skulle då inte Gud skaffa rätt åt sina utvalda, som ropar till honom dag och natt? Väntar han med att hjälpa dem? Jag säger er: Han kommer att skaffa dem rätt, och det med hast. Men skall Människosonen finna tro på jorden när

han kommer?" (Luk. 18:1-8)

Här kopplas på nytt börens funktion ihop med bilden av en domstol. Här finns bedjaren i kvinnans gestalt. Det finns också en domare och en motpart. Här är domaren visserligen ond och hänsynslös, men ändå segrar uthålligheten. Hur mycket bättre skall den inte segra om domaren är god? Lika fullt kan det bli fråga om kämpande bön.

Den gode domaren skall svara på alla böner senast den dag då Jesus kommer. Men finns det människor som vill träda fram i vittnesbåset på försvarsadvokatens sida för att utverka nåd genom förbön? Det är ju genom bön man övervinner motparten, Satan.

Ibland när man ber får man snabbt svar på sina böner. Vid andra tillfällen kan det ta tid. Understundom får man kämpa mycket länge. I sådana fall kan man lätt börja känna det som om Gud svek en och inte hörde ens böner. Domstolsbilden kan ge en liten vink om att det inte handlar om Guds sinnelag utan om hela kraftmätningen mellan ljus och mörker i den himmelska domstolen.

Ett bönesvar kan också dröja genom att man ber om något som Gud redan har bestämt när det skall ske. Vi får lära oss att be: "Tillkomme ditt rike." Det får vi göra uthålligt utan att bryta samman bara för att det dröjer. Bönerna betyder något ändå.

Kanske liknelsen om änkan skall tolkas så, att alla böner oavsett vad de handlar om bidrar till att påskynda Jesu återkomst. Johannes skriver om händelserna strax innan Jesus kommer tillbaka:

"Så kom en annan ängel och ställde sig vid altaret med ett gyllene rökelsekar i handen. Åt honom gavs en mängd rökelse som han skulle lägga till alla de heligas böner på det gyllene altaret framför tronen. Och ett moln av rökelse som förenats med de heligas böner steg upp inför Gud ur ängelns hand." (Upp. 8:3-4)

Guds rådslut

När vi nu talar om en domstol, kanske man inte skall tänka alltför mycket på en svensk tingsrätt från vår egen tid. Låt oss i stället se bilden av en furste, som också är sitt lands ledare och högste domare. Fursten har en skara av rådsherrar omkring sig. Deras uppgift är att föreslå lämpliga beslut och domar. Det kan vara naturligt, att dessa rådsherrar kan ge olika råd, som fursten har att välja emellan.

Bibeln talar här och där om Guds rådslut, alltså de beslut Gud har fattat i sin rådsförsamling. Vilka är med i den? Det står inte så mycket om den saken. Men om du vill kan du få vara med. Det är bara att knäppa händerna och sätta i gång. Du får vara med att regera i bön och nåd.

För Gud är en furste som lyssnar till synpunkter. Egentligen är det en av Guds konstigaste egenskaper. Tänk dig att han är allsmäktig! Det måste ju också betyda, att han vet allt bättre än alla andra. Varje gång han lyssnar till våra böner och därmed tar råd av oss, så blir ju resultatet antagligen något som är sämre än han själv tänkt. Därför kan man tycka, att det är dumt av Gud att lyssna till någon. Men sådan är kärleken. Den lyssnar. En kärleksfull Gud med öronproppar går liksom inte att tänka sig.

Gud kan inte alltid lyssna till vad vi säger. Vi är lovade villkorlösa bönesvar ("Be om vad ni vill, och ni skall få det."). Men detta tycks höra nästa tidsålder till för i samma andetag säger

Jesus, att villkoret är att vi förblir i honom och hans ord förblir i oss (Joh. 15:7). Hur gärna vi än ville, så är det inte så i denna tiden. Vi är ännu inte så fast förenade med honom. Men vi skall bli, för Kristus skall bli allt i alla! Då är den kämpande bönen borta. Då är vår glädje fullkomlig (jfr. Joh 16:24).

Ett bra sätt att ge kristna dåligt samvete består i att man frågar hur mycket tid de ägnar åt bön. Då säger de flesta: ”Usch, jag borde be mera.” Det är klart att det inte blir många böner, när man ser saken så där. Men om du i stället fylls av häpnad över en Gud som förunderligt ofta lyssnar till dina och mina dåliga råd, så blir det genast roligare.

Anklagelser och nåd

När Satan anklagar oss inför Gud, så gör han det genom att hänvisa till Guds egen lag. Det är ju därför som han blev avväpnad när lagen i Kristi person spikades fast vid korset. Han ropar ständigt på lagens strängaste tillämpning i våra liv. Han är så sträng i sitt ropande, att han också framgångsrikt kan anklaga den rättfärdige för saker som han inte gjort utan bara kan tänkas komma att göra.

När försvarsadvokaten talar, så är det en enda stor plädering för att nåden i dess renaste form skall flöda.

Så i Guds rådsförsamling hörs ständigt två sorters rop. Det ena kräver rätt och det andra vädjar om nåd. Nåden är ingen rättighet, för då vore den ingen nåd. Den kan inte krävas. Man vädjar eller ber om nåd. I Kristus är nåden förenlig med rättvisan, men den är ännu ingen självklarhet. Det kan den bli först sedan ljusets och mörkrets människor skilts från varandra och Kristus har blivit allt i de sina. Då är också Åklagaren både onödig och utkastad.

Man kan ju undra över att Gud finner det mödan värt att alls lyssna till Satans anklagelser. Varför är han inte för länge sedan utkastad och nedtystad? När vi studerade äktenskapsbilden förstod vi, att man inte vinner tillbaka hustrun genom att mörda älskaren.

Här får vi kanske snarast tänka på att det Satan begär är inte hämningslös ondska utan bara vanlig rättvisa – allt i enlighet med Guds egen lag. Och när vi säger det, så måste vi påminna oss, att lagen kan låta den enes synd drabba den andre. Varför det nu skall kallas rättvisa skall vi återkomma till. Nu konstaterar vi bara, att det inte alltid är den värste syndaren som lider mest.

Förbön och motbön

Skall du föra nådens talan bör du ägna dig åt förbön. Du ber därför att du är engagerad i en lidande skapelse i stort eller smått. Du ber att nåden skall få regera och inte lagens hårda rätt. Driven av nåd ber du om nåd.

Men ack så lätt det är att tänka så här: Bön är att överrösta Djävulen och nedkämpa honom. Då kan man ge sig in i bönen utifrån en sorts makttänkande. Då blir bönen en tävling mot Satan. Du talar då inte längre med Gud utan mot Djävulen. Men då är det heller inte förbön utan motbön. Du är inte längre driven av nåd. Kan du då vädja om nåd på ett trovärdigt sätt? Dessutom ser man, att där detta tänkesätt vinner terräng blir Satan så lätt en mycket viktigare person än Gud.

Vi behöver domstolsbilden för att något ana varför vi kan få kämpa i våra böner ibland. Men det

är bättre att du kämpar för din lidande omgivning än mot Satan. Och vi skall inte bygga stora teologier på domstolsbilden. För den är en bild. Verkligheten själv ligger kanske utanför vår fattningsförmåga. Det känner vi när vi försöker smälta samman bilderna av äktenskapet och domstolen. Det går till en del, men det går inte fullständigt.

Ske din vilja

Bibeln stryker gång på gång under, att man inte kan lära känna Guds hjärtelag enbart genom att studera livet på jorden. Jesus säger detta så här:

”Ingen känner Sonen utom Fadern. Inte heller känner någon Fadern utom Sonen och den för vilken Sonen vill göra honom känd.” (Matt. 11:27)

Om inte Fadern ger sig till känna genom Sonen, så har vi ingen möjlighet att veta vem han är. Vare sig våra liv är lyckliga eller olyckliga, så utmålar de inte Guds personlighet. En människa med många svåra händelser i sitt liv kan ha lärt känna Gud och kan vara förunderligt tacksam och glad. En annan har kanske alltid seglat i medvind. Men han känner inte Gud och är kanske ändå besviken.

För Faderns vilja sker inte på jorden på samma vis som den sker i himlen. Där är den allenarådande. Men här kan vi använda vår viljas frihet till att bryta med Guds vilja och vi gör det alltför ofta. Då ger vi ondskans andemakter ett utrymme i skapelsen, och när vi gör det, så stoppar inte Gud dessa andemakter, utan han lyssnar till dem.

Om vi skall smälta samman bilderna av äktenskapet och domstolen, kan vi tänka oss en älskare som lurar den kärlekskranka hustrun hemifrån och sedan ringer upp den svartsjuka maken och talar om vad hon har för sig. Älskaren vet, att han inte har någon makt över hustrun. Men om han med sina frestelser kan lura till sig hennes kärlek, så får han den makten av hennes egen man. Han kan t o m begära den.

Försvarsadvokaten har gjort det möjligt för hustrun att komma hem igen. Och han vädjar ständigt för hennes räkning.

Trots att Guds vilja inte sker på jorden efter samma mönster som i himlen, så är Gud likväl allsmäktig. För i denna tiden vill Gud ha det så här. Fram till tidens slut vill Gud, att hans vilja inte skall vara allenarådande på jorden. Annars lär vi oss inte att välja hans vilja på rätt sätt. Priset är högt, men det tycks inte finnas någon lindrigare väg. Gud vill detta sakernas tillstånd, men det är inte han som har valt det, och därför säger det föga om honom.

I stället betonar Bibeln, att vi bara kan se vem Fadern är genom att studera Jesus. Och det gäller oavsett om vi har det bra eller vi lider. Johannes skriver:

”Ingen har någonsin sett Gud. Den Enfödde, som själv är Gud och står Faderns hjärta närmast, han har gjort honom känd.” (Joh. 1:18)

Skall vi be för sjuka?

När man visar på texter som talar om att varje prövning som kommer redan har behandlats i den himmelska domstolen, så brukar somliga fråga om man då alls skall be för sjuka. Javisst skall

man det. Om Jesus på någon punkt har uppenbarat Faderns verkliga hjärtelag så är det här.

Och inget domslut är så orubbligt i denna tiden, att det inte går att överklaga. När lidandet kommer, så är det ju verkligen plats för ett nådens engagemang. Tänk om Jobs vänner hade bett för Job i stället för att gräla med honom!

Så om vi alls har något medlidande, så är det helt naturligt att vi ber. Det är också i högsta grad Guds vilja. Över ett folk som vänt ryggen åt Guds nåd kanske inte nåden flödar i strida strömmar ens över dem som verkligen vill tillhöra honom eller behöver hans nåd. Men det är alltid rätt att be.

Vad har vi nu lärt oss?

Hur långt har vi hittills kommit när det gäller att förstå teodicéproblemet, Guds allmakt och godhet i en lidande värld?

Själva frågan blir vettigt formulerad bara om ondskans rötter finns utanför oss själva. Humanismen förkunnar t ex att människan inte är ond utan hon föds som ett oskrivet blad som präglas med ondska genom att växa upp i en ond miljö. På samma sätt kan urspårad kristendom lätt förkunna att ondskans problem mest sitter i Djävulen. Följden blir då, att kampen mot ondskan består i att ändra samhället eller att betvinga Djävulen. Och naturligtvis tycker man, att det där kunde Gud ha gjort för länge sedan. Eftersom det ännu inte är klart, måste Gud antingen vara svag eller ointresserad.

(Har du förresten hört historien om grabben som kom hem och visade sitt dåliga skolbetyg för pappa med orden: ”Jag vet inte om det här beror på arv eller miljö.” ?)

Bibeln gör klart, att ondskans problem varken sitter i samhället eller i andemakterna. Du hittar det lättast genom att se dig i spegeln.

Tiden är ond – samhället och Djävulen är också onda. Men problemet sitter inte där. Alla dessa måste tillåtas vara onda för att vi till sist skall upptäcka, att det är vi själva som ger all denna ondska ett utrymme i tillvaron. Intill dess att vi förstått detta, tycker vi att teodicéproblemet är ett problem. Sedan upptäcker vi, att det är en fråga som inte går att besvara av den enkla anledningen att den är fel ställd.

Djävulen har stor makt i denna tiden. Men han har den på grund av vår synd. Vi älskar det skapade i stället för Skaparen. Han har lurat oss, det är sant, men vi låter oss luras med öppna ögon.

Djävulen strävar efter att väcka det onda till liv inom oss. Lyckas han, så kan han sedan också anklaga oss och kräva en rättvis dom över oss. Han kan t o m anklaga den rättfärdige för något han kan tänkas komma att göra

Nå, allt det där kan vi kanske acceptera. Vi kan till nöds förstå, att synden i oss bara kan övervinnas genom att till en tid få fritt spelrum, så att den avslöjar sig själv. Men då tycker man ändå, att det borde synas mer att det går den rättfärdige väl medan den orättfärdige får lida. Om det finns en läxa att lära, så borde väl tillvaron vara mer pedagogiskt utformad?

Vad är det för mening med en stor jordbävning, där 20000 människor dör? Slår inte lidandet alltför blint, för att man skall kunna tro på en god och allsmäktig Gud?
När vi kommer fram till den frågan, blir det dags att läsa Jobs bok.

Kap. 13

Två samtal

Ingen vet när Jobs bok nedtecknats. Inte heller vet vi vem som skrev. Men den handlar om en man som tycks ha levat före Abraham eller ungefär samtida med honom. Och språket lär vara mycket särpräglad och svåröversatt, kanske beroende på att det är ålderdomligt.

Det är en intressant tanke, att en bok som kanske är en av de allra äldsta i Bibeln just handlar om teodicéproblemet. Job omnämnes ett par gånger utanför Jobs bok (Hes. 14:14, Jak. 5:11) i sådana ordalag, att han knappast kan kallas för sagofigur.

Jobs bok domineras av långa samtal. Vi finner dessa ordnade i tre avsnitt. I det första möter vi Gud i himlen när Satan kommer inför honom och begär att få pröva Job. Det andra avsnittet upptar långa tankeutbyten mellan Job och hans tre vänner: Elifas från Teman, Bildad från Sua och Sofar från Naama. På slutet, när de andra tröttnat, tar Elihu vid en stund utan att dock föra dialogen till någon högre form av klarhet. Det tredje samtalet uppstår när Gud tilltalar Job och i någon mån även hans vänner.

I det här kapitlet skall vi försöka jämföra de två första samtalen med varandra. Hur såg man på Jobs lidande i himlen, och vad hade man för tankar på jorden? Stämde de båda versionerna med varandra eller ej?

Ett jordiskt perspektiv

När de tre vännerna samtalar med Job för att trösta honom och förklara hans lidande vet uppenbarligen ingen vad som sagts i himlen innan olyckorna började ske. Satan är inte ens omnämnd.

Av den anledningen säger många, att hela samtalet mellan Job och hans vänner missar målet. De talar hela tiden som om Gud var allenarådande. Satan var väl den verkliga boven, och om de bara hade insett det, hade de väl inte haft så värst mycket att gräla om, menar dessa.

Men frågan blir då varför inte ens Gud talar om Djävulen när han till sist uppenbarar sig. För också när Gud talar, så låter det som om han hade allt i sin hand. Han kan utmanande fråga Job vad denne begriper av det som Gud gjort eller gör. Men han nämner som sagt inget om Djävulen. Kanske beror det på att han inte är SÅ viktig eller mäktig som vi gärna gör honom.

”Vad har jag gjort för ont?”

Samtalet mellan Job och hans vänner – som tycks bli hans ovänner innan man ger upp – utgår från den fråga som bränner i de flesta lidande människor: ”Vad har jag gjort för att detta skulle drabba mig?” Nästan automatiskt börjar man se sitt lidande som ett straff för begångna synder.

Job för sin del kan inte hitta några synder som kan motsvara hans lidande. Han utger sig inte för att vara perfekt, men hans lidande är så ohyggligt stort, och någon motsvarande synd vet han inte av i sitt liv.

Därför bestormar han himlen med sin vrede. Han vill ha en förklaring till en så orättvis och orättfärdig ordning i tillvaron. Ganska snart börjar han tala om att detta inte bara gäller honom själv. Hela livet fungerar så, att den orättfärdige har framgång:

”Varför får de ogudaktiga leva, ja med åldern växa till i rikedom? De ser sina barn leva kvar hos sig, och sin avkomma har de inför sina ögon. Deras hus tår trygga, ej hemsökta av förskräckelse. Gud låter inte sitt ris komma vid dem. När deras boskap parar sig, är det inte förgäves. Lätt kalvar deras kor, och inte i otid.” (Job 21:6-10)

Och orättvisorna beror enligt Job inte på Guds passivitet eller svaghet. Job anklagar Gud för att ta aktiv del i det onda som sker:

”Jorden är given i de ogudaktigas hand, och en slöja sätter han för dess domares ögon. Är det ej han som gör det, vem är det då?” (Job 9:24)

”Jag satt i god ro, då krossade han mig. Han grep mig i nacken och slog mig i smulor. Han satte mig upp till ett mål för sina skott.” (Job 16:12)

För Job kan inte se några synder som kan motsvara det öde som drabbat honom. Han går till rätta med Gud i våldsamma utlevelser av vrede:

”Tig nu för mig, så skall jag tala, må så komma över mig vad det vara må. Ja, hur det än går vill jag fatta mitt kött mellan tänderna och ta min själ i min hand. Må han dräpa mig, jag hoppas inget annat, mitt leverne vill jag ändå hålla fram för honom.” (Job 13:13-15)

Vännernas ”tröst”

Vännerna har sin syn helt klar. Gud är allsmäktig och god, och just därför måste Job ha syndat. Någon annan förklaring är logiskt sett inte tänkbar.

Nu gäller det bara att få Job att hålla med om detta och be Gud om förlåtelse. Då skall säkert allt bli bra, och då kommer Job att bli lycklig igen. Så i all välmening får man nu hålla ut tills Job förstår sitt eget bästa.

Men Job är envis. Han tycker, att han inte kan bekänna förrän han sett sin synd, om den nu finns. Därför trycker vännerna på, och till sist talar de om för Job vilka synder han skall bekänna:

”Har då inte din ondska varit stor, och var ej dina missgärningar utan slut? Jo, du tog pant av din broder utan orsak, du plundrade de utblottade på deras kläder. Åt den försmäktande gav du inget vatten att dricka, och den hungrige nekade du bröd. För den väldige ville du upplåta landet, och den myndige skulle få bo i det, men änkor lät du gå med tomma händer, och de faderlösas armar blev krossade.” (Job 22:5-9)

När vi nu minns hur Gud skröt i himlen över Jobs oförvitlighet förstår vi, att vännernas själavård

gått över gränsen till rena fantasierna. De ser synder som aldrig har funnits.

Hur kunde de bli så hårda? Jo, de utgick från att Gud är god och allsmäktig. De hade sin teologi i en liten fyrkantig ask. Och om Jobs livsöde inte passade in i den asken, så var det värst för Job. Teologin gick inte att ändra.

Visst hade de rätt. Gud är god och allsmäktig. Men vår kunskap är också ett styckverk. Och det är inte givet, att man kan trösta lidande människor så som Jobs vänner gjorde, bara för att man har ett stycke kunskap – inte ens om den kunskap man har är riktig.

En jämförelse

Det är först när man jämför samtalet på jorden med samtalet i himlen som man kan finna en lösning och komma vidare.

Job och hans vänner är nämligen inte oense om allt. De har båda en självklarhet i bagaget: att rättfärdigheten skall löna sig i form av välstånd eller åtminstone i form av minskat lidande.

Job frågar oupphörligt varför han som inte har syndat skall behöva lida. Så skulle han inte fråga, om han inte ansåg det som självklart, att den rättfärdige skulle vara fri från lidande.

Och vännerna tänker på samma sätt som Job. Eftersom han lider, måste han ha syndat, säger de. Alltså menar också de, att rättfärdighet borde medföra frihet från lidande.

Det är nu intressant att se, att medan Job och hans vänner är överens på denna punkt, så är Gud och Satan lika överens i himlen om att så kan det inte få lov att vara. Den anklagelse, som Gud inte kan hålla emot, är den att det inte är underligt att Job är rättfärdig, när det lönar sig så bra. Han är ju så rik och så beskyddad av Gud själv. Det måste prövas om Job är rättfärdig av vinningslystnad, eller om rättfärdigheten har ett egenvärde för honom.

Lönsamheten måste tas bort för att den frågan skall kunna besvaras. Det som var självklart för Job och hans vänner var inte alls självklart i himlen. Och egentligen är det inte så märkvärdigt, om vi bara tänker efter. Om Adam föll i synd på grund av vinningslystnad, och om samma begär varit drivfjädern i mänsklig synd allt sedan dess, då kan det inte utan vidare vara så, att rättfärdigheten kan få löna sig. Då skulle Gud vädja till synden i människans liv för att locka henne till rättfärdighet.

Det kan ju tänkas att Gud skulle kunna göra så, men han gör det inte. Sanningen lönar sig inte alltid så att vinstbegäret kan tillfredsställas, även om vi brukar säga att ärlighet varar längst. Men för den rättfärdige får sanningen gärna gå med förlust. Lögnen är inget alternativ. Den är ju lögn. Och samma är det med all annan orättfärdighet.

Så god och allsmäktig Gud än var – och är – så fick det undersökas om Job ville vara rättfärdig till det priset eller ej. Den chansen tog Satan väl vara på. Trots det kan Jobs lidande inte tas som tecken till att Satan har en självständig handlingskraft, så att han kan överraska både Gud och oss. Alla prövningar är granskade i förväg.

Hela skapelsen suckar – också vi

När Paulus skall beskriva den kristnes livsvillkor i Rom. 8, så talar han först helt kort om barnskapets glädje och frihet. Sedan tar han upp frågan om den kristne och lidandet:

”Vi vet ju att hela skapelsen ännu i dag samfällt suckar och våndas som i barnsnöd. Och inte bara den: också vi som fått Anden som förstlingsgåva, också vi suckar inom oss och väntar efter den stund då vårt barnskap blir verklighet och vår kropp förlossas. Det är i hoppet som vi är frälsta. Ett hopp som man ser förverkligat är inte längre ett hopp. Vem hoppas på det som han redan ser? Men om vi hoppas på det som vi inte ser, då väntar vi på det, troget och uthålligt.”
(Rom. 8:22-25)

Omvändelsen till kristen tro medför inte att man tas ut ur skapelsens villkor. För om det vore så, skulle ju varenda egoist bli kristen av ren egennytta. Och hur skulle han sedan föras till verklig omvändelse när förmånerna bara regnar över honom??

Därför beskriver Paulus hur gudsriket kommer till oss i två steg. Vi får Anden som en förstlingsgåva, ett förskott, en garanti. Anden föder ett hopp i oss, vissheten om att vi skall få resten av arvet när vi nu fått förskottet. Anden håller oss uppe, med helande, vägledning och inte minst med det som kallas tröst. Inte för inte beskriver Paulus Gud som ”all trösts Gud” (2 Kor. 1:3). Om alla lidanden skulle vika undan för den kristne, vad skulle han då med tröst till?

Snarast är det tvärtom. Eftersom den kristne är kallad att vinna seger genom att övervinna både frestelser och prövningar, så kommer han att behöva väl så mycket tröst som folk i allmänhet. Det är Guds tröst, som håller de kristna uppe i sibiriska fångläger i dag.

Vi kan be för såväl sjuka som fångslade kristna. Och vi får se många underbara ting ske när vi gör det. Men det ofelbara bönesvaret tillhör inte den här tiden, för då skulle kristendomen löna sig på ett sätt, som skulle sabotera Guds strävan att föra oss till omvändelse.

Hoppet

Gud vill förvandla våra liv genom att göra oss tacksamma. Men detta kan inte ske genom att han gör kristendomen lönsam för oss i denna tiden. Då vaknar vinstbegäret i stället för att dö. Men nu har det begäret en egenskap som går att utnyttja. Det är alltid kortsiktigt. Vinstmänniskan sneglar alltid mest på vad hon kan vinna i dag. Det är därför vi med vett och vilja kan köra hela miljöförstöringen till det bittra slutet. Vad gör det att jorden blir öde i morgon, bara vi får njuta i dag?

Därför ger Gud oss en överväldigande gåva. Men vi får den inte i dag. Den är vår först när Herren återvänder. Vi får Anden som en första gåva, och Anden garanterar att vi skall få resten. Om vi vill ta emot gåvan under de villkoren, så kan det födas tacksamhet i oss utan att vinstbegäret vaknar.

Anden leder oss fram till gåvan, som är Guds eviga rike, på samma sätt som Anden ledde Israels folk genom öknen till löfteslandet. Det var många strapatser på vägen, och visst längtade människor tillbaka till Egyptens köttgrytor. Men det hände också många märkliga underverk. Hela vandringen blev en blandning av prövningar och mirakler, och sådant är också den kristnes liv när han vandrar till löfteslandet.

Lyssna bara på Paulus, när han återger Israels ökenvandring:

"I detta som hände dem ligger en förebild. Det blev nedtecknat till förmaning för oss, som lever med tidernas ände för ögonen." (1 Kor. 10:11)

Och fiendskapen mellan gudsfruktan och vinstbegäret uttrycker Paulus så här:

"De tror att gudsfruktan är en väg till vinning. Och nog kan gudsfruktan vara en stor vinning, om den nämligen gör oss förnöjsamma." (1 Tim. 6:5b-6)

"Begäret efter pengar är en rot till allt ont. Några har gripits av det och de har förts vilse, bort från tron, och dragit över sig många lidanden." (1 Tim 6:10)

Här fanns några som menade, att gudsfruktan skulle löna sig i pengar. Och nog är gudsfruktan en vinst, men inte på det sättet. Det betyder inte, att man måste vara fattig för att vara kristen. Men tron innebär ingen garanti för den här tiden, att vi skall slippa dela skapelsens suckar och vända. Vinsten ligger på ett annat plan och i en annan tid.

Samfundet "Jobs Vänner"

"Jobs Vänner" är ett stort samfund. Vem har inte tröstat lidande människor på deras vis någon gång? Problemet med deras rådgivning var inte bara, att de i ogjort väder beskyllde Job för att ha dragit på sig sitt lidande genom egna synder. Det finns ett djupare kännetecken.

Eftersom de menade, att rättfärdigheten måste leda till frihet från lidande, så blev följden också att om någon lider, så har han sig själv att skylla. Mitt i all trösten kom det därför in ett drag av hjärtlöshet och hårdhet. Man menade det inte, men det blev så ändå, helt enkelt för att man hade fel. Det var bara Job som märkte hårdheten, inte vännerna. De menade ju så väl, och var så säkra på att de hade rätt...

Vad säger Jobs vänner i dag? Mest av allt säger de, att om den sjuke bara har tro, så blir han frisk. Och här finns samma falska grundförutsättning: att rättfärdigheten skulle löna sig i denna tiden i form av total hälsa. Så om man är sjuk, så har man på ett vis sig själv att skylla. Man har inte byggt upp sin tro. Naturligtvis menar man inte att slå någon i huvudet. Man vill peka på en möjlighet.

Men den sjuke fäster sig snabbt vid ordet "bara": Du skall bara tro. Det är inte alltid så bara. I de fall där Gud beslutat sig för att hela, så ger han också tron till helande, för att den sjuke skall kunna ta emot. Men det är inte så man undervisar.

När dessa moderna "Jobs Vänner" läser Jobs bok, så kommer de också fram till att Job hade sig själv att skylla. Säger inte Job om sina lidanden:

"Ty det som ingav mig förskräckelse, det drabbar mig nu, och vad jag fruktade, det kommer över mig." (Job 3:25)

Fruktan är trons motsats, säger man då. Och Job hade alltså ingen tro. Det är därför helt klart, att han var sin egen olyckas smed.

Men därmed suddar man ut det som är en av de stora poängerna med Jobs bok, nämligen att lidandet är oundvikligt i denna tiden. Inga fromma övningar i någon form kan med säkerhet skydda dig från något slag av lidande. Det drabbar hela skapelsen, så länge denna tiden består.

Även när Guds Son lät sig födas till världen, så var det ingen ände på hans lidanden. Man säger, att han aldrig var sjuk. Vad vet man om det? Skriften säger, att han var ”förtrogen med krankhet”. Var han bara förtrogen med andras sjukdomar? Fick aldrig lille Jesus vattenkoppor eller kikhosta när hans kompisar drabbades? Varför står det i så fall att han varit frestad/prövad ”i allt, på samma sätt som vi, fast utan synd”. Var han verkligen prövad i allt, om han aldrig var sjuk?

Trons motsats är för övrigt inte fruktan utan uppblåsthet (jfr. Hab 2:4 och 1 Kor 2:1-5). Men det är en annan sak.

Kap. 14

Gud talar till Jobs vänner

I slutet av Jobs bok talar Gud till Job och hans vänner. Visst hade man hoppats, att Guds kommentarer skulle rett ut lidandets gåtor lite tydligare. Men utan närmare förklaring får Jobs vänner, som lojalt försvarat Gud mot Jobs våldsamma angrepp, en rejäl överhalning för att inte ha ”talat om mig vad rätt är, som min tjänare Job har gjort”. Om Gud åtminstone inte hade jämfört vännerna med Job!

När Gud talar till Job, så verkar det mest som om han höll en föreläsning över flodhästens anatomi. Vad har allt detta med Job att göra? Driver Gud både med Job och med oss? I Jobs fall tycks det inte ha känts så. Job fick uppleva en försoning med Gud, och sedan, när han bad för vännerna, blev han helad.

Vreden mot vännerna

Låt oss läsa hela Guds replik till vännerna:

”Sedan Herren hade talat så till Job, sade han till Elifas från Teman: 'Min vrede är upptänd mot dig och dina båda vänner, därför att ni inte har talat om mig vad rätt är, som min tjänare Job har gjort. Så ta er nu sju tjurar och sju vädurar, och gå till min tjänare Job och offra dem som brännoffer för er, och låt min tjänare Job be för er. Kanske skall jag då, av nåd mot honom, avstå från att göra något förskräckligt mot er till straff därför att ni inte har talat om mig vad rätt är, som min tjänare Job har gjort.'” (Job 42:7-8)

Detta var ord och inga visor. Så fick då Job rätt till slut, när han redan under de långa samtalen varnade dem:

”Vill ni försvara Gud med orättfärdigt tal och honom till förmån bruka oärligt tal? Skall ni visa er partiska för honom eller göra er till sakförare för Gud? Inte kan sådant sluta väl, när han håller räfst med er? Eller kan ni lura honom, som man kan lura en människa? Nej, förvisso skall han straffa er, om ni visar en hemlig partiskhet. Sannerligen, hans majestät skall då förskräcka er, och fruktan för honom skall falla över er. Era tänkespråk skall då bli visdomsord av aska, era försvarsverk som vallar av lera.” (Job 13:7-12)

Vännerna hade sagt saker om Job, som var fel. Det hann vi konstatera i förra kapitlet. Men nu är det deras tankar om Gud, som är på tapeten. Vad sade de om Gud, som kunde göra honom så upprörd?

När vi läser de långa samtalen, så verkar det som om Job talade illa om Gud och vännerna tog Gud i försvar. Men Gud vänder på det hela. Det är vännerna, som har talat illa om honom, inte Job. Varför nu detta?

En Gud i miniatyr

Typiskt nog får man ingen tydlig förklaring till Guds vrede. Job tycks ha menat, att vännerna försvarade Gud med argument, som de inte ens själva trodde riktigt på. Nog har vi alla gjort så ibland! Skönt att nåden räcker för det med.

Men kanske det ligger mer än så i Guds anklagelse. Vännerna pressade ju Job och ville på allvar råda honom att bekänna synder som han inte visste av. Nu föll inte Job för en så grov frestelse. Men tänk vilken gudsbild vännerna bjöd på mellan raderna i sitt budskap!

De beskrev en Gud, som skulle löna oärlighet och religiöst kryperier med helande och bönesvar. Som om inte Gud hade vetat, att Jobs böner i så fall var rent papegojprat.

Låt oss införa begreppet ”andlig teknik” för att ge ord åt vännernas tankegång. Den bön, som de så ivrigt åstundade att få höra från Jobs läppar, skulle ju blivit en sorts försök av Job att lura och manipulera Gud med fiffig teknik. Redan när man kommer med ett sådant förslag, tecknar man ju bilden av en Gud, som blivit så liten, att det är fråga om han förtjänar att kallas Gud.

Teologin som frestelse

Kunskapen om Gud kan lätt bli till en frestelse för oss. Man vill då veta så mycket som möjligt om honom för att kunna lägga sina ord rätt och vinna bästa fördelar och största bönesvar. Låt oss ta ett annat bibliskt exempel.

När man läser evangelierna, får man lätt intrycket, att Jesus aldrig missade chansen att bota sjuka på sabbaten. Flera gånger står det, att han gjorde så utan att ens vara ombedd. Genom detta retade han präster och fariséer, så att dessa blev helt övertygade om att han inte kom från Gud. När han sedan inför översteprästen sade sig vara Messias, så står det att alla i Stora Rådet dömde honom skyldig till döden för hädelse. Vid det laget var det uteslutet, att han skulle kunna vara Messias. Han botade ju på sabbaten.

Hur uppstod denna bittra konflikt? Vad var Jesus ute efter? Precis som i fallet med Job och hans vänner, så tycker vi lätt, att Jesus hade fel och fariséerna rätt. Var det ändå inte mycket naturligare att tolka sabbatsbudet på deras sätt? Blir det inte så, att vi kan läsa in vad vi vill i Bibelns texter, om vi skall läsa om sabbaten så som Jesus gjorde?

Under det gamla förbundets tid ådrog sig Israel flera gånger Guds vrede genom att inte ta sabbatsbudet på allvar. Gemensamt för alla dessa överträdelser var att man önskade arbeta och få in pengar genom att inte lyssna till Gud. Av vinstintresse struntade man i tredje budet. Men den nonchalansen blev dyr, för den bidrog till att folket fördes bort till Babylon och Jerusalem förstördes (jfr. 2 Krön. 36:17-21).

Nu ville fariséerna visa att man lärt sig läxan. Här skulle ingen göra något på sabbaten. I de äldstes stadgar stod noga angivet vad man fick göra, och det var inte mycket. Men varför fäste man nu så stor vikt vid ett bud, som man förut inte frågat nämnvärt efter? Jo, av vinstintresse!

När Jesus botade sjuka på sabbaten, så menade de, att han äventyrade folkets säkerhet. Tänk om folk började ta efter hans dåliga exempel och göra likadant. Då kunde Gud bli vred igen, och vem vet vad som då kunde hända? Det hade man i så fall ingen lust att uppleva. Så först struntade man

i sabbatsbudet av vinstintresse, och sedan höll man på det av samma skäl.

Jesus försökte utan framgång att få dem att förstå, att han gjorde gott på sabbaten. Han handlade utan vinstintresse, när han botade de sjuka.

Vem gav en sann bild av Fadern – Jesus eller fariséerna? ”Människan blev inte gjord för sabbatens skull, utan sabbaten för människans”, säger Jesus. Blev det inte något futtigt i deras sabbatsfirande som målade ut en alltför liten Gud?

Job hycklade inte

Säga vad man vill om Jobs öppenhet, men man kan inte påstå att han hycklade. Är det inte ganska typiskt att vi lite till mans tycker, att Jobs sätt att uttrycka sig måste ”förklaras” och urskuldats, medan vi blir förvånade över att Gud blev irriterad på vännerna? Det är nästan som om Gud var ganska nöjd med att Job tog honom på så stort allvar, att han kunde säga sitt hjärtas mening.

En Gud, som man måste hyckla för och manipulera med olika religiösa knep, är ingen Gud att ta på allvar. Om man dessutom tror sig kunna beräkna Guds handlande efter logikens lagar, så att man med stor säkerhet uttalar sig om vad han skall komma att göra när man utför sina tekniker, så blir han ännu mindre.

Teologin kan urarta till en samling ”andliga lagar” som precis talar om för en vad som skall hända när man ber, lovsjunger, offerar eller firar sabbat. Då har man slutgiltigt stoppat in Gud i en fyrkantig låda, så att han nästan blir berövad all egen handlingsfrihet. Då förväntas han i sort sett bara gensvara på våra initiativ, knappast handla själv.

När vi på fullt allvar börjar undervisa om bönesvar och underverk som om det viktigaste var att göra ”på rätt sätt” för att Gud skall ställa upp, så är vi där igen. Blir det inte då en låtsaslek, ett hyckleri? Möter man inte då det budskapet mellan raderna, att Gud inte är så god som han säger sig vara. Han ställer inte upp bara för att man talar enkelt och ärligt med honom, sedan man lyssnat till vad han kan ha haft att säga. Han måste trugas och manipuleras för att vilja hjälpa.

Det kändes nog som en frisk fläkt genom himlen att Job var ärlig. Han hade en så stor Gud att han t o m kunde uttrycka sin vrede. Att han hade fel i sak var ganska lätt för Gud att korrigeras. Det är ofta värre med dem som vant sig vid hyckleriet. Fariséerna begrep aldrig vad Jesus menade. Kanske berodde det på att deras teologi hade blivit ett maktinstrument, så att de inte ville förstå för att inte mista makten.

Tänk dig att du möter en person, som förklarar att Gud inte vill hela din sockersjuka, om du inte först slänger bort ditt insulin ”i tro”! Eller han kanske sägs kräva av dig, att du skall gå runt till alla du känner och ”bekänna” att du är helad i Jesu sår, fastän du känner dig knallsjuk. Annars kan eller vill han inte göra dig symptomfri. Så liten Gud blir när vi gör så. Låt inte lura dig till hyckleri!

Har du en så stor Gud, att du kan tala med honom om din gudsbesvikelse, när sådan drabbar dig? I så fall vill jag gratulera dig. Du är ovanlig. Många av dem som jag möter som själavårdare bär på tankar av besvikelse på Gud. Men man får med försiktig utfrågning dra dem ur de flesta. Jobs trygga uppriktighet inför Gud är sällsynt, tyvärr.

Kap. 15

Guds svar till Job

När alla debatterande människor till sist gav upp och tystnade, så uppenbarade sig Gud i stormvinden. Vilken härlig och mäktig Gud! Vilken omsorg om en enda människa!

Guds svar till Job löste honom från allt grubbleri. Men så är det ofta inte med oss. Vi tycker, att vi snarast får fler myror i huvudet av det Gud sade till Job. Vi hade önskat oss en teologisk utredning, kanske någonting i stil med den här boken – fast bättre. Men därav blev intet.

Guds höghet

Det, som gör den stora skillnaden mellan Job och oss som läser boken om honom, är det faktum, att Job mötte Herren personligen. Självsäger han till sist:

”Endast hörsägner hade jag uppfattat om dig, men nu har jag fått se dig med egna ögon. Därför tar jag det tillbaka och ångrar mig, i stoft och aska.” (Job 42:5-6)

Det viktigaste i Guds svar går inte att fästa på papper. Mötet med honom kan inte ersättas av någon kunskap i bokform. Tänk dig, att vi hade träffat Job en stund efter att uppenbarelsen var slut och frågat, om han hade fått lära sig något om Gud eller om lidandet, som han inte visste förut. Det kan gott hända, att Job hade sagt, att han visste allt förut, men att han nu visste det på ett annat sätt. Och därför var ändå allt nytt och fräscht.

Det Job kallade hörsägner om Gud – alltså enbart boklig, teoretisk kunskap – hade fått bytas ut mot en levande bekantskap. Du kan ha läst hur mycket som helst om en person du aldrig mött. Den dag du träffar honom blir allt annorlunda, även om allt det du läst dig till bekräftades av mötet.

Det Job fick lära sig mer än något annat var att Gud är hög och majestätisk. Det visste han förut. Både han själv och vännerna hade ideligen sagt det samma under de långa samtalen. Lyssna bara till hur Job själv uttryckte sig, medan han satt i askan och klagade:

”Hos honom finns vishet och makt, hos honom råd och förstånd. Se, vad han river ned, det byggs ej upp, för den han spärrar inne kan ingen öppna. Han håller vattnen tillbaka – se, då blir där torrt, han släpper dem lösa, då fördärvar de landet. Hos honom är kraft och klokhet, den förvillade och förvillaren är båda i hans hand.” (Job 12:13-16)

Här förundrar sig Job över Guds höghet. Vattnen står i Bibeln som en bild av fördärvsmakterna i tillvaron, alltså det sataniska (jfr. syndafloden!). Det är därför som Jesus säger, att i den yttersta tiden ”skall folken gripas av ångest i sin hjälplöshet vid havets och bränningarnas dån” (Luk. 21:25). När tiden är avslutad sägs det också, att havet inte mer skall finnas till (Upp. 21:1).

Job är medveten om Guds suveränitet över fördärvets makter. Han vet att de finns, men de har ingen härlighet som kan jämföras med Guds. Förvillaren och den förvillade är båda i Guds hand. Det är inte så att förvillaren är i Satans hand, medan man får hoppas, att den förvillade är i Guds. Trots att Job vet detta, stryker Gud under just dessa ting när han talar till Job:

"Och vem satte dörrar för havet, när det föddes och kom ut ur moderlivet, när jag gav det moln till beklädnad och lät töcken bli dess linda, när jag åt det utstakade min gräns och satte bom och dörrar för det, och sade: 'Härintill skall du komma, men ej vidare, här skall dina stolta böljor lägga sig?'" (Job 38:8-11)

När havet, fördärvsmakten, föddes, så stod Gud där och gav det moln till beklädnad och töcken till en linda. Satan är inte en evig varelse i samma mening som Gud. I denna tiden har Gud satt en gräns för havet. Det är underordnat hans vilja. Havet kan inte hota honom.

Gud frågar

När nu Gud uppenbarar sig för Job, så kommer han inte med mängder av svar utan snarast med massor av frågor. I princip är det också frågor som Job inte kan besvara. Gud besvarar dem inte heller. Om man vill, kan man se det som en enda stor tillplattning av Job. Men det är det inte.

Låt oss minnas Guds vrede på Jobs vänner. De hade så säkra kunskaper i teologi, att de hade tappat ödmjukheten. De kunde köra över Job med sina förklaringar utan att lyssna till honom. De visste hur Gud såg på Jobs situation, trodde de. I själva verket dömde de honom skyldig, fast Gud skröt över hans rättskaffenhet. De visste ingenting, mitt i sin säkerhet.

Det var med hjälp av kunskap, som Adam hade tänkt, att han skulle bli som Gud. Det måste vi alltid komma i håg. Därför är all kunskap tveeggad. Gud måste få lov, att ha hemligheter mitt i vår åsyn. Han måste t o m få lov att ställa våra egna frågor till oss utan att besvara dem, precis som han gjorde med Job. Annars förvandlar vi alltid kunskapen om honom till ett slutet system, ungefär som fariséerna gjorde med de äldstes stadgar. Gud plattade inte till Job med sina frågor. Han bara skyddade Job för den kunskap, som utplånar mysteriet och gör oss högmodiga.

All teologi och förkunnelse brottas med det här problemet. Man vill naturligtvis predika så systematiskt och heltäckande som möjligt. När jag skriver denna bok vill jag självfallet ge en så tydlig helhetsbild som möjligt med många detaljer. Då blir budskapet lätt att ta emot. Det blir som färdigtuggad mat.

Men ju mera bilden blir heltäckande, desto större är risken, att Gud blir begriplig på fel sätt. Vi vet då "allt" om Gud, och därmed kan vi använda honom för våra syften. Vi får på nytt påminna oss Guds bud, att vi inte skall göra oss någon bild av det som är i himlen, inte en sådan bild, som vi börjar dyrka i Guds ställe.

Som alltid finns det ett dike på andra sidan vägen med. Vi kan göra Gud till ett enda stort mysterium, som man skall närma sig via serier av meditationer och mystiska inre upplevelser. Men man kan bli högmodig på det sättet också. Gud vill ge både kunskap och mysterium på en gång.

Kalla vishet för mörker

Om Gud vill ge Job en rätt inställning till mysteriet, så vill han också ge Job kunskap. Egentligen gör han också det i form av en fråga, som är det första han säger:

”Vem är du som stämplar vishet som mörker, i det du talar så utan insikt?” (Job 38:2)

Gud säger till Job, att hans vishet kan se ut som mörker för oss. Och när Job har blivit ödmjukad inför Herren håller han med Gud:

”Vem var då jag som i oförstånd gav vishet namn av mörker? Jag talade om vad jag inte begrep, om det som var mig för underbart och det jag inte kunde förstå.” (Job 42:3)

Du märker väl glädjen och lovsången i det som Job säger? Det ligger inget av resignation i hans utrop. Frågan har kommit på sin rätta plats i hans liv, fastän han inte fick något ”riktigt” svar.

Samma fenomen kan du se i vår egen tid. Var på jorden är teodicéproblemet ett verkligt problem och ett stort hinder för evangeliets utbredande? Man kunde väntat sig, att det skulle vara i jordens fattiga länder, men det är i de rika. Vi skall inte inbilla oss, att det bara är hos oss som människor är intelligenta nog att ställa den frågan. Det måste finnas en annan hund begravnen i detta.

Att ha rätt till det goda

Evangeliet är ett glatt budskap för de fattiga och ödmjuka (Jes. 61:1). När du visar godhet mot en människa som inte har några krav, så kan hon ta emot godheten och bli tacksam av den. Visa samma godhet mot en anspråksfull person, och hon tackar inte utan utnyttjar dig i stället så gott hon kan. Det var samma givare och samma godhet. Ändå blev resultaten så olika.

Man behöver inte ens vara krävande för att missa tacksamheten, när godheten flödar. Det räcker med att man ser godheten som något självklart, något som man vant sig vid. Då blir nämligen lidandet något som måste förklaras, medan lyckan är självklar. Den kräver inga långa utläggningar. Den är ett ”normalt” tillstånd.

Vem har störst förutsättning för att ta emot godhet till tacksamhet? Svar: den som är fattig och ödmjuk. Man kan vara fattig och bitter. Då går det inte. Job var rik och ödmjuk, det kan man vara. Han var inte krävande, vad man kan förstå. Men hade frågan blivit lika brännande, om han inte varit rik från början och vant sig vid det? Vi kan inte veta, men fråga kan man alltid.

I västerlandet är vi rika. Naturligtvis finns det skillnader. Men om vi inte själva är friska, förmögna eller framgångsrika, så vet vi andra som är det, och det fyller oss lätt med avund. Är inte det den bästa jordmån man kan tänka sig för att teodicéproblemet skall blomstra som bäst?

Med andra ord: Guds vishet kan se ut som mörker för oss, och det beror ganska mycket på oss själva om den gör det eller ej. Somliga människor vänder Gud ryggen när kriser och sorger kommer. Andra möter Gud just där. Det handlar inte bara om att få svar på sina frågor. Det handlar om mycket mer.

Guds vishet

Kristi kors är den djupaste uppenbarelsen av Guds vishet, som vi kan få. Det ger oss del av Guds vishet och Guds kraft (1 Kor. 1: 18-25). Kan du förstå den visheten på egen hand? Nej, den är en dårskap för dem som går förlorade. Utan Guds medverkan förstår varken du eller jag den visheten. Betyder det att den är obegriplig? Nej, vi gör ideligen erfarenheter som bekräftar, att svagheten och kärleken når längre än styrkan, äran och makten.

Jesu ord att det är saligare att ge än att ta har vi säkert alla fått bekräftade i våra liv. Men det är inte givet, att vi tagit vara på den erfarenhet vi gjorde. För kärleken och lidandet hänger alltid ihop. Saligheten är en glädje som kan finnas mitt under lidandet. Salighet och lycka är inte samma sak.

När nu Gud vänder sig till Job, talar han om att det finns en vishet i detta, att även den rättfärdige kan få lida. Det var ju just den visheten som Job stämplade som mörker. Paulus talar om denna vishet som en hemlighet:

”Men det finns en visdom som vi talar när vi är bland mognade kristna, en visdom som inte tillhör denna tidsålder, inte heller denna tidsålders mäktige, de som nu blir till intet. Utan det är Guds visdom vi talar, en hemlighet som han hållit dold och om vilken han före alla tidsåldrar hade bestämt, att den skulle ge oss del i hans härlighet. Den visdomen har ingen av denna tidsålders mäktige begripit sig på. Hade de gjort det, skulle de inte ha korsfäst härlighetens herre.” (1 Kor. 2:6-8)

En stor del av korsets visdom hölls hemlig på Jobs tid. Den kunde inte offentliggöras förrän efter Jesu död. Hade den varit känd dessförinnan, hade ingen velat döda Jesus, och då hade han inte dött för våra synder. Är detta något som vi så här i efterhand kan föra in i Jobs situation, så att vi förstår den bättre?

Den visdom Paulus talar om, och som Job stämplade som mörker, var detta, att den rättfärdige kan komma att få lida för andras synder. En rattfull bilist kör på en fotgängare och skadar honom till ett liv i rullstol. En hänsynslös affärsman sviker sin kompanjon, så att denne går i konkurs. En otrogen make driver sin hustru till depression och självmord. En galning som Adolf Hitler kan döda sex millioner judar och dra en hel kontinent in i namnlösa lidanden.

Detta om något är teodicéproblemets centrum. Varför är det så här? Svaret blir att om det inte hade varit så, så skulle inte Jesus ha kunnat lida för våra synder. Då skulle i sin tur ingen rättfärdighet vara möjlig för någon av oss, inte för Job heller. Syndarens synd kan drabba den rättfärdige med lidande. Men Jesu rättfärdighet kan på samma sätt ”drabba” oss med evigt liv – om vi så önskar (jfr Rom. 5:12-19).

Gemenskapens hemlighet

Den hemliga visheten kan vi kalla gemenskapens hemlighet. Hela skapelsen är gjord ”i Kristus” – till att ha gemenskap med Kristus. Allt hänger ihop med honom från början. Adam var skapad till att råda över skapelsen. När Adam var i Kristus, så var skapelsen i Kristus genom Adam. När Adam bröt sig loss för att bli något i sig själv, så förlorade därför hela skapelsen sin gemenskap i Kristus.

Allt var skapat som en enda hel gemenskap och fungerade bra, så länge människan var i Kristus. Efter syndafallet hängde allt fortfarande ihop, men Kristus var inte längre med i gemenskapen på samma sätt. Detta betyder inte, att Guds makt över skapelsen bröts. Paulus betonar ”att allt äger bestånd i honom” (Kol.1:17). ”Han är ju inte långt borta från någon enda av oss. Det är ju genom honom som vi lever och rör oss och är till..” (Apg. 17:27-28). Men vi ser honom inte längre. Kontakten finns men den är bruten.

Skapelsens karaktär av en visserligen bruten men ändå sammanhängande gemenskap gör att synden blir möjlig. Syndens följd, lidandet och döden, kan också drabba någon annan än syndaren.

När nu Kristi gemenskap med skapelsen blev bruten, så gör han sig till en del av sin skapelse för att återfå den fulla gemenskapen med den och därmed ta över allt lidande och all skuld som infekterat den. I Hebr. 2:14-15 står det:

”Eftersom nu barnen blivit varelser av kött och blod, fick också han bli det på liknande sätt, för att han genom sin död skulle tillintetgöra den som härskade med dödens hjälp, alltså djävulen, och befria dem som av fruktan för döden hela livet igenom hade hållits i träldom.”

Paulus antyder samma form av gemenskapstanke när han skriver om Kristi död:

”Ty Kristi kärlek tvingar oss. Vi tänker så här: En dog för alla, alltså dog de alla. Och han dog för alla, för att de som lever inte längre skall leva för sig själva, utan för honom som dog och uppstod för dem.” (2 Kor. 5:14-15)

Jesu död påverkar oss alla därför att allt hänger ihop. Om det inte vore så, skulle ingen mer än han själv ha påverkats. Men detta innebär, att så länge tiden varar och synden är möjlig, så kan vi alla komma att lida för andras synd. När tiden är slut skall denna fallna gemenskap delas. De som tillhör Kristus skall få leva i en hel och oförstörd gemenskap med honom. Han skall bli allt i alla. Till dess har vi ett uppdrag – att locka över så många som möjligt.

Blanda inte ihop begreppen

Före syndafallet var Adam identifierad med Kristus och det gjorde honom levande. Han var i Kristus, och Kristus var i honom. Men han förblev inte i Kristus. Han ville inte bara ha sin identitet i att tillhöra honom. Han ville vara som Gud som är den han är. Han ville ha en egen identitet, en egen titel att sätta på sitt andliga visitkort.

Hur når man det målet? Jo, genom att samla så mycket kunskap om gott och ont d.v.s. om Gud själv, att man kan klara sig utan honom eller också manipulera honom och använda honom.

Vad gjorde då Gud? Han körde ut Adam ur paradiset, bort från hans egen närhet. Han dolde sitt ansikte, för att använda ett bibliskt uttryck. Adam kunde inte längre få den kunskap han sökte, när han nu inte längre hade rätt motiv för att ta emot den. Och Gud gjorde en sak till: han förbannade marken. I sin helighet byggde Gud in en garanti i själva skapelsen för att Adam och hans ättlingar aldrig skulle lyckas med sitt uppror.

Därför säger Jesus, att Fadern fördöljer sig för de visa och kloka men uppenbarar sig för de små och olärda (Matt. 11:25). Och han säger gång på gång, att om vi förblir i honom så förblir han i

oss. Adam var i Kristus men förblev inte där. Han svek, och det gör gärna vi med.

Hela mänsklighetens historia fram till den yttersta domen är ett bevis på Guds långmodighet. Gud varnade Adam för att han skulle komma att dö, om han åt av Kunskapens träd. Men innan den domen går i slutlig verkställighet låter Gud en tid förflyta, då det finns en möjlighet att genom döden få återvända till livet i hans närhet.

Och här tycks Gud handla helt individuellt med varje människa. Man måste själv ha tagit emot sin personliga frälsning för att få återvända till Gud. Men inom denna tidens gränser låter Gud det ursprungliga mönstret av gemenskap finnas kvar så mycket, att den enes synd kan bli den andres lidande. Hade han inte gjort det, hade Jesu frälsningsverk blivit omöjligt. Med sitt lidande skulle han aldrig kunnat ta vår synd.

Vi blandar ofta ihop begreppen. Gud handlar helt individuellt med oss när det gäller vår möjlighet att återvända till honom. Därför tror vi lätt, att han skall handla lika individuellt när det gäller vår lycka och våra lidanden här på jorden. Men det gör han inte. Gjorde han det så fanns det ingen frälsning. Vi får se upp, så att vi inte stämplar Guds vishet som mörker.

Kap. 16

Job upprättas

När Job bad för sina vänner, så upprättade Gud honom. Gud hade inte lovat att göra det. Han var inte tvungen. Det kom helt oväntat och oförberett.

Job hade till sist bestått provet. Vännernas själavård var den sista prövningen. Job hade förlorat sina barn, sin rikedom och sin hälsa. Det var hårda slag. Sedan hade vännerna talat om för honom, att det var vad han förtjänade. De menade att hjälpa honom, men det var inte lätt för Job att hålla med om det. Det vännerna sade var ju inte ens sant.

Därför var deras hjälp ingen verklig hjälp utan en prövning av en redan hårt prövad människa.

Job bad till Gud för dessa som lagt sten på hans förut tunga börda. Det står inte, att Satan fick stå där i himlen med lång näsa i någon skamvrå. Men nu hade han i vilket fall förlorat.

I kärlek lade sig Job ut för dem som vägrat att lyssna till honom. Hur ofta gör vi det samma?

”Det är så man gör”

Det är lätt att runda av en betraktelse över Jobs bok med ett: ”Gå du och gör sammalunda, så blir du säkert helad, du också.” Hur lätt hamnar man då inte bland ”Jobs Vänner”!

Jesus säger: ”Ge, så skall du få”. Det gjorde Job. Men han säger också: ”När du ger en gåva, så låt din vänstra hand inte veta vad den högra gör, för att din gåva skall stanna i det fördolda” (Matt. 6:3-4).

Jesus uppmanar oss inte att ge för att vi skall få. Har vi den baktanken, så har vi inte gett. Då har vi ägnat oss åt köpenskap. Vi tänkte bara på hur fint det skulle bli för oss själva. Det svåra med givandet är att hålla det hemligt för den vänstra handen, som Jesus säger. Att ge av rent hjärta, att verkligen ge.

Givandet är inte en beräknande manipulation av Gud. Job bad för vännerna, inte för sig själv. Man måste se upp så att givandet inte blir en teknik, allra minst en ”andlig” sådan.

Det kan bli en teknik att bekänna synder. Det samma gäller lovsång, bön, tungotal, givande etc. Är vi så ärliga i det vi gör som Job var?

Att upptäcka givandet

Givandets fiende är vinstintresset, förstås. Det gäller både givarens och mottagarens girighet. Båda kan döda det äkta givandet. Man utnyttjar eller blir utnyttjad.

I det längsta tvingar oss vinstintresset att inte ge något till någon. Men ett sådant liv drar med sig orimliga konsekvenser. Vem vill ha med dig att göra, om du lever så? Följden blir, att du får en vinning av att ge. Du måste göra det för att inte bli isolerad. Men när du ger på det viset, har du fortfarande inte fattat vad verkligt givande är.

Många människor upptäcker med tiden, att deras liv präglas av självupptagenhet. Frågan uppstår då: hur kommer man loss ur den rävsaxen? Det naturliga svaret är, att man gör det genom att ägna sig åt andra. Vips kastar man sig ut i en virvel av välgörenhet, och socialt eller kristet engagemang. Men det slutar ofta med besvikelse. För man hade gett för att få. Man hade inte bara gett. Man gav för sin egen skull och inte för mottagarens.

En glad givare

Paulus betonar, att Gud älskar en glad givare (2 Kor. 9:7). Han säger också:

”Jag må skänka bort allt jag äger till bröd åt de hungrande, jag må offra min kropp till att brännas upp. Har jag inte kärlek, så gagnar det mig intet.” (1 Kor. 13:3)

Detta betyder, att du kan bara ge i ordets verkliga mening, när det finns kärlek till mottagaren bakom ditt handlande. Hur kan du veta när du har den kärleken? Du märker den på att det blir en glädje att få ge. Givandet blir sin egen lön, du väntar dig ingen annan glädje. Du ger för mottagarens skull och inte för din egen.

Men blir inte detta ett helt orimligt krav, som i praktiken hindrar allt givande? Nej, det är tvärtom. Den dag, som givandet är sin egen lön i ditt liv, så blir det nog fart på givandet. Men hur kommer man dit?

I princip handlar det om att passa på när du verkligen har en givandets glädje i ditt hjärta. Då skall du ge. Och du skall ge så mycket som du har glädje till, inte mer men heller inte mindre. Naturligtvis kan du be om en givandets glädje, så att tillfällena kommer tätare.

Om du inte ger när du har glädjen till givande, så kommer den glädjen inte att råda i ditt liv. Om du ger vid andra tillfällen, så fördunklas givandets glädje.

Mäktiga hinder

Detta antyder att du har hinder att övervinna både inom och utanför dig själv. Dina egna hinder har med ditt vinstintresse att göra. Tänk bara vilket hinder, som avunden utgör! Vad mycket svårare det blir att ge av hjärtat, när andra har det bättre än man själv. Avunden har en kusin som heter självömkan. Han är inte heller dålig. När du ber att Gud skall ge dig mer av givandets glädje, kan det första bönesvaret bli, att du får se dessa hinder klarare än förut.

Ett annat inbyggt hinder kan vara plikt känslan. Du är ju så väluppfostrad! Därför vet du, att man ”skall” ge. Avunden och självömkan hindrar dig från att ge. Plikten gör det motsatta – den tvingar dig att ge. Det är lika illa, för tvånget dödar glädjen och pressar dig till att söka andra fördelar av givandet.

Sedan finns det hinder utanför dig själv. De har alla sin rot i mottagarens vinstintresse. Förvånande många har sin stolthet i att aldrig ta emot något från någon. De blir aldrig tacksamma

när de får något. De drabbas bara av tacksamhetsskuld, eftersom de är stolta. De skall därför alltid "bjuda igen" lite större och flottare än vad du gav ut. Detta är ett beprövat och säkert sätt att ta död på all glädje i givandet.

Andra människor är misstänksamma och undrar vad du "är ute efter" när du kommer med din gåva eller dina tjänster.

Men så finns också den skenbara motsatsen till dessa två yttre hinder. Somliga har ett sådant sug efter dina gåvor och tjänster, att det blir som ett tvång över ditt liv att du måste ge. Du får dåligt samvete om du inte gör det, och plikt känslan mal runt i ditt inre.

I det läget är det en fråga om att din vilja att ge kommit att utnyttjas av din omgivning. Detta är det värsta hindret, för det finns oförsvagat kvar under hela ens liv. Avund, självömkan och plikt kan man korsfästa något så när med Guds hjälp, när man börjar upptäcka glädjen i att ge. Man kan också lära sig att inte ge till dem som bara blir plågade och måste ge igen. Utnyttjandets hinder är det svåraste. Det känns ofta som något som bara växer med åren.

Jesus sade ofta nej

En nödvändig förutsättning för ett glatt givande, som kan växa fritt, är därför en ökande förmåga att säga "nej". Vi förknippar så ofta det ordet med girighet och avund, eftersom den girige ständigt "står på nej". Därför kan vi av misstag mena, att man gör en människa utgivande och god genom att förbjuda ordet "nej" i hans liv. Inget kan vara mer felaktigt.

Hur ofta sade inte Jesus nej under sin vandring på jorden! Och hur ofta säger inte Gud nej, när vi ber. Tänk bara på berättelsen i Joh. 6. Den börjar med att Jesus bespisar tusentals personer. O, vilken entusiasm det blev! Den mannen skulle man givetvis ha till kung. Varför? Jo, för att utnyttja hans fantastiska förmåga att göra mat av nästan ingenting. Han kunde helt visst besegra romarna också, när han nu var så duktig på övernaturliga ting. Han måste väl vara den Messias, som skulle komma för att folket skulle få det bra.

Jesus försökte smita från folket. När det inte lyckades, var han tvungen att göra sig av med dem på annat sätt. Han predikade tills alla gick hem, sura och besvikna. Ett tag verkade det, som om de tolv också skulle gå. Jesus ville gärna ge till folket, men inte på vilka villkor som helst.

Alltså är ordet "nej" en förutsättning för ett sunt givande. Vad är ditt "ja" värt om du inte får säga "nej"? Kan det då någonsin bli uttryck för kärlek? Gud säger ibland nej. Gjorde han inte det, skulle han snabbt upphöra att vara Gud för oss. När Kristus är allt i alla, kommer han att kunna säga ja i alla lägen. Men där är vi inte ännu.

Tillbaka till Job

Vi har nu fångat in bilden av en svår balansgång, som man ofta måste utföra som själavårdare. När man försöker gå den, hamnar man mycket lätt bland "Jobs Vänner".

Den lidande människan vill så gärna bli upprättad och utrustad först. Sedan kan det bli tal om givande. Detta är naturligt och begripligt. Men livet fungerar inte alltid så. Det kan innebära ett stort helande, inte minst vid själsliga lidanden, att man upptäcker, att det går att börja ge, utan att man först har blivit upprättad. Kanske hittar man då ut ur labyrinter av självupptagenhet.

Men när man för den möjligheten på tal, kan det lätt uppfattas, som om man gav rådet till en redan svårt lidande människa att försöka köpa helande från Gud genom falska, fromma gärningar. Det missförståndet måste man förebygga. För Gud framstår ju i så fall som en konstig och krävande Gud.

Job tycks ha känt till givandets mening och glädje innan han började lida. Därför kanske det blev lättare för honom att be för vännerna utan att tänka alltför mycket på vilka fördelar han själv skulle få av den bönen.

Många andra hamnar i tillstånd av besvikelse och lidande just för att de aldrig förstått, att livet inte kan byggas på vinst i köttets mening. Varje gång vinstintresset får sitt, så mister vi ju något av gemenskapens sötma med den som vi vann över eller plundrade ut.

I vilket fall hamnar vi sällan i så kompakta olyckor, att vi inte har något att ge till någon. När detta klarnar för oss, så gäller det att inte rusa iväg och ge vilt i alla väderstreck. För då är man bara kvar i sitt gamla köpenskapstänkande. I stället kanske man får öva sig lite i inlevelse, så att man kan ge av kärlek och samhörighet. Det viktiga är ju inte att det går fort, utan att det blir äkta.

Kap. 17

Kärlekens lön

När Maria i Betania smorde Jesu fötter, stod Judas och såg på med sura ögon. Varför sålde man inte oljan och gav åt de fattiga?

Judas var gruppens kassör, det var därför han frågade. Var han rätt man på rätt plats? Det beror på hur man ser det. Det torde ha varit Jesus själv som gav honom detta uppdrag. Johannes berättar, att Judas brukade förskingra ur kassan för egen räkning. Det var den verkliga orsaken till hans intresse för saken. Hans kärlek till pengarna gjorde, att han till sist sålde sin Mästare för en mindre summa.

Varför utsågs han till kassör? Det var säkert en prövning. Gud tacklar inte synden i våra liv genom att täcka över den utan genom att provocera fram den i ljuset. Det är inte säkert, att det alltid slutar väl, när han gör så. Lidandet kan lätt bli större och inte mindre på det sättet. Ändå är det så han gör.

Vad hade nu Jesus att säga som svar på Judas' fråga? Jo, han sade följande:

"Låt henne vara. Hon har velat spara den oljan för min begravningsdag. De fattiga har ni alltid ibland er, men mig har ni inte alltid." (Joh. 12:8)

Ibland har kristna fattat Jesus så, att alla pengar skall satsas på stora kyrkbyggen eller liknande statusprojekt – "till Herrens ära". Men så kan Jesus knappast ha menat. Då fanns Jesus här. Nu har vi de fattiga ibland oss. Det Maria gjorde var en engångshandling.

Varför finns de fattiga?

Som så ofta annars citerade Jesus Gamla Testamentet när han talade om att de fattiga alltid finns ibland oss. Varför verkar inte Gud för ekonomisk jämlikhet mer än han gör? En gudomlig låglönesatsning vore väl på sin plats? I dag talar vi inte bara om fattiga individer utan med lika stor rätt om fattiga länder och folk. Är det Gud som vill, att de fattiga alltid skall finnas?

Å andra sidan ger Gud också löften av ekonomisk art. Så här heter det i 5 Mos. 28:1-5:

"Om du hör Herrens, din Guds, röst, så att du håller alla hans bud, som jag i dag gett dig och gör efter dem, så skall Herren, din Gud, upphöja dig över alla folk på jorden. Och alla dessa välsignelser skall då komma över dig och träffa dig, när du hör Herrens, din Guds, röst: Välsignad skall du vara i staden, och välsignad skall du vara på marken. Välsignad skall din livsfrukt vara och din marks frukt och din boskaps frukt, dina fäkreaturs avkomma och din småboskaps avel. Välsignad skall din korg vara och välsignat ditt baktråg."

Nu låter det hela ganska enkelt. Lyd bara Gud, så blir du rik. Är du fattig, så har du inte varit lydig. Du har dig själv att skylla.

Men det var ju precis så Jobs vänner resonerade. Och de hade fel. Det sade Gud personligen till dem. De gav Job en gudsbild, som Gud själv såg som rena förolämpningen. Och varför låter det på Jesus som om vi skulle ge till de fattiga, om dessa bara har sig själva att skylla?

Ett löfte till folket

Frågan är vad som menas med ordet ”du”. Till vem är löftet utställt? Tittar vi lite längre fram i texten, så ser vi, att ordet ”du” inte syftar på den enskilde bibelläsaren utan på hela Israel, alltså på ett folk och inte enstaka individer. I vers 9 står det:

”Herren skall upphöja dig till ett folk som är helgat åt honom...”

Här får vi ett nytt exempel på att tillvaron till sin grundnatur är lika mycket kollektiv som den är individuell. Om folket lever i lydnad, så skall folket få erfara rikedom. Det betyder bl a, att om folket strävar efter att ta hand om de fattiga, så lovar Gud större välstånd åt folket.

För den enskilda individen kan det mycket väl hända, att givandet går med förlust. För folket som helhet leder ändå allt givande till ökat välstånd. Detta behöver man inte vara kristen för att förstå.

Där en anda av generositet och barmhärtighet finns, där uppstår också välstånd. I många fattiga länder är det inte de fattiga som är problemet utan de rika. De som har makt och rikedom vill inte, att de fattiga skall få det bra. Då hotas den egna ställningen. Därför konserverar man klasskillnaderna så gott det går, tills revolutionen kommer... På samma sätt vet vi, som lever i rika länder, att det är vi som är problemet globalt sett.

När Gud ger löften om rikedom till ett folk som består av givande individer, så kan han i viss mån lova välstånd utan att väcka vinstintresset till liv. Med tiden stiger hela folkets levnadsstandard, och då kanske även givarna blir så rika, att de blir kära i pengarna. Så gick det med Israel när man bosatte sig i landet som flöt av mjölk och honung. Så har det också gått med oss.

En skatt i himlen

Den rike ynglingen, som fick tillsägelsen att sälja allt och ge till de fattiga, fick ett intressant löfte. Han skulle få en skatt i himlen, om han följde Jesu råd. Gud lovar kompensation till individer men inte nödvändigtvis i denna tiden. Den garanterade lönen väntar i himlen, och det är ju underbart, för där finns inga tjuvar och ingen rost.

”Du får ingenting ta med dig dit du går”, sjunger vi ibland. Och det är sant, om vi håller allting kvar tills vi dör. Men om vi ger det ifrån oss dessförinnan, så väntar någon form av lön. Betyder det, att det står en stereo för mitt privata bruk i himlen, om jag ger bort min stereo här och nu? Det är inte troligt. Jesus säger:

”Jag säger er: Använd den oredlige Mammon till att skaffa er vänner, så att de tar emot er i de eviga boningarna när det är slut med Mammon.” (Luk. 16:9)

Du kanske inte får en evig musikanläggning. Men du får vänner som tar emot dig. Vi får väl se vad det betyder!

Segerlönen

Paulus liknar hela sitt liv vid ett maratonlopp. När han kommer i mål, skall han få en segerkrans som aldrig vissnar. Vad består den kransen av? Kanske inte av lagerblad utan av människor. Hör bara hur han skriver till vännerna i Tessalonike:

”Ty vem skulle väl vara vårt hopp och vår glädje och vår stolthets krona, om inte just ni inför vår Herre Jesus när han kommer åter? Det är ni som är vår ära och vår glädje!” (1 Tess. 2:19)

Detta är inte en högfärdsgalen apostels ”hurra vad jag är bra”. Det är ett glädjerop från en man, som försakat mycken jordisk lycka för glädjen att få ta tacksamma människor med sig in i Guds eviga rike.

Eftersom seger förutsätter ett korslidande av något slag, så lovar Gud en lön i himlen för det vi lidit och försakat här på jorden. Skall vi fortsätta att lyssna till Paulus, kan vi gå till 2 Kor 4:17, där han skriver:

”Den nöd vi just nu lider, den väger inte tungt, och den bereder åt oss en härlighet som mångfaldigt uppväger allt vad tänkas kan och som varar i evighet.”

Själva lidandet kommer att ge upphov till en extra härlighet. Det handlar inte om att Paulus håller på att meritera sig för att få komma in i himlen. Dit kommer han i vilket fall, för frälsningen handlar inte om våra lidanden utan om Jesu död och uppståndelse. Men försakelserna skall göra den himmelska glädjen så mycket större än den skulle ha blivit, om han levt hela sitt jordeliv som en kristen egotrippare.

Säger inte Jesus själv det samma:

”Saliga de som lider förföljelse för rättfärdighetens skull, dem hör himmelriket till. Saliga är ni när de smädar er och förföljer er och ljuger och säger allt ont om er för min skull. Gläd er och jubla, er lön är stor i himmelen. På samma sätt förföljde de ju profeterna före er.” (Matt. 5:10-12)

Lönen blir säkert underbar, eftersom Jesus uppmanar oss att jubla, när vi blir förföljda för hans skull. Gud leder oss inte in i försakelser som vi själva får ”betala”. Om seger här på jorden förutsätter lidande, så var medveten om att det väntar en lön.

Grunden och huset

Klarast talar Paulus om lönen i några ord i 1 Kor 3: 11-15:

”Ty en annan grund kan ingen lägga än den som redan ligger där, och det är Jesus Kristus. Om man nu bygger på den grunden med guld, silver, ädla stenar, trä, halm eller strå, så kommer det att visa sig, vad det var för arbete. Herrens dag skall göra det uppenbart. Den bryter in med eld, och elden skall pröva hur det är med vars och ens verk. Om det som någon har byggt består i provet, så skall han få lön. Om det han har byggt brinner upp, går hans lön förlorad, men själv skall han bli frälst – så som man räddas tvärs igenom lågorna.”

Det är grunden Kristus som avgör om du kommer till himlen. Bygger du ditt livs hus på den grunden, så blir du frälst, hur obrukbart själva huset än blir. Men när du ändå bygger ditt hus, så har det stor betydelse om du använder brännbart material eller ädelt. Det du gör av kärlek blir väggar och tak av guld, silver eller ädla stenar. All själviskhet kan nog också ge något som ser ut som ett hus. Men på Herrens dag brinner allt upp, och det blir ingen lön.

Vad är det för eld som skall pröva huset? Det är kärlekens eld, men också svartsjukans.

Kap. 18

Gud som fostrare

Det finns ytterligare några liknelser i Bibeln, vilka ger oss ljus över onskans och lidandets problem. En av dessa liknar Gud vid en far som fostrar sina barn, och i den fostran ingår också gammaldags aga. Tydligast tecknas denna bild i Hebr. 12: 7-11 där vi läser:

”Att ni får lida, det tjänar till er fostran. Gud behandlar er som söner. Var finns den son som inte blir tuktad av sin far? Om ni inte får samma fostran som alla andra, är ni oäkta barn och inte söner. Om vi blev tuktade och ändå hade respekt för de fäder, som skänkt oss våra kroppar, hur mycket mer bör vi då inte underordna oss andarnas Fader, så att vi får leva? Våra fäder tuktade oss ju bara under en kort tid, så gott de förstod, men Gud gör det till vårt sanna bästa, för att vi skall få del i hans helighet. All tuktan kan för ögonblicket tyckas ge mera sorg än glädje, men efteråt bär den frukt i frid och rättfärdighet för dem som fostrats genom den.”

Aposteln gör klart, att alla människor behöver fostras. Detta gäller inte bara dem som vänt sig från Gud. I lika hög grad behöver vi som lämnat oss till honom få denna förmån.

Man möter inte sällan människor, som ”förläst sig” på liknelsen om Gud som fostrare. När lidande drabbar dem, så tänker de genast, att detta är ett straff för begångna synder. Kanske kan de likt Job inte förstå på vad sätt de syndat mer än andra, som inte lider som de. I så fall framstår Gud som hård och obegriplig. Därför kan vi inte läsa denna liknelse ensam för att förstå lidandets problem.

I vår tid är detta därför en text som många förkunnare glider förbi. Eller också känner man ett behov av att rycka ut till Guds försvar, kanske genom att mildra innebörden i sådana ord som ”aga” och ”tuktan”. Men lika lite som Gud skäms för sin svartsjuka, så skäms han för sin tuktan.

Så snart vi liknar Guds handlande med oss vid en faders barnuppfostran, så kan vi bli mycket tidsbundna i vårt sätt att uppfatta Gud. Allt beror ju på vad vi, som läser den här texten, har för tankar om hur barn skall fostras. Vi får svårt att ta emot textens budskap, för orden har ett annat innehåll än de hade för författaren.

Jesus blev fostrad

Om du läser hela Hebréerbrevet, så skall du se, att det är skrivet till kristna, som börjat lida förföljelse för sin tros skull. Aposteln, som skriver, har som mål att teckna bilden av en god Gud till vilken man frimodigt får träda fram med alla sina svagheter (Hebr. 4:14-16). Han skriver också, att Jesus fick lära sig lyda genom att lida (Hebr. 5:7-10). Och fick han göra det, så varför inte vi?

Även Jesus blev fostrad av den himmelske Fadern till lydnad. Även han blev tuktad. Men, säger

vi, han var ju lydig hela tiden. Han syndade ju aldrig. Han skulle väl inte behöva lära sig lydnad, när han redan gjorde vad Fadern bjöd honom.

Av detta förstår vi två saker. Den första slutsatsen är, att tuktan inte behöver vara ett straff för begångna synder. Jesus syndade aldrig och blev ändå tuktrad. Han var Sonen, och vi är söner. Alla äkta söner blir fostrade av sin far.

Slutsats nummer två är, att lydnad måste vara något mer än bara att göra vad man blir tillsagd. Vi ger lätt ordet lydnad en bismak av kadaverdisciplin, något militärt och förnedrande. Lydnad måste i stället ha att göra med mognad och utveckling av ens personlighet.

Vad är Guds mål?

Om vi nu förutsätter, att syndafallet var något som Gud förutsåg innan det inträffade, så kommer vi tillbaka till frågan varför Gud lät det ske. Redan tidigare har vi kommit fram till att kärleken måste vara följderna av ett val, där man måste ha möjligheten att välja någon annan än den man valde. Alla som till sist kommer till himlen har valt Gud. Men alla kommer dessutom att många gånger ha valt fel med allt vad skuld och lidande det innebär. Vi kommer dessutom alla att många gånger ha fått smaka konsekvenserna av att andra valde fel mål för sin kärlek.

När vi så kommer till himlen, så bildar vi tillsammans den stora skara som ingen kan räkna och som kommit ”ur den stora bedrävelsen”. Ingen längtar tillbaka till det liv vi nu lever. Ingen drömmer längre om självlivets glädje. Och det är detta tillstånd som kallas lydnad – att älska Gud genom ett frivilligt och fullbordat val.

Även demonerna gör ju som Gud säger när han befäller. Men det kallar alltså inte Bibeln för lydnad. Det är bara kärlekens underordning som duger. Egentligen betyder detta, att Gud inte skall behöva befälla. Han vill göra oss så till ett med honom, att vi spontant vill det han vill. Kristus har då först blivit allt i alla. Sådan var inte Adam före syndafallet.

Den lydnad som Gud vill framkalla skall alltså inte bero på ordergivning eller på lönsamhet. Först när man kommit bortanför dessa falska former av lydnad, är man inne i den verkligt gudomliga lydnaden.

Därmed kan även syndafallet och tiden fram till Jesu återkomst få en mening, nämligen om den leder oss till den mognad och lydnad som Bibeln talar om. Det är kanske fel att säga, att Gud avsåg att människan skulle falla i synd. Snarare får man tänka sig att detta var ofrånkomligt.

Syndafallet som sådant var meningslöst, men om du och jag låter oss föras samma väg som Kristus gick, så får det en mening. Det samma gäller de lidanden som syndafallet drog med sig. De är i och för sig meningslösa. Men om vi likt Kristus låter lidandet lära oss att lyda när vi ändå lider, så får det en mening som det annars inte skulle haft.

Humanism och kristen tro

Ord som har med fostran att göra ger oss helt andra tankar än vad aposteln avsåg. Vi är nämligen präglade av en filosofi som kallas humanism. Den har i västerlandet kommit att efterträda den kristna undervisningen om vad en människa är och vad som är sant och gott i hennes liv. Den ligger till grund för en stor del av den psykologiska människosynen och ger därför också tankar

om hur barn rätteligen bör fostras.

En av humanismens grundstenar är, att människan ”innerst inne” är god och inte ond. Många gånger tänker man sig, att hon föds som ”ett oskrivet blad”. Ibland brukar det heta, att människan är god, men att ett ont samhälle kan tvinga henne till onda handlingar.

Fostrarens uppgift blir därför inte att korrigera utan snarast att stimulera, instruera och locka fram det inneboende goda. Han får också i uppgift att genom fullkomlig kärlek bevara detta tillstånd av oskuld och godhet, som barnet sägs ha med sig när det föds. Skall något korrigeras, så är det samhället och kanske fostraren själv. Barnet antas däremot ha en förmåga att välja det goda, om man bara förklarar vad godhet är.

Om nu barnet i sin grundnatur är osjälviskt och gott, så bör fostrarens uppgift vara enkel och tacksam. Vi skall då förvänta oss, att om bara människor får lära sig hur man uppfostrar sina barn, och om barnen informeras om vad godhet är, så skall alla bli lyckliga och nöjda. Men de flesta tycks veta, och ändå fungerar det inte.

Om humanismen å andra sidan ger en falsk beskrivning av fostrandets förutsättningar, så kan vi vänta oss att möta många föräldrar som bär skuld känslor över att ha misslyckats. För fostrandet sades vara enkelt. Dessutom påstods det, att om det gick snett, så måste det ju vara föräldrarnas fel. Barnen är ju idel godhet från början men är nu förstörda av sina föräldrar.

Om humanismen är osann, skall vi också vänta oss att se många bittra människor, som menat sig få en dålig start i livet av sina föräldrar. Eftersom vi så ofta träffar både skuldtyngda föräldrar och deras bittra vuxna barn, så är redan det tecken nog till att humanismen är fel. Det i sin tur medför, att många av de tankar om barnuppfostran som vi ser som ”självlara” kanske i stället är falska. Om det är så, så kanske vi får extra svårt att förstå liknelsen med Gud som fostrar sina barn.

Ta emot tuktan

Bibeln säger oss, att människan är ond och inte god. Hon kan veta om det goda. Alla håller med om att kärlek och sanning är ”riktigare” än hat och lögn. Problemet ligger i att vi inte vill och inte kan göra det vi vet är rätt. Det goda som vi på ett sätt vill, det gör vi inte. Förvisso behöver vi mycket kärlek för att komma rätt, men om den kärleken inte också får ha formen av en korrektion, som bitvis känns smärtsam, så når man inte målet.

All fostran är ett samarbete mellan den som fostrar och den som skall fostras. Visst är det nödvändigt att föräldrarna ger barnen goda impulser. Men barnen måste också välja, om de skall ta emot fostran eller inte. I Ords. 4:1-2 heter det:

”Hör, ni barn, en faders tuktan, och ta den i akt, så att ni lär förstånd. Ty god lärdom ger jag er, min undervisning må ni inte låta fara.”

Tuktan är inte bara smärtsam. Den tas också emot med öronen, inte som örfilar utan genom att barnet lyssnar. Här uppmanas barnet att ta faderns tuktan i akt. Det vi hör går så lätt ut genom det andra örat.

Tänk bara på en mor, som försöker lotsa sin treåring förbi gotthyllorna vid snabbköpskassan.

Ungen kinkar och skriker. Mamman vädjar lite lamt till barnets förstånd. Men grabben vet, att om han bara skriker tillräckligt, så får han sitt snask. På köpet får han en liten klagosuck från den orespekterade modern, men det kan det ju vara värt.

Mamman försökte tukta barnet genom öronen, men barnet vägrade att låta sig tuktas. Det var inte fråga om att lyssna utan om att skrika högst.

Fjärde budet

Om föräldrarna är naturliga auktoriteter i barnens ögon, så lyssnar barnen och tar emot den korrigerande som ges. Inget bud är så misskänt som det fjärde budet. Hedra sin fader och moder kan man möjligen tänka sig, om dessa är perfekta och helt ställer upp på barnens villkor. Men perfekta föräldrar är sällsynta. De flesta är av kött och blod, och därför anses budet vara hälsovådligt.

Många tror, att det står att man skall hedra föräldrarna för att dessa skall kunna hunsas med barnen hur de vill. Men det står, att budet är givet av omsorg om barnen. Varför? För om barnen inte låter sig fostras, så kan föräldrarna vända ut och in på sig, det hjälper inte i alla fall. Perfekta föräldrar finns inte. Men ett barn, som inte tar emot fostran, kan inte ens få de goda impulser som ändå fanns där.

Ingen kedja är starkare än sin svagaste länk. En perfekt fostrare är maktlös inför barn som inte vill ta emot fostran. Mottagande barn med försumliga föräldrar är naturligtvis en lika dålig kombination.

Lära sig lydnad

Watchman Nee säger på ett ställe ungefär så här: ”Frågan är inte hur mycket du har lidit i ditt liv, utan frågan är om du har lärt dig lydnad genom ditt lidande.”

Ibland möter man människor som har lärt sig. Tänk bara på kung David! Vilken härlig kille han var redan som ung – trosfrisk och handlingskraftig. Ändå fick han leva många år i öknen, jagad av Saul och hotad till livet.

Vid ett tillfälle fick han en ljus idé. Han flydde till filisteernas kung. Där hoppades han på en fristad. Men han blev presenterad för kungen som den store krigaren som dödat så många filisteer, och han förstod i samma stund, att han låg illa till. Han spelade vansinnig, och kungen tyckte, att han hade tillräckligt många tokiga människor omkring sig redan förut, så David blev utkastad.

Efteråt skrev David en lovsång till Herren, för att han hade blivit räddad. Han klagade inte över sina svårigheter. På något sätt kunde han förstå, att Gud ville honom väl mitt i allt som hände. Så småningom förvandlades den ljuvlige ynglingen till statsman och profet.

Närmare Gud

I Bibeln vimlar det av personer som kommit närmare Gud och fått större förtroende för honom i sina svåra stunder. Josef hamnade i fångelse i Egypten. Daniel blev deporterad till Babel. Patriarken Jakob hamnade i ett regelrätt slagsmål med Herren en hel natt, så att t o m höften gick

ur led. De ger oss alla exempel på hur kriser och smärta kan föra oss närmare Gud, om vi tillåter dem att göra det.

Just Jakob är väl intressant! Efter en hel natts slagsmål med en främling säger han till den främmande kämpan: ”Jag släpper dig inte, med mindre du välsignar mig” (1 Mos. 32:26). Skulle du säga så till en okänd person som du slagits med en hel natt? Eller är vi beredda att säga så till Gud, när vi tycker, att livet på annat sätt farit fram hårt med oss?

Hur lätt är det inte att man i stället börjar grubbla över varför Gud straffar, eller åtminstone tillåter lidandet i ens liv. Ju mer man grubblar, desto svårare får man att säga som Jakob. Gåvan att förtroendefullt söka sig till Gud i lidandets stunder är naturligtvis en gåva. Men frågan är om du vill ha den gåvan. Vill du det, så får du möjligheten att lära dig lyda genom att lida.

Har du någonsin träffat en verkligt ödmjuk människa, som inte lidit? Jag talar nu inte om knäckta, brutna och modlösa personligheter. En ödmjuk människa är handlingskraftig, men har förmågan att glömma sig själv. Frågan är kanske inte bara hur mycket vi har lidit, utan om vi lärt oss att lyda genom de lidanden vi upplevt.

Är Gud auktoritär?

När Bibeln talar om Gud som fostrare, så är det helt klart, att han fostrar inte bara med ömhet utan också med fasthet och helighet. Så fort det senare kommer på tal, menar många, att man torgför en auktoritär gudsbild. Som alltid beror det på vad man menar med ordet ”auktoritär”.

En auktoritär person är sträng och fast, det är sant. Men i hans maktutövning ligger också en annan dimension. Han utövar makten för sin egen skull. Han kräver av sina ungar, att de skall sitta på en stol och vara tysta. De blir visserligen hämmade och osäkra av det, men fadern får det lugnt och skönt.

Auktoritära fostrare brukar inte tåla, att man kritiserar deras metoder. Gud tål däremot utmärkt, att du skäller på honom som Job gjorde. Men det gäller för dig som för Job – du mår bättre själv av att med hans hjälp försona dig med honom och med ditt liv.

En auktoritär fostran leder till att människor får en knäckt och underordnad vilja. Målet för Guds fostran är, att du skall få en stark men omvänd vilja, en som är riktad åt samma håll som hans egen. Han vill göra dig självständig men ändå spontant inställd på att göra det goda.

En jämförelse

Hur Gud kan känna det i sin uppgift som fostrare kan du smaka på, om du ägnar ditt liv åt att hjälpa missbrukare. De flesta ”vanliga syndare” kanske inte missbrukar någon drog, men i oss själva missbrukar vi alla våra liv, när vi lever för vår egen njutning och makt.

Hur är det när man skall hjälpa en missbrukare? Är man snäll, så blir man utnyttjad. Då blir man viggad på pengar och service, som gör missbruket lättare. Alltså måste man ställa krav för att det alls skall fungera. Men då måste ju missbrukaren själv vara med på att han delvis behöver krav. Annars går det ändå inte.

När man då som vårdare ställer krav och för missbrukaren genom lidanden för att han skall bli fri – är man då auktoritär? Man kan vara det, men man kan också undvika det.

När Gud i Kristus skall hjälpa dig och mig med våra livsmissbruk, finns det inget lidande som inte i korsets form också drabbar honom själv. Är inte en sådan fostrare så pass trovärdig, att vi kan söka oss närmare honom också i svåra stunder?

Kap. 19

En uppsökande Gud

Den sista liknelsen, som beskriver Guds förhållande till en lidande värld, är den som handlar om herden, som söker efter bortsprungna får. Redan i Gamla Testamentet möter vi den bilden hos Hesekiel (34:11-12):

”Ty så säger Herren, Herren: Se, jag skall själv ta mig an mina får och leta dem tillsammans. Liksom en herde letar tillsammans sin hjord, när hans får är spridda omkring honom, så skall också jag leta tillsammans mina får och rädda dem från alla de orter till vilka de förskingrades på en dag av moln och töcken.”

Jesus syftar helt tydligt på denna profetia när han säger:

”Vad tror ni – om en man har hundra får och ett av dem kommer bort, lämnar han då inte de nittionio på bergen och går ut och söker det bortkomna? Och om han lyckas hitta det – sannerligen, jag säger er: då gläder han sig mer över det fåret än över de nittionio som aldrig kom bort. Så är det inte heller er himmelske Faders vilja att någon enda av dessa små skall gå förlorad.” (Matt. 18:12-14)

Likaså säger han efter besöket hos Sackeus:

”Människosonen har ju kommit för att söka upp och frälsa det som var förlorat.” (Luk. 19:10)

Den gode herden

Jesu frälsningsverk består i att Gud själv uppsöker en förlorad och bortsprungen mänsklighet. Likt en herde som går före sin hjord med lätta locktoner, skall han föra hjorden tillbaka till dess ursprung. Fåren har då lärt sig läxan: att inte mer springa bort utan låta herden vara herde. Jesus uttrycker detta med orden:

”Jag är den gode herden. Jag känner de mina och de mina känner mig, liksom Fadern känner mig och jag känner Fadern, och jag ger mitt liv för fåren. Jag har också andra får, som inte kommer ur denna fållan. Även dem måste jag visa vägen, och de kommer att höra min röst. Så skall det bli en hjord och en herde.” (Joh. 10:14-16)

Samma verklighet beskriver David i den välkända herdepsalmen (Ps. 23). Herden samlar fåren på gröna ängar, där de får vila ut. Sedan börjar vandringen genom dödsruggans dal. Men på andra sidan dödsriket väntar ett dukat bord. Herden har uppsökt fåren och fört dem hem.

I denna bild finns en underförstådd verklighet. Det som skiljer människan från Gud är döden och dödsriket. Herden vallar fåren genom dödsriket tillbaka till Fadern. Detta dödsrike finns i Guds

ord till Adam, att om han åt av Kunskapens träd skulle han "döden dö". Det symboliseras i templet av förlåten som avgränsade det allra heligaste. Bakom förlåten stod nådastolen som symboliserade Guds tron. När Jesus dog, rämnade förlåten till tecken på att Jesus öppnade en väg genom dödsriket tillbaka till Fadern.

För att föra fåren genom dödsriket till Faderns dukade bord, måste herden själv gå före och ge sitt liv för fåren.

En fråga om avbilder

Människan var skapad till att vara Guds avbild. När fåren är framme, så har de också till fullo fått tillbaka förmågan att vara Guds avbilder. Lika lite som Gud syndar, så syndar avbilden. Gud blir inte sjuk, och det samma gäller avbilden. Vad vill det säga att vara en avbild?

Paulus skriver om detta:

"Men vi, som med avhöljt ansikte skådar Herrens härlighet som i en spegel, vi förvandlas till hans avbilder, från härlighet till härlighet. Det är ju Herrens Ande som verkar." (2 Kor. 3:18)

Johannes skriver också om de dödas uppståndelse vid Jesu återkomst:

"Mina älskade, redan nu är vi Guds barn, men vad vi kommer att bli, det är ännu inte uppenbart. Men vi vet, att när han uppenbaras, skall vi bli lika honom, ty vi skall få se honom sådan han är." (1 Joh. 3:2)

Detta betyder, att Jesus uppenbarar Faderns natur för oss och leder oss hem till Fadern. Ju mer vi ser av honom och ju närmare vi kommer, desto mer blir vi hans avbilder. Anden fyller oss med hans härlighet. Och från hans härlighet utstrålar vi av hans härlighet. Benådade och uppfyllda av hans nåd utstrålar vi nåd och blir därmed hans avbilder.

Här i tiden ser vi bara Guds ansikte som i en dunkel spegel. Därför kan vi ännu synda eller bli sjuka. Vi är inte hemma. Ännu är vi inte slutligt formade till hans avbilder.

Vi tänker oss alltså dödsriket som en mur som skiljer människan från Gud. Då måste vi förstå, att den som skall bana en väg för oss tillbaka till Fadern måste gå in i dödsriket rättfärdig för att kunna öppna en dörr "på andra sidan". Den som kommit dit med synd har ju hamnat där med rätta. Och de, som uppväckts från de döda till att få ytterligare några år ibland oss, har ju bara kommit ut "på denna sidan".

Men om Jesus heter det, att döden inte kunde hålla honom kvar (Apg. 2:24), och att han har nycklarna till döden och dödsriket (Upp. 1:18). Han har kommit som en herde för att samla sina får och leda dem tillbaka till Fadern. När de följer honom kommer de närmare Fadern, ser honom tydligare och förvandlas därmed till hans avbilder.

Adams avbild

Syndafallet bestod i att Adam inte längre ville vara Guds avbild. Han ville inte bara som en måne utstråla solens härlighet. Han ville ha en egen. Därmed skildes han från Guds härlighet, om inte annat så för att upptäcka att projektet var dödfött. Hur Adam än sliter och jagar makt, pengar och

ära, så blir han aldrig nöjd. Det blir inte som han tänkt.

När Adam skildes från Gud, miste han all härlighet. Han upphörde att vara Guds avbild. Om honom och hans ättlingar skriver Paulus:

”De bytte ut den oförgänglige Gudens härlighet mot beläten (=avbilder) som föreställde förgängliga människor och fåglar och fyrfotadjur och ormar.” (Rom. 1:23)

Avbildens hemlighet är enkel: den man älskar blir man lik. Så länge Adam älskade Gud, var han Guds avbild. Men när han ville älska sin egen härlighet mer än Guds, började han älska bilder av sig själv. När man gör det, dröjer det inte länge förrän ormen tittar fram. Älskar man det som ormen står för, så blir man hans avbild.

I stället för att vara Guds avbild genom att älska Gud, började Adam älska avbilden av sig själv och blev därmed som ormen.

Vad gjorde då Gud?

När människan inte ville vara Guds avbild, gjorde sig Gud i Kristus till människans avbild. Den man älskar blir man nämligen lik. Själva begreppet ”avbild” uttrycks i Nya Testamentets grekiska grundtext med orden ”eikon” och ”homoioima”. Låt oss leta efter dem i grundtexten!

Då kommer vi tillbaka till Fil. 2:7, där det heter om Jesus, att han ”utblottade sig själv och antog tjänareskepnad, när han blev lik oss människor.” Likheten är här avbildens likhet. Jesus älskade oss så mycket, att han blev en avbild av oss, när vi inte ville vara en avbild av Gud.

På samma sätt skriver Paulus i Rom 8:3:

”Det som var omöjligt för lagen, så som den försvagats genom köttet, det gjorde Gud: han sände sin Son i en gestalt lik vårt kött, det som synden bor i, för att sona synden, och dömde synden i köttet.”

Som vår avbild var Jesus i kärlek totalt identifierad med oss. Därför kunde han ta vår synd, och han kunde öppna en väg genom dödsriket för oss. Vi fick lov att följa med.

Hur går det till? Jo, vi ser hans kärlek till oss och låter den väcka vår kärlek till honom. Då börjar vi ju på nytt bli hans avbilder. Därför heter det:

”Långt i förväg kände han dem. Redan då bestämde han om dem att de skulle bli avbilder av hans son, honom lika, så att Sonen skulle bli den förstfödde bland många bröder.” (Rom. 8:29)

”Om vi alltså vuxit samman med honom genom en likadan död, så skall vi också växa samman med honom genom en likadan uppståndelse.” (Rom. 6:5)

När vi börjar älska Jesus, får vi dela hans livsöde i denna tiden för att också få dela det i härligheten. Vi följer efter honom.

Ibland hör man förkunnas, att Jesus har gått lidandets väg för att vi skall slippa. Och i viss mån är det sant. Men här förkunnas det grundläggande budskapet, att han har lidit för att vi skall kunna följa efter och dela hans lidanden. Därför skriver Paulus:

”Men är vi barn, så är vi också arvingar: Guds arvingar och Kristi medarvingar, så sant vi delar hans lidanden för att också dela hans härlighet.” (Rom. 8:17)

En uppsökande svartsjuka

Bilden av herden går ganska lätt att smälta samman med bilden av den äkta maken som blev sviken av sin hustru. Låt oss försöka!

När hustrun ger sin kärlek till andra män, byter maken lås i ytterdörren. Här finns döden och dödsriket men också älskarna – onskans andemakter. Människan får älska det skapade i stället för Skaparen, tills hon tröttnar och längtar hem.

Men redan innan hon längtar, kommer maken-herden och söker upp henne. Han har nu ”klätt ut sig”. Han kommer i ”tjänareskepnad”, alltså i slavens gestalt. Människan som utan härlighet blivit slav under synden möter han genom att frivilligt lägga av sin härlighet och göra sig till hennes avbild för att beveka henne att komma hem igen.

Varför kommer han? Jo, svartsjukan gjorde att han låste henne ute. Men den driver honom också till att söka upp henne i hennes förnedring. Han är inte bara lagens Gud, som i sviken kärlek låser henne ute för syndens skull. Han är också nådens Gud, som i sveklös kärlek söker upp henne som svek.

Jesaja fick se denna dimension av Guds svartsjuka kärlek. Låt oss läsa ur en av hans Messiasprofetior:

”Det folk som vandrar i mörkret skall se ett stort ljus, ja, över dem som bor i dödsskuggans land skall ett ljus skina klart... Ty ett barn blir oss fött, en son blir oss given, och på hans skuldror skall herradömet vila, och hans namn skall vara: Underbar i råd, Väldig Gud, Ewig fader, Fridsfurste. Så skall herradömet bli stort och friden utan ände över Davids tron och över hans rike. Så skall det befastas och stödjäs med rätt och rättfärdighet från nu och till evig tid. Herren Sebaots nitälskan skall göra detta.” (Jes. 9:2 + 9:6-7)

Guds nitälskan är inte bara hans vrede. Den är också hans uppsökande kärlek. Gud, om någon, är svartsjuk till döds.